

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – ธันวาคม 2558
Volume 1 Number 1 January – December 2015

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรองรับระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) เรื่องการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการ
2. เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์กรความรู้ของคณาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติ
3. เพื่อผลักดันให้วารสารทางวิชาการฉบับนี้ เข้าสู่ฐานข้อมูลวารสารระดับชาติ และนานาชาติในอนาคต

เจ้าของและการติดต่อประสานงาน

คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110

โทรศัพท์/โทรสาร 0-3431-1110

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 1 ฉบับ จำนวนพิมพ์ : 350 เล่ม
พิมพ์ที่ :

โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม 73110 โทรศัพท์/โทรสาร 0-3431-1110

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ

สาขานิติเวชศาสตร์

ศ.คลินิก เกียรติคุณ นพ.สมชาย ผลเยี่ยมเอก

พล.ต.ต.นพ.พรชัย สุธีรคุณ

สาขาอาชญากรรมเทคโนโลยี

พล.ต.ต.ศิริพงษ์ ติมลา

นายอารีย์ จิวรรัักษ์

รศ.พ.ต.อ.วรวัช วิชชวาณิชย์

สาขาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม

รศ.ดร.สุนีย์ กัลยาจิตร์ ดร.อากาศิรี สุวรรณานนท์

พ.ต.ต.ดร.ชวนส์ถ์ เจนการ รศ.อัคราพรรณ จรัสวัฒน์

ศ.พ.ต.อ.หญิง ดร.พัชรา สีนลอยมา ศ.พ.ต.อ.วีรพล กุลบุตร

รศ.พ.ต.อ.สหพัฒน์ หอมจันทร์

สาขากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ดร.ดล บุนนาค

นายวัลลภ นาคบัว

รศ.ดร.เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล

สาขานิติวิทยาศาสตร์

ผศ.พิเศษ พล.ต.ท.ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ รศ.ดร.บุษบา ฤกษ์อำนวยโชค

รศ.ดร.สุดา เรียงโรจน์พิทักษ์ ผศ.ดร.ธงชัย เตโชวีศาล

ดร.กิตติยาพร สิงห์สัมพันธ์

สาขากฎหมาย

ศ.พล.ต.ต.หญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย

ศ.พ.ต.อ.ดร.จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช

สาขานิติวิทยาศาสตร์และการบริหารงานยุติธรรม

ผศ.พ.ต.ท.ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ พ.ต.ท.ดร.ธิดี มหาเจริญ

พ.ต.ท.ดร.นรินทร์ เพชรทอง

สาขาอาชญาวิทยาและจิตวิทยา

ผศ.พ.ต.อ.หญิง ดร.สมวดี ไชยเวช

อำนาจหน้าที่

ประเมินบทความที่จะตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา และภาษาตามหลักวิชาการ

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ (1)

รองผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ (2)

ผู้บังคับการกองบังคับการอำนวยการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้บังคับการกองบังคับการปกครอง โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้บังคับการศูนย์ฝึกตำรวจ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้บังคับการศูนย์บริการการศึกษา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

คณบดีคณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

บรรณาธิการวารสาร

ศ.พ.ต.อ.หญิง ดร. พัชรา สีนลอยมา

กองบรรณาธิการ

รศ.พ.ต.อ.วรวัช วิชชวาณิชย์ ผศ.พ.ต.อ.วรวุฒิ ชุมวรรฐายี

ผศ.พ.ต.อ.สุรัตน์ สาเรือง ผศ.พ.ต.ท.ดร.สฤณี สืบพงษ์ศิริ

พ.ต.ท.ดร.ธิดี มหาเจริญ พ.ต.ท.ดร.นรินทร์ เพชรทอง

ฝ่ายศิลปกรรม

พ.ต.ท.พีระศิลป์ ประสานทอง

อำนาจหน้าที่

1. กำกับดูแลคณะทำงานทุกฝ่ายให้ดำเนินงานด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์
2. กำกับกรอบนโยบายการดำเนินการในการจัดพิมพ์วารสารวิชาการ
3. ร่วมกับคณะทำงานพิจารณาหลักเกณฑ์การคัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

สารจากผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ขอแสดงความชื่นชมยินดีกับวารสารวิชาการ
อาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
(Journal of Criminology and Forensic Science) ฉบับปฐมฤกษ์
ซึ่งกำลังออกเผยแพร่ สู่วงการทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

วารสารทางวิชาการฉบับนี้ เป็นวารสารเพื่อ
การเผยแพร่ผลงานวิชาการที่เป็นองค์ความรู้ของคณาจารย์
นักวิจัย และนักศึกษา ซึ่งได้ผ่านการคิดวิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการกลั่นกรอง
ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการผู้มากด้วยความ
สามารถสูงทางสาขาอาชีพเฉพาะด้านหลาย ๆ ท่านร่วมกัน
อำนวยความสะดวกและคัดสรรบทความคุณภาพ นำลงตีพิมพ์

ในวารสารวิชาการ ช่วยสร้างความโดดเด่น น่าสนใจ น่าติดตามเน้นความสมบูรณ์ ในเนื้อหาสาระ
ให้เหมาะกับนักวิชาการ นักวางแผน นักวิจัย และผู้ประกอบการวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการยุติธรรม
ตลอดจนบุคคลทั่วไป โดยเน้นนำหลักวิชานิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการพิสูจน์ความถูกต้อง
อย่างเป็นระบบ จึงนับว่าเป็นวารสารวิชาการที่มีคุณภาพสูงอีกฉบับหนึ่งในตลาดวิชาการที่สามารถ
นำไปใช้ประกอบ การสืบค้นเพื่อประโยชน์ทางวิชาชีพเฉพาะทาง ได้อย่างดีเยี่ยม

ขอขอบคุณบรรณาธิการ กองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ
คณะผู้จัดทำและผู้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างสูง ที่ให้ความสำคัญและช่วยกันสรรสร้างงาน
วารสารวิชาการฉบับปฐมฤกษ์นี้ ให้เป็นรูปธรรมต่อสาธารณชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะช่วย
ยังประโยชน์ให้เกิดแก่นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ หรือแขนงสาขาอื่น ๆ ที่อาจใช้
เทียบเคียงเพื่อ การวางแผน งานวิจัย หรือเล็งเห็นความสำคัญในการช่วยพัฒนากระบวนการยุติธรรม
ของไทยให้ได้รับความเชื่อมั่นสู่ระดับมาตรฐานสากล และพร้อมน้อมรับคำวิพากษ์วิจารณ์อันก่อ
ประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพเนื้อหาของวารสารวิชาการฉบับนี้

ขออวยพรให้วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
(Journal of Criminology and Forensic Science) ก้าวไปสู่ความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของ
วงการวิชาการระดับชาติสืบไป

พลตำรวจโท

(ศักดา เตชะเกรียงไกร)

ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ฉบับนี้ เป็นฉบับปฐมฤกษ์ มีเรื่องที่น่าสนใจจากบทความรับเชิญ คือ พลตำรวจโท ศักดา เตชะเกรียงไกร ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ได้ให้ความกรุณาเขียนบทความเรื่อง การสืบสวนคดีอาชญากรรมไซเบอร์ (Cyber Crime) :บทเรียนจากสหภาพยุโรป (EU) สู่อาเซียน (ASEAN) กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ความหลากหลายของบทความวิจัยและบทความวิชาการอีก 7 เรื่อง ที่ผ่านการตรวจทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Reader) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทำให้วารสารวิชาการอาชญาและนิติวิทยาศาสตร์ บรรลุวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความทางวิชาการในสาขาอาชญาวิทยาและสาขานิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวคิดระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ ข้าราชการตำรวจ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และผู้สนใจทั่วไป

บทความในฉบับปฐมฤกษ์นี้มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการศึกษาและการวิจัยทางนิติวิทยาศาสตร์และอาชญาวิทยาทั้งในรูปแบบบทความวิชาการและบทความวิจัย ประกอบด้วยบทความวิชาการจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การจำลองภาพอาชญากรรมเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ในแนวทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ส่วนบทความวิจัยจำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน รูปแบบการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล การวิเคราะห์เขม่าดินปืนบนเสื้อผ้า การเปรียบเทียบระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายและการศึกษากระบวนการระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์

กองบรรณาธิการวารสารนิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบคุณที่ท่านผู้อ่านได้ให้ความสนใจติดตามวารสารพบกันใหม่ฉบับหน้า

ศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร.พัชรา สิ้นลอยมา
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารจากผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ	ก
บทบรรณาธิการ	ข
บทความรับเชิญ	
การสืบสวนคดีอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime): บทเรียนจากสหภาพยุโรป (EU) สู่อาเซียน(ASEAN)	1
<ul style="list-style-type: none">● พลตำรวจโท ศักดา เตชะเกรียงไกร	
นิติวิทยาศาสตร์	
การจำลองภาพอาชญากรรมเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ในแนวทางด้านนิติวิทยาศาสตร์	7
<ul style="list-style-type: none">● ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.สฤกษ์ดี สืบพงษ์ศิริ	
พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา	17
<ul style="list-style-type: none">● พันตำรวจโท พิชศาล พันธุ์วัฒนา	
การวิเคราะห์เขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าแต่ละชนิด โดยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด	23
<ul style="list-style-type: none">● ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ พลตำรวจโท ดร. ณรงค์ กุลนิเทศ	
อาชญวิทยา และสหวิทยาการ (Criminology & Interdisciplinary Study)	
โครงการวิจัยการจัดการความรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล	31
<ul style="list-style-type: none">● ศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร. พัชรา สิ้นลอยมา และรองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก โสรัตน์ กลั้ววิลิต	
รูปแบบการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน	44
<ul style="list-style-type: none">● พลตำรวจตรี ปิยะ ต๊ะวิชัย และรองศาสตราจารย์ ดร.พยอม วงศ์สารศรี	
การศึกษากระบวนการระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์	55
<ul style="list-style-type: none">● ณิช วงศ์ส่องจำ	
การเปรียบเทียบระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย	62
<ul style="list-style-type: none">● พัชริกา พิพิธเบญญา	

<http://forensic.rpca.ac.th/>

การสืบสวนคดีอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime): บทเรียนจากสหภาพยุโรป (EU) สู่อาเซียน (ASEAN)

พลตำรวจโท ศักดา เตชะเกรียงไกร*
พันตำรวจโท ดร.นรินทร์ เพชรทอง**

ประวัติความเป็นมาศูนย์อาชญากรรมทางไซเบอร์ของยุโรป (European Cyber Crime Center / EC3)

เพื่อให้มีความพร้อมกับการรับมือของอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ยุคดิจิทัล คณะกรรมการโทรคมนาคมของสหภาพยุโรปได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งศูนย์อาชญากรรมทางไซเบอร์ของยุโรปขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2556 โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ตำรวจสากลภาคพื้นยุโรป (EUROPOL) ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ศูนย์ EC3 นี้จะเป็นจุดหลักสำคัญของสหภาพยุโรปในการรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ทุกประเภท โดยจะทำให้การตอบสนองต่อเหตุการณ์และภัยคุกคามจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยศูนย์นี้จะให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกและสถาบันภายใต้สหภาพยุโรปในการสร้างความร่วมมือและความสามารถในการวิเคราะห์ในการสืบสวนสอบสวนต่อพันธมิตรนานาชาติ

ศูนย์ EC3 เป็นหน่วยงานภายในของตำรวจสากลภาคพื้นยุโรป (EUROPOL) ในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมต่าง ๆ ภายใต้เขตอำนาจของตำรวจสากลภาคพื้นยุโรป โดยศูนย์ EC3 ได้เริ่มก่อตั้งตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ได้รวบรวมความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ และข้อมูลข่าวสาร สนับสนุนการสืบสวนคดีอาชญากรรมเพื่อสนับสนุนงานในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสหภาพยุโรป ซึ่งโดยปกติตำรวจสากลภาคพื้นยุโรปจะให้การสนับสนุนในการวิเคราะห์และสนับสนุนการปฏิบัติการต่อสหภาพยุโรปอยู่แล้ว ศูนย์ EC3 นี้จะเป็นเหมือนศูนย์กลางด้านข่าวสารอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime Hub) ให้กับสหภาพยุโรป, พัฒนาขีดความสามารถด้านดิจิทัลฟอเรนซิก (Digital Forensics) เพื่อสนับสนุนด้านการสืบสวนสอบสวนให้กับสหภาพยุโรปและสร้างบุคลากรให้มีความสามารถในการต่อกรกับอาชญากรรมไซเบอร์ ผ่านช่องทางการฝึกอบรม, การสร้างความตระหนักและการผลิตแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) ในการแก้ปัญหาของอาชญากรรมทางไซเบอร์ นอกจากนี้ทางศูนย์ EC3 จะสร้างนิคมของผู้เชี่ยวชาญโดยมีผู้เชี่ยวชาญมาจากทุกภาคส่วนในสังคมในการรับมือและป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์รวมถึงคดีเกี่ยวกับการประทุษร้ายทางเพศต่อเด็กทางออนไลน์ (Online Child Sexual Abuse)

อาชญากรรมทางไซเบอร์นั้นนับว่าเป็นปัญหาสำคัญมากขึ้นทุกวันอันเนื่องมาจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ถูกย้ายจากออฟไลน์มาทำผ่านทางออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต ดังนั้นภัยคุกคามจากอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้มีเพิ่มสูงขึ้น โดยมีกลุ่มผู้เสียหายเป้าหมายเป็นประชาชนโดยทั่วไปที่ใช้บริการออนไลน์องค์กรทางธุรกิจ และรัฐบาลประเทศต่าง ๆ โดยสหภาพยุโรปก็ถือว่าเป็นเป้าหมายหลักของอาชญากรรมทางไซเบอร์

*ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ

**อาจารย์ (สบ2) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

มีผลการรายงานความเสียหายทางเศรษฐกิจทั่วโลกจากอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งมีมูลค่าสูงถึงเกือบสามร้อยล้านยูโรในแต่ละปี ซึ่งอาชญากรรมทางไซเบอร์นี้ได้สร้างผลตอบแทนมากกว่ามูลค่าทางการค้าของยาเสพติดผิดกฎหมาย อาทิเช่นกัญชา, โคเคน และเฮโรอีน รวมกัน

ในการสืบสวนสอบสวนคดีฉ้อโกงทางออนไลน์, การประทุษร้ายต่อเด็กทางออนไลน์ และคดีอาชญากรรมอื่น ๆ ทางออนไลน์โดยปกติจะต้องมีการเกี่ยวข้องกับเหยื่ออาชญากรรมนับร้อยนับพัน และผู้ต้องสงสัยเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในหลากหลายที่ทั่วโลก การปฏิบัติการและรับมือกับคดีอาชญากรรมทางไซเบอร์เหล่านี้ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ด้วยอาศัยตำรวจจากประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงลำพัง โดยเป็นที่รู้กันว่าไม่มีอาชญากรรมใดที่จะไร้พรมแดน (Borderless) ได้เท่ากับอาชญากรรมทางไซเบอร์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะได้ปรับใช้ความร่วมมือและการประสานงานกันโดยไม่ยึดติดกับพรมแดน ซึ่งจะต้องทำงานร่วมกันในแนวทางนี้ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนหรือภาครัฐบาล โดยตำรวจสากลภาคพื้นยุโรปถือว่าเป็นองค์กรที่มีความเด่นทางด้านผู้เชี่ยวชาญในด้านการบังคับใช้กฎหมาย ในการสนับสนุนการปฏิบัติการต่าง ๆ การประสานงาน และผู้เชี่ยวชาญทางอาชญากรรมทางไซเบอร์ ศูนย์ EC3 นี้จะจัดให้มีการตอบสนองต่อความร่วมมือต่อประเทศต่าง ๆ ดังนี้

- ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป
- ประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป
- องค์กรระหว่างประเทศ
- ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ
- บริษัทที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางอินเทอร์เน็ตและธุรกิจภาคการเงิน
- ผู้เชี่ยวชาญทางฝ่ายวิชาการ
- องค์กรภาคสังคม
- ศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ (CERTs) ทั้งในระดับโลกและระดับสหภาพยุโรป

ดังเช่นคำกล่าวให้สัมภาษณ์ของคุณร็อบ เวินไรท์ (Rob Wainwright) ผู้อำนวยการของตำรวจสากลภาคพื้นยุโรป ได้กล่าวไว้ว่า

“การจัดตั้งศูนย์ EC3 จะเป็นประวัติศาสตร์การพัฒนาของสหภาพยุโรปในการต่อกรกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ ผมดีใจที่คณะกรรมการของสหภาพยุโรปได้เสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยนี้ขึ้นภายใต้สังกัดของตำรวจสากลภาคพื้นยุโรป องค์กรอาชญากรรม, กลุ่มก่อการร้าย และอาชญากรในคดีอื่น ๆ ได้ฉวยโอกาสอย่างรวดเร็วในการใช้ช่องทางและโอกาสจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี และขณะนี้ก็เป็นโอกาสที่เหมาะสมแล้วของฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่จะต้องก้าวไปให้ไกลกว่าอาชญากรเหล่านี้อีกหนึ่งก้าว ศูนย์ EC3 นี้จะได้นำเสนอรัฐบาลต่าง ๆ ภาคธุรกิจ และประชาชนทั่วทั้งภาคพื้นยุโรปด้วยเครื่องมือที่จะใช้ในการรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งศูนย์ EC3 นี้จะทำให้สหภาพยุโรป สมาร์ท, รวดเร็ว และเข้มแข็งในการต่อสู้กับอาชญากรรมทางไซเบอร์”

ย้อนมองดูเรา

จากคู่มือประชาคมอาเซียน ปี 2558 กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹ ซึ่งอาเซียนประกาศเจตจำนงที่จะมีเป้าหมายร่วมกันในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 ซึ่งประกอบไปด้วยสามประชาคมหลักดังนี้ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในส่วนของกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ที่เกี่ยวข้องกับการรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ นั้นน่าจะเข้าตามความมุ่งประสงค์ของอาเซียนข้อที่ 8 ในคู่มือประชาคมอาเซียนปี 2558 ในหน้าที่ 23 ที่ระบุว่า “เพื่อตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติต่อสิ่งท้าทายทุกรูปแบบ อาชญากรรมข้ามชาติและสิ่งท้าทายของพรมแดนอื่น ๆ” เพราะถือว่าอาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นการกระทำ ความผิดที่ไร้พรมแดน มีผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหาย, ผู้กระทำความผิด และฝ่ายผู้บังคับใช้กฎหมายมาจากหลายประเทศ แม้ว่ากฎบัตรอาเซียนยังไม่ได้มีการระบุโดยตรงเกี่ยวกับแนวทางในการรับมืออาชญากรรมทางไซเบอร์ แต่ในส่วนของประเทศไทยโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ของประเทศ ก็ได้ยึดแนวทางยุทธศาสตร์ประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลและการปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ ในด้านการสร้างความร่วมมือด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประกอบ แนวทางการพัฒนาไกลความร่วมมือกับหน่วยงานตำรวจในอาเซียนและหน่วยงานความมั่นคงอื่น ๆ (คู่มือประชาคมอาเซียน ปี 2558, หน้า 27) ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความร่วมมือด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทั้งในและนอกอาเซียน ในภารกิจที่ 7 การพัฒนาไกลไกลการประสานงานระหว่างหน่วยงานตำรวจของประเทศสมาชิก ซึ่งปัจจุบันทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติเองได้มีการเพิ่มประจำการของผู้ช่วยทูตฝ่ายตำรวจประจำการอยู่ใน 4 ประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้ ลาว กัมพูชา พม่าและจีน และในส่วนของกองบัญชาการตำรวจสันติบาลสำหรับประเทศมาเลเซีย ซึ่งผู้ช่วยทูตฝ่ายตำรวจนี้จะเป็นการช่วยส่งเสริมในด้านสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนและการประสานขอความร่วมมือเกี่ยวกับการสกัดกั้นในด้านอาชญากรรมโดยทั่วไป โดยเน้นทางด้านอาชญากรรมเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด (Drug Smuggling) เป็นหลัก ไม่ได้เน้นเฉพาะในด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์และยังไม่ครอบคลุมประเทศทั้งหมดของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลือไม่ว่าจะเป็นบรูไน ดารุสซาลาม, อินโดนีเซีย, มาเลเซีย², ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์, และเวียดนาม

สรุปโดยรวมแล้วองค์กรตำรวจอาเซียน³ (ASEANAPOL) ยังไม่มีหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบ และรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์เหมือนกับการจัดตั้งศูนย์ EC3 ของตำรวจสากลภาคพื้นยุโรป (EUROPOL) เพื่อการประสานงานด้านการรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งประเทศในกลุ่มอาเซียนถือว่าเป็นเป้าหมายในการโจมตีของกลุ่มแฮกเกอร์ต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน

¹ ประชาคมอาเซียนกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2558)

² ประเทศที่ตั้งของสำนักงานองค์กรตำรวจอาเซียน (ASEANAPOL)

³ โครงสร้างองค์กรตำรวจอาเซียน (2558) <http://www.aseanapol.org/about-aseanapol/governance>

การเป็นจุดเริ่มต้น (Origin), การเป็นจุดเชื่อมต่อ (Transit)⁴ หรือจุดหมายปลายทาง (Destination)⁵ ของอาชญากรรมทางไซเบอร์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากประเทศในกลุ่มอาเซียนจะมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ในโอกาสที่อาเซียนกำลังจะมีการเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเออีซี (AEC) ภายในสิ้นปี 2558 นี้ โดยในการนี้ควรจะต้องมีการริเริ่มหรือเสนอแนวความคิดมาจากประเทศใดประเทศหนึ่งหรือร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นจากรัฐบาลไทยเองในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ในการประชุมในครั้งที่ 27 (ครั้งถัดไป) ดังเช่นผลการประชุมสุดยอดอาเซียนเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่จัดขึ้นที่กรุงกัวลาลัมเปอร์และลียงกาวิ ประเทศมาเลเซีย ทางรัฐบาลไทยโดยนายกรัฐมนตรีก็ได้เสนอในที่ประชุมให้มีความร่วมมือในการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับปัญหาชายแดน ในการป้องกันและปราบปรามปัญหาด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) การโยกย้ายถิ่นฐาน (Migration) รวมไปถึงด้านปัญหาการค้ายาเสพติด (Drug Smuggling)⁶ ที่จะได้รับริเริ่มให้มีการตั้งหน่วยงานที่รับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยเฉพาะให้เป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้องค์กรตำรวจอาเซียน (ASEANAPOL) ก็จะทำให้การประสานความร่วมมือและการรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์นี้เป็นไปอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพโดยได้รับความร่วมมือกันในส่วนของผู้บังคับใช้กฎหมายของทั้งสิบประเทศสมาชิกอาเซียนให้ได้ประสิทธิภาพดังเช่นที่ได้มีตัวอย่างให้เห็นมาแล้ว ในส่วนของศูนย์ EC3 ของสหภาพยุโรป โดยทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติเองมีหน่วยงานที่เกี่ยวกับกับการรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ไม่ว่าจะเป็น กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.), กลุ่มงานตรวจสอบและวิเคราะห์การกระทำความผิดทางเทคโนโลยีของกองบังคับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี (บก.สสท.), สำนักงานพิสูจน์หลักฐาน (สพฐ.) ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ร.ร.นรต.) ผู้ให้ความรู้ด้านการศึกษาอบรมเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์แก่ นักเรียนนายร้อยตำรวจและนักเรียนนายร้อยอบรม ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นข้าราชการตำรวจสัญญาบัตรในอนาคตอันใกล้และจะเป็นกำลังหลักสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการขับเคลื่อนองค์กรในการต่อสู้กับอาชญากรรมทางไซเบอร์ต่อไป

นอกจากนี้ในการจะรับมือกับอาชญากรรมทางไซเบอร์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดความร่วมมือของหน่วยงานดังต่อไปนี้ ไม่ว่าจะเป็น กระทรวงยุติธรรมที่มีหน่วยงานในสังกัดเช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI), สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง.),

⁴ ดีเอสไอโดยการประสานความร่วมมือกับ FBI ได้ทำการจับกุมแฮกเกอร์ชาวรัสเซีย (FaridEssebar) ซึ่งได้แฮกเว็บไซต์ของธนาคารในรัสเซียทำให้เกิดมูลค่าความเสียหายกว่าแสนล้านบาทไทย, <http://www.nationmultimedia.com/national/Thai-agencies-nab-Russian-hacker-30229545.html>

⁵ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2558 นี้เอง กลุ่มแฮกเกอร์โจมตี 82 เว็บไซต์ไทยโดยการเปิดเผยของกระทรวงไอซีที ซึ่งในการโจมตีนี้เป็นส่วนหนึ่งของการโจมตีของกลุ่มแฮกเกอร์นี้ของเว็บไซต์กว่า 500 เว็บไซต์ทั่วโลก ซึ่งเว็บไซต์ที่ถูกโจมตีนี้ประกอบไปด้วยสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจของไทยไม่ว่าจะเป็นเว็บห้างสรรพสินค้าและเว็บธุรกิจด้านบันเทิง โดยตั้งแต่ต้นปีของปี 58 นี้มีการคุกคามด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไอทีที่เกิดขึ้นแล้วกว่า 3,456 ครั้ง, <http://www.bangkokpost.com/news/general/612444/hacker-gang-attacks-82-thai-websites>

⁶ ผลการประชุมที่เกี่ยวข้องในการประชุมอาเซียนครั้งที่ 26, กระทรวงการต่างประเทศ (2558), www.mfa.go.th/asean/th/news/2352/56441-การประชุมสุดยอดอาเซียน-ครั้งที่-26-และการประชุมที่.html

กระทรวงกลาโหม, กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ศูนย์ประสานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ประเทศไทย (ไทยเซิร์ต) สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), สำนักงานอัยการสูงสุด หรือแม้แต่กรมสรรพากร ซึ่งการบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนี้ จะทำให้การประสานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับหน่วยงานเหล่านี้ทำให้ได้ข้อมูลข่าวกรองด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การประสานงานในส่วนของผู้บังคับใช้กฎหมายในประเทศอาเซียนเกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ อาจจะทำให้เกิดการร่วมปฏิบัติการ (ASEAN Operations) ในระดับประเทศสมาชิกอาเซียนในการต่อต้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ร่วมกันดังเช่นที่มีการเกิดการปฏิบัติการในกลุ่มประเทศยุโรปมาแล้วเป็นต้น

กรณีศึกษาการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางไซเบอร์จาก Europol (Cybercrime cases)

เมื่อวันที่ 6 ก.ค. 58 ศูนย์ EC3 ได้ร่วมโอเปอเรชั่นภายใต้รหัสวอกเกอร์กับตำรวจแห่งชาติสเปน ในการทำลายกลุ่มแฮกเกอร์ที่จัดตั้งคอลเซนเตอร์แบบผิดกฎหมาย ณ เมืองบาเซโลนา กลุ่มอาชญากรนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอาชญากรทางไซเบอร์โดยใช้ช่องโหว่ของการบริการผ่านทางระบบโทรคมนาคมเป็นหลัก จากปฏิบัติการนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจบุกค้นบ้านจำนวน 6 หลังและยึดโทรศัพท์มือถือกว่า 100 เครื่อง, ซิมโทรศัพท์มือถือที่ถูกโจรกรรม, อุปกรณ์คอมพิวเตอร์, เงินสด และบัตรเครดิตจำนวนมาก ซึ่งจากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ทราบว่ามีการนำกลุ่มอาชญากรที่รับโทรศัพท์มือถือที่ถูกขโมยจากนักท่องเที่ยวในประเทศสเปน จากนั้นได้มีการนำโทรศัพท์นั้นมาสมัครใช้บริการโทรที่มีบริการพิเศษหรือบริการเสริม ทำให้เหยื่อหรือผู้เสียหาย ได้รับใบแจ้งค่าบริการที่สูงกว่าปกติ การดำเนินการในขั้นนี้โดยกลุ่มองค์กรอาชญากรรมทางไซเบอร์ซึ่งมีที่ตั้งอยู่นอกสหภาพยุโรป ซึ่งหัวใจหลักสำคัญในความสำเร็จของการปฏิบัติการนี้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจยุโรป (Europol) คือความร่วมมือและการประสานงานที่ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจประเทศต่าง ๆ, เจ้าหน้าที่จากยุโรป และบริษัทโทรคมนาคมต่าง ๆ ในการรับมือกับอาชญากรรมทางดิจิทัลในรูปแบบนี้ ทางยุโรปก็ใช้เทคนิคที่เรียกว่าการสนับสนุนในพื้นที่ปฏิบัติการ (On-the-spot support) กับเจ้าหน้าที่ตำรวจของสเปนในการปฏิบัติการนี้โดยสามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยรวมทั้งสิ้น 9 ราย เป้าหมายในการดำเนินการครั้งนี้คืออาชญากรทางไซเบอร์ที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวงผู้เสียหายผ่านทางบริการโทรคมนาคม ซึ่งกลุ่มอาชญากรนี้มีส่วนในการสนับสนุนและการถ่ายโอนทรัพย์สินที่ได้จากการฉ้อโกงทางโทรคมนาคม ซึ่งมูลค่าความเสียหายรวมของอาชญากรกลุ่มนี้กว่าสองล้านยูโร และมีผู้เสียหายจากหลายประเทศ

ย้อนกลับไปเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2558 ศูนย์ EC3 ของยุโรปมีการทำบันทึกความร่วมมือกับบริษัทผู้เชี่ยวชาญในการบุกทำลายกลุ่มแฮกเกอร์ที่สร้างซอฟต์แวร์เรียกค่าไถ่ (Ransomware)⁷ ซึ่งเป็นบริษัททางด้านป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ของประเทศโปรตุเกส ชื่อว่าบริษัทอานูบิสเน็ตเวิร์ค (AnubisNetworks) โดยเมื่อปีที่แล้วบริษัทนี้เป็นหนึ่งในอีกหลายบริษัทที่ได้ช่วยเอฟบีไอ (FBI) ภายใต้ปฏิบัติการโทวาร์ (FBI-led Operation Tovar) ในการสืบสวนโทรจันเซอัส (Zeus Trojan) และคริปโตล็อกเกอร์ (Cryptolocker) ซึ่งเป็นหนึ่งในซอฟต์แวร์เรียกค่าไถ่ที่แพร่กระจายไปทั่วโลก

⁷ ซอฟต์แวร์เรียกค่าไถ่ (Ransomware) ซึ่งได้ระบาดมาถึงประเทศไทยแล้ว โดยมีลแวร์นี้จะเข้ารหัสของคอมพิวเตอร์ของเหยื่อโดยจะไม่สามารถเปิดใช้ไฟล์ใดๆได้เลยจนกว่าจะมีการจ่ายเงินให้กับอาชญากร ซึ่งการป้องกันทำได้โดยการไม่คลิกลิงค์ที่ไม่แน่ใจ และมีการสำรองข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ มีการติดตั้งซอฟต์แวร์ป้องกันระบบคอมพิวเตอร์ให้อัพเดทเสมอ

โดยปฏิบัติการโทวารนี้นำไปสู่การกวาดล้างจับกุมแฮกเกอร์ชาวรัสเซีย ซึ่งความสำเร็จของปฏิบัติการโทวารนี้เกิดจากความร่วมมือและประสานของบริษัททางด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์หลายบริษัท เช่น เดลล์, ไมโครซอฟท์, เอฟ-ซีเคียว, แมคอาฟี, ไซแมนเทค, และเทรนต์ไมโคร แม้ว่าการปฏิบัติการนี้ยังไม่สามารถยับยั้งซอฟต์แวร์เรียกค่าไถ่ได้อย่างถาวร แต่สิ่งหนึ่งที่หัวหน้าศูนย์ EC3 ได้กล่าวไว้คือการปฏิบัติการได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายหลายประเทศ ซึ่งเป็นมากกว่าการแบ่งปันข้อมูลทางการสืบสวนแต่ถึงขั้นไว้วางใจ (Trust) จึงทำให้การปฏิบัติการสำเร็จลุล่วงได้ ซึ่งคุณโกดาร์ทได้กล่าวว่า เป็นการปฏิวัติทางวัฒนธรรมการทำงานของเหล่าผู้บังคับใช้กฎหมายก็ว่าได้ (โกดาร์ท, 2558)

จะเห็นได้ว่าความสำเร็จของศูนย์อาชญากรรมทางไซเบอร์ของยุโรปหรือศูนย์ EC3 นี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์เท่านั้น หากแต่เป็นการร่วมมือร่วมใจ และประสานงานการทำงานของทางศูนย์นี้กับหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศของยุโรป ทั้งในส่วนของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในภาครัฐบาลและจากบริษัทเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีและโดยเฉพาะทางด้านการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ ไม่เพียงแต่จะมีการแบ่งปันข้อมูลทางการสืบสวนอาชญากรรมทางไซเบอร์ แต่ทุกภาคส่วนมีความไว้วางใจกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเกิดความปลอดภัยของประชาชนส่วนรวม ดังนั้นหากประชาคมอาเซียนจะนำรูปแบบการดำเนินการของศูนย์ EC3 นี้ มาจัดตั้งภายใต้ตำรวจอาเซียน (ASEANAPOL) เพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime Hub) ของประชาคมอาเซียน ซึ่งจะทำให้การสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีต่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นได้ผลสัมฤทธิ์ดังเช่นตัวอย่างของการจัดตั้งศูนย์อาชญากรรมทางไซเบอร์ของยุโรป

<http://forensic.rpca.ac.th/>

อ้างอิง

- ตำรวจสากลภาคพื้นยุโรปหลายกลุ่มอาชญากรไซเบอร์ของสเปน. (13 ก.ค. 2558). จากเว็บไซต์ <http://www.scmagazineuk.com/europol-dismantles-spanish-cyber-crime-group/article/425983/>
- ประชาคมอาเซียนกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2558). จากเว็บไซต์ <http://www.sbpolice.go.th/file-notification/AEC.pdf>
- ยุโรปวางแผนในการปราบมัลแวร์. (3 ก.พ. 2558). จากเว็บไซต์ <http://www.scmagazineuk.com/europol-plans-more-malware-takedowns/article/396089/>
- ยุโรปสนับสนุนตำรวจสเปนในการหลายกลุ่มอาชญากรทางไซเบอร์. (10 ก.ค. 2558). จากเว็บไซต์ <https://www.europol.europa.eu/content/europol-supports-spanish-police-dismantle-serious-cybercriminal-group>
- โครงสร้างกลุ่มงานตรวจสอบและวิเคราะห์การกระทำคามผิดทางเทคโนโลยี.(2558). จากเว็บไซต์ <http://www.hightechcrime.org/>
- โครงสร้างการทำงานของศูนย์อาชญากรรมทางไซเบอร์ของยุโรป (2558). จากเว็บไซต์ <https://www.europol.europa.eu/ec3old>

การจำลองภาพอาชญากรรมเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ในแนวทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ Crime Reconstruction in Forensic Science Approach

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.สฤกษ์ดี สืบพงษ์ศิริ*

บทนำ

บทบาทของนิติวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันได้ถูกนำมาใช้เพื่อคลี่คลายคดี โดยเฉพาะคดีที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เมื่ออาชญากรรมมีความรุนแรงและความซับซ้อนมากขึ้นเพียงใด นิติวิทยาศาสตร์ก็จะต้องถูกนำมาใช้ เพื่อช่วยในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ ในการหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ รวมถึงการช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์ไม่ให้อับอายรับโทษ

ความหมายของนิติวิทยาศาสตร์หรือ Forensic Science นั้น เกิดมาจากคำสองคำมาสนธิกัน ได้แก่ คำว่า Forensic ซึ่งมาจากรากศัพท์ของคำว่า Forum หมายถึง ที่ประชุมสำหรับโต้เถียงกัน หรือในบริบทนี้จะหมายถึง การถูกนำมาใช้ด้านของกฎหมาย (Used in courts of law) หรือในศาลยุติธรรม ส่วนคำว่า Science คือ วิทยาศาสตร์ ดังนั้น คำว่า นิติวิทยาศาสตร์ หรือ Forensic Science จึงหมายความว่า การประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ เข้ามาใช้เพื่อประโยชน์ทางกฎหมาย และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

ในการสืบสวนสมัยใหม่นั้น จำเป็นต้องใช้การจำลองภาพของอาชญากรรม โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene reconstruction) การพิจารณาลายเซ็นอาชญากรรม (Signature Crime) รวมทั้งวิเคราะห์ว่าคนร้ายคิดอย่างไร อะไรเป็นแรงจูงใจ (Motive) ตลอดจนใช้ตรรกวิทยาแบบนิรนัยเป็นหลัก (Deductive Criminal Profiling) และให้นำหนักกับคำพูดแต่น้อย แต่ให้ใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมเป็นหลัก ตลอดจนใช้ภูมิศาสตร์อาชญากรรม (Geographic Crime) เข้ามาใช้ร่วมกันในการสืบสวนสอบสวน ตัวอย่างเช่น ในการสอบสวนของตำรวจทำงานตามนิติวิทยาศาสตร์และข้อเท็จจริง สามารถอธิบายถึงภาพรวมของเหตุการณ์ฆาตกรรมนักท่องเที่ยว และขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากร่องรอยหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุดังกล่าว เชื่อว่า คนร้ายน่าจะมียังน้อยสองคน นั่งกันอยู่ที่ใต้ต้นไม้ ห่างจากจุดที่พบศพ 40 เมตร ขณะที่ น.ส.เอ และนายบี ได้เดินผ่านจุดคนร้ายนั่งอยู่ อาจเป็นไปได้ว่าผู้เสียชีวิตทั้งสองอาจจะพลอตรักกันอยู่ แล้วคนร้ายได้ใช้ไม้ตีเข้าไปที่ศีรษะของนายบี แต่ไม่เสียชีวิตทันที จากนั้นก็เกิดการต่อสู้กัน ส่วนคนร้ายอีกคนเป็นผู้ฆาตกรรม น.ส.เอ ไปยังจุดที่พบศพ ก่อนลงมือข่มขืนจนสำเร็จความใคร่ จากนั้นชายคนการทำร้ายนายบี ได้ลงมือข่มขืนต่อ และได้ใช้ไม้หน้าสาม ซึ่งอยู่ห่างจากจุดเกิดเหตุประมาณ 10 เมตร ฟาดกระหน่ำลงบนใบหน้า

สิ่งที่กล่าวมานี้ เป็นภาพตัวอย่างของการสืบสวนสมัยใหม่ ที่ต้องมีการจำลองภาพของอาชญากรรม โดยอ่านจากพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งการพิจารณาลายเซ็นอาชญากรรมของตัวอาชญากร ที่มักจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปได้ง่าย ๆ เหมือนกับแผนประทุษกรรม (Modus Operandi)

*อาจารย์ (สบ3) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อย ๆ ตามความชำนาญหรือประสบการณ์ของคนร้ายที่ได้กระทำผิดบ่อยครั้งแล้วไม่ถูกจับได้ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ว่าคนร้ายนั้นคิดอย่างไร อะไรเป็นแรงจูงใจการเน้นการวิเคราะห์พฤติกรรมเป็นหลัก และการใช้ภูมิศาสตร์อาชญากรรม (Geographic profiling) เข้ามาใช้ร่วมกันในการสืบสวนสอบสวน

ดังนั้น จึงทำให้ผู้เขียนต้องการนำเสนอถึง การจำลองภาพอาชญากรรมหรือประมวลเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ในแนวทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ว่าในการจำลองหรือประมวลเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมาในคดีนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนอย่างไร รวมทั้งความเป็นพลวัตหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐาน (Evidence Dynamics) ในแนวทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ที่อาจส่งผลต่อการจำลองภาพอาชญากรรม เพราะการจำลองภาพอาชญากรรมหรือประมวลเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์นั้น เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการอ่านสถานที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว จะมีผลทำให้การติดตามคดีของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น บางครั้งอาจถึงขั้นจับตัวผู้กระทำผิดได้ในทันที

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์พยานวัตถุ

ในการวิเคราะห์พยานหลักฐานนั้นจะเริ่มต้นกันตั้งแต่ในสถานที่เกิดเหตุ จนมาถึงขั้นของการตรวจพิสูจน์หลักฐาน เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนสุดท้าย คือ ขั้นตอนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ (Reconstruction) ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้ (Lee, 2001 : pp 21-42)

1.1 ขั้นตอนการรับรอง (Recognition) ในเรื่องของรูปแบบ คุณสมบัติภายนอกการทดสอบเบื้องต้นในสถานที่เกิดเหตุและข้อมูลการวิเคราะห์ เช่น ทดสอบว่าคราบที่พบในที่เกิดเหตุนั้นเป็นคราบโลหิตหรือไม่ เพื่อการรับรองว่าเป็นพยานวัตถุที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์

1.2 ขั้นตอนการป้องกันรักษาพยานหลักฐาน (Preservation) เพื่อไม่ให้สูญหายและเสียหายจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น จากสภาพแวดล้อม หรือ จากบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น

1.3 ขั้นตอนการบันทึก (Documentation) ได้แก่ การจดบันทึก การทำแผนที่ การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุและพยานวัตถุต่างๆในสถานที่เกิดเหตุ

1.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมและบรรจุหีบห่อ (Collection) พยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุเพื่อนำส่งไปยังห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ต่อไป

1.5 ขั้นตอนการขนส่ง (Transportation) เป็นการขนส่งพยานวัตถุไปตรวจยังห้องปฏิบัติการเพื่อทำการตรวจพิสูจน์หลักฐาน เพื่อการชี้เฉพาะ (Identification) โดยนำเอาคุณลักษณะกว้าง ๆ มาใช้ในการชี้เฉพาะตัวและเพื่อการจำแนก(Classification) โดยการเปรียบเทียบคุณลักษณะทั่วไปของพยานวัตถุปัญหา กับพยานวัตถุตัวอย่าง แล้วนักพิสูจน์หลักฐาน ก็จะตรวจพิสูจน์โดยเปรียบเทียบหาความเป็นเอกลักษณ์ (Individualization) โดยการเปรียบเทียบจากคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเฉพาะ (Class and Individual Characteristics) จนนำไปสู่ ขั้นตอนการแปลผลหรือตีความ (Interpretation) ผลที่ได้นั้น เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนสุดท้าย คือขั้นตอนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ (Reconstruction) ซึ่งขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยผลจากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ผลจากการวิเคราะห์พยานวัตถุในห้องปฏิบัติการ ตรรกวิทยา (Logic) ข้อมูลทางสถิติและข้อมูลชนิดอื่น ๆ ประกอบในการสร้างภาพจำลองขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนของการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์นั้น จะเป็นขั้นตอนท้ายสุด ที่จำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนตั้งแต่ในสถานที่เกิดเหตุ จนมาถึงขั้นตอนของการตรวจวิเคราะห์พิสูจน์หลักฐาน (ดูรูปที่ 1 ประกอบ) เพื่อให้การจำลองภาพนั้นมีความสมบูรณ์ถูกต้องครบถ้วน สามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการสืบสวนคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น รวมทั้งการจำลองภาพในสถานที่เกิดเหตุได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

รูปที่ 1 แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์พยานวัตถุ(ดัดแปลงมาจาก Lee, 2001)

2. การจำลองภาพอาชญากรรมเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ (Crime Reconstruction) จัดเป็นสาขาวิชา Forensic หนึ่งในที่มีการใช้พื้นฐานนิติวิทยาศาสตร์ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) การวิเคราะห์โดยใช้ตรรกวิทยา (Analytical Logic) และการคิดเชิงใคร่ครวญ (Critical thinking) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กระบวนการ (Turvey, 2005) ได้แก่

2.1 การจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์อย่างไม่เป็นทางการ (An Informal Reconstruction) เป็นกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่ปฏิบัติในสถานที่เกิดเหตุซึ่งมักจะทำให้เกิดปัญหาในการสรุปเหตุการณ์ได้ เพราะมันไม่ใช้การจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด และยังไม่ได้รับการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากจะต้องรอคอยผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยผ่านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการและการวิเคราะห์โดยใช้หลักทางตรรกวิทยา นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่นักสืบสวนสอบสวน จะใช้สัญชาตญาณของตัวเอง ในการสรุปและเลือกกระบวนการในที่เกิดเหตุหรือพยายามมองหาพยานหลักฐานในแนวทางที่จะมาสนับสนุนในสิ่งที่ตนเองนั้นเชื่อมั่นโดยเมื่อเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุก็มักจะมองหาพยานหลักฐาน โดยใช้การสังเกตแล้วเรียกพยานหลักฐานเหล่านั้นว่า มันคือความจริง (Fact) แล้วทำการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ ซึ่งความมั่นใจจะง่ายจนเกินไปรวมถึงมักใช้การสังเกตอย่างไร้จุดมุ่งหมายหรือแค่สังเกตไปอย่างนั้น ๆ ในสถานที่เกิดเหตุของนักสืบสวนสอบสวน ซึ่งก็จะเป็น

การไปแต่งเติมเสริมแต่งความเป็นจริงของเหตุการณ์ และมันก็จะไปสนับสนุนว่า สิ่งที่ปรากฏเห็นในที่เกิดเหตุ นั้นเป็น พยานหลักฐานที่แท้จริง รวมทั้งยังมีส่วนไปสนับสนุนยืนยันถึงกระบวนการทางความคิด (Mind-set) ของตัวเอง และการแสดงถึงการมีเจตนาหรือคิดไปทางอื่นได้ ตัวอย่างเช่น การได้รับแจ้งว่ามีเหตุคนผูกคอตาย ถ้านักสืบสอบสวนสอบสวนนั้นใช้สัญชาตญาณของตัวเอง ในการสรุปหรือตั้งธงไปว่าเป็นการฆ่าตัวตายเสียก่อนที่จะได้รับการทดสอบสมมติฐานที่ตัวเองได้ตั้งไว้ ดังนั้นเมื่อเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุก็มักจะมองหาแต่พยานหลักฐานที่มาสสนับสนุนความเชื่อของตัวเองว่าเป็นการฆ่าตัวตาย ทำให้ไม่พยายามที่จะมองหาพยานหลักฐานที่แท้จริง หรือที่ขัดแย้งกับความเชื่อของตัวเองก่อนหน้านั้น เช่น การฆาตกรรมอำพราง นำศพขึ้นไปแขวนคอ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์อย่างไม่เป็นทางการ ยังจะทำให้ผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุไม่สามารถที่จะแยกแยะได้ว่า สิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร (How facts) ออกจากสมมติฐานและจะทำให้ไม่มีการพูดคุยปรึกษาว่า จะทำอย่างไรกับพยานหลักฐานที่ได้มา หลังจากการเก็บและส่งตรวจพิสูจน์ หรือจะปรึกษาถึงผลการตรวจพิสูจน์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ รวมถึงจะทำให้ไม่มีการคำนึงถึงปัจจัยผลกระทบด้านความไม่หยุดนิ่งของวัตถุพยาน หรือ Evidence Dynamics และจะทำให้ไม่มีการพิจารณาถึงความถูกต้องแม่นยำในการพิสูจน์หาข้อมาพิสูจน์หักล้างกับสิ่งที่ได้มีการตีความไว้ก่อนหน้านั้นแล้วอีกด้วย

2.2 การจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์อย่างเป็นทางการ (A Formal Reconstruction) เป็นกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่ปฏิบัติ หลังจากที่ได้ข้อเท็จจริง (Fact) ต่าง ๆ และข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์มาทั้งหมดแล้ว เช่น ผลการชันสูตรศพ ผลการตรวจสถานที่เกิดเหตุ หรือผลการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานทางห้องปฏิบัติการ เป็นต้น ดังนั้น ในการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์หนึ่ง ๆ จึงไม่ใช่การสังเกตสถานที่เกิดเหตุแบบพื้นๆแล้วสรุปบนพื้นฐานของประสบการณ์ส่วนตัว แต่จะต้องมีขั้นตอนที่จะต้องทำตาม เพื่อให้เกิดความแน่ใจได้ว่า สิ่งที่ทำนั้นมีความเชื่อมั่นได้ (Reliability) และมีความเที่ยงตรง (Accuracy) อีกด้วย

3. ขั้นตอนกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (Chisum and Turvey, 2006: p 130)

3.1 ขั้นการสังเกต(Observe) พยานหลักฐานในเหตุการณ์ และร่องรอยหลักฐานที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน

3.2 ขั้นตัดสินใจเรียนรู้(Determine) จากการสังเกตนั้น อาจจะมีอะไรบางอย่างที่สามารถเรียนรู้ได้ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคดี

3.3 ขั้นการถือเป็นหลักฐาน (Postulate) เพื่อดูว่า มันมีความหมายอย่างไรในร่องรอยของสิ่งที่ถือเป็นหลักฐานหรือจากการสังเกตในคดีนั้น

3.4 ขั้นเสนอตัวเลือก(Propose alternative) ในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

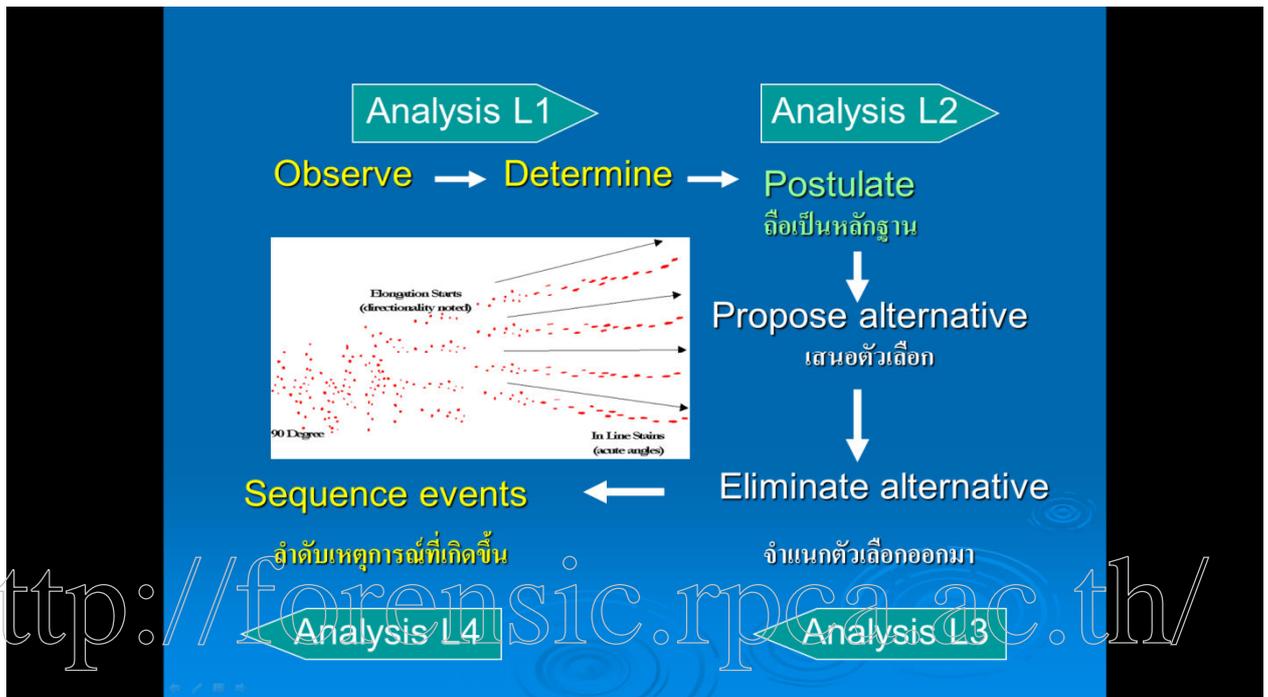
3.5 ขั้นคัดแยกตัวเลือกออกมา (Eliminate alternative) โดยใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกศาสตร์ การคิดแบบเชิงใคร่ครวญ (Critical thinking) และการทดลอง

3.6 ขั้นลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Sequence events) จนกระทั่งว่าภาพนั้นสมบูรณ์

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าขั้นตอนกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์จะประกอบด้วยขั้นตอนทั้งสิ้น 6 ขั้นตอน และระดับของการวิเคราะห์ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ประกอบด้วยขั้นของการสังเกตพยานหลักฐานในเหตุการณ์และร่องรอยหลักฐานที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน และขั้นการ

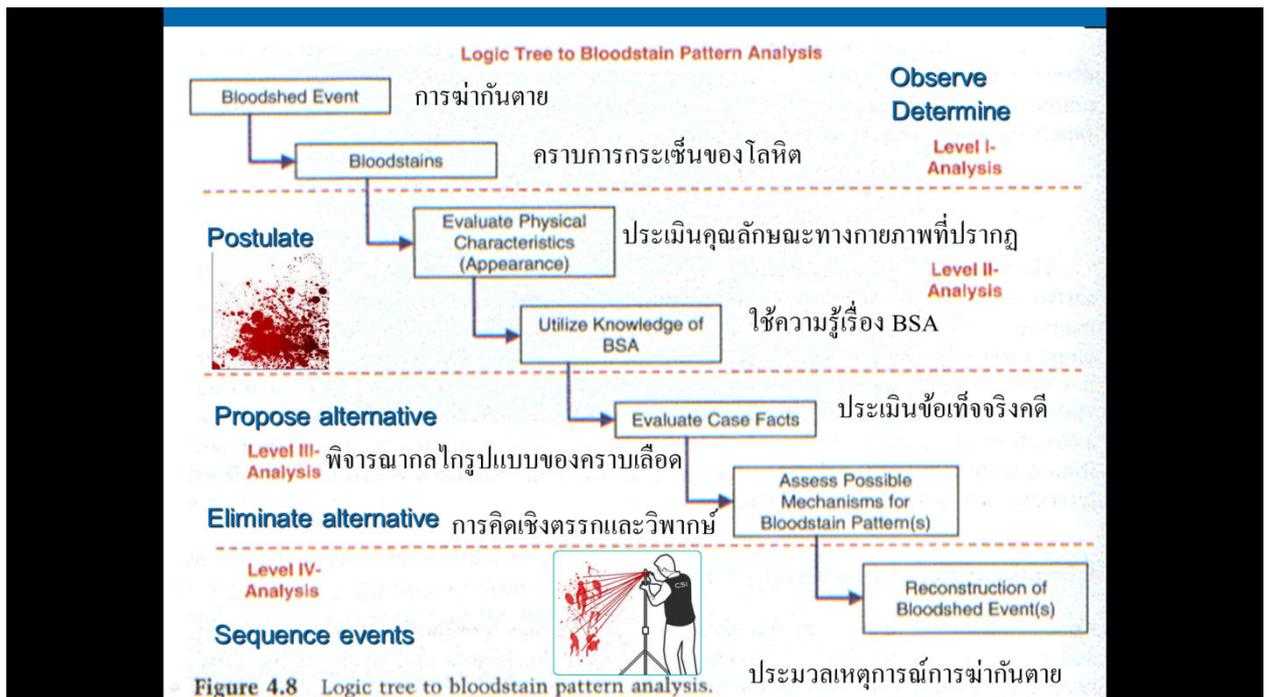

ตัดสินใจเรียนรู้ว่าการสังเกตนั้น อาจจะมีอะไรบ้างอย่างที่สามารถจะเรียนรู้ได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนระดับที่ 2 ประกอบด้วย ขั้นตอนการถือเป็นหลักฐาน เพื่อดูว่ามันมีความหมายอย่างไร ในร่องรอยของที่ถือเป็นหลักฐานหรือจากการสังเกตในคดีนั้น และขั้นเสนอตัวเลือกในการอธิบาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระดับที่ 3 คือ ขั้นตอนของการเสนอตัวเลือกในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและระดับสุดท้ายคือ ขั้นตอนการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนกระทั่งว่าภาพนั้นสมบูรณ์ (ดูรูปที่ 2 ประกอบ)

รูปที่ 2 แสดงขั้นตอนกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์

สำหรับตัวอย่างของกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ (ดูรูปที่ 3 ประกอบ) ได้แก่ เมื่อมีเหตุการณ์ฆ่ากันตายในสถานที่เกิดเหตุ มีพยานหลักฐาน ได้แก่ รอยคราบกระเซ็นของโลหิตบริเวณบนพื้นและผนังห้อง กระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์ จะเริ่มขึ้นตั้งแต่ การสังเกต (Observe) พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ และร่องรอยหลักฐานที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งได้แก่ รอยคราบกระเซ็นของโลหิตบริเวณบนพื้นและผนังห้อง แล้วจึงตัดสินใจ (Determine) เรียนรู้ว่าการสังเกต รอยคราบกระเซ็นนั้น มีอะไรบ้างอย่างที่สามารถจะเรียนรู้ได้บ้าง เช่น ทิศทางของรอยกระเซ็น ปริมาณโลหิตที่กระเซ็น เป็นต้น จากนั้นก็จะเป็นการประเมินคุณลักษณะทางกายภาพของรอยคราบกระเซ็นที่ปรากฏว่าเป็นพยานหลักฐาน (Postulate) เพื่อดูว่า มันมีความหมายอย่างไรในร่องรอยที่ปรากฏเหล่านั้น โดยใช้ความรู้เรื่องการวิเคราะห์คราบโลหิต แล้วจึงประเมินข้อเท็จจริงเพื่อนำเสนอตัวเลือก (Propose alternative) ในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาจากกลไกรูปแบบของคราบโลหิต โดยใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกศาสตร์ การคิดแบบเชิงใคร่ครวญ (Critical thinking) และการทดลองเพื่อการคัดแยกตัวเลือกนั้นออกมา (Eliminate alternative) จนสามารถนำไปสู่การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Sequence events) จนกระทั่งว่าภาพเหตุการณ์นั้นสมบูรณ์

รูปที่ 3 แสดงตัวอย่างของขั้นตอนกระบวนการจำลองภาพเพื่อเชื่อมโยงเหตุการณ์
(ดัดแปลงจาก Stuart.et.al.,2005)

<http://forensic.mju.ac.th/>

4. ความเป็นพลวัตหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐาน (Evidence Dynamics)
พยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ จะต้องผ่านสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยอมรับพยานหลักฐาน ซึ่งได้แก่ การโยกย้ายถ่ายเท/การตกแต่งที่เกิดเหตุ (Transference/Creation the scene) การเปลี่ยนแปลงเพราะระยะเวลา (Changes due to time) การเปลี่ยนแปลงเพราะสภาพสิ่งแวดล้อม (Changes due to the environment) การเปลี่ยนแปลง การถูกทำลาย การสร้างโดยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จนถึงการยอมรับว่าสิ่งที่ค้นพบนั้นคือ พยานหลักฐาน (Recognition/Discovery that it is evidence) ดังนั้นจะเห็นว่าพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุย่อมต้องมีความเป็นพลวัตหรือไม่หยุดนิ่งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความเป็นพลวัตหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐาน โดยรวมจึงหมายถึง สิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่เข้าไปเพิ่มเปลี่ยนแปลงโยกย้ายที่เข้าไปปนเปื้อนเข้าไปทำลายพยานหลักฐานหรือทำให้คุณค่าความสำคัญของพยานหลักฐานลดลงไปสามารถเกิดได้ทั้งก่อนเกิดเหตุอาชญากรรมหรือระหว่างช่วงพยานหลักฐานเริ่มสร้างหรือช่วงถูกโยกย้ายถ่ายเท โดยจะไม่หยุดผลกระทบต่อพยานหลักฐานเหล่านั้นจนกระทั่ง มันทำลายพยานหลักฐานนั้นอย่างสมบูรณ์แบบแล้ว ดังนั้น การละเลยไม่สนใจปัญหาในการแปรผลตีความพยานหลักฐานที่มีความเป็นพลวัตหรือไม่หยุดนิ่ง ก็จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ความคลาดเคลื่อนอย่างมากในการแปรผลตีความผิดพลาดได้

5. รูปแบบของความเป็นพลวัตหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐาน (Chisum and Turvey, 2000) ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่

5.1 รูปแบบที่เกิดขึ้นก่อนการค้นพบวัตถุพยาน (Pre-discovery) ซึ่งประกอบด้วย

5.1.1 การละลายภายนอกเขตเทปกั้น (The Other side of the Tape) เป็นผลกระทบจากการกำหนดขอบเขตเนื่องจากการใช้เทปกั้นที่เกิดเหตุ (The Limiting effect of crime scene tape) เช่น สายตรวจกั้นเขตตามสภาพแวดล้อมที่จำกัด หรือให้ความสนใจแต่ในเขตที่เทปกั้นเท่านั้น โดยละลายภายนอกเขตเทปกั้น ซึ่งยังอาจมีวัตถุพยานหลงเหลืออยู่ก็ได้ เป็นต้น

5.1.2 สถานที่เกิดเหตุ (The Crime scene) ในสถานที่เกิดเหตุเองก็สามารถมีความเป็นพลวัตรหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐานได้เช่นกัน เช่น การที่ผู้ตรวจสอบที่เกิดเหตุละลายไม่แยกแยะ วัตถุพยานที่มีอยู่ก่อนและขณะเกิดเหตุออกจากกันได้ ทำให้การเก็บรวบรวมวัตถุพยานนั้นไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

5.1.3 การกระทำของคนร้าย (Offender Actions) โดยการอำพรางเพื่อการป้องกันตนเองจากการถูกจับกุม เช่น การตัดนิ้วมือเหยื่อไม่ให้มีรอยลายนิ้วมือไว้ตรวจสอบ การล้างคราบเลือดหรือการกระทำที่เกิดจากจินตนาการหรือพิธีกรรมความเชื่อของผู้กระทำผิด เช่น การเปลื้องผ้าศพ การจัดทำทางศพเพื่อประจาน หรือการฉีกชำแหละศพ (postmortem mutilation) เป็นต้น

5.1.4 การกระทำของเหยื่อ (Victim Actions) เช่น ร่องรอยการต่อสู้กับคนร้าย หรือการป้องกันตัว หรือการล้างทำความสะอาดของเหยื่อเอง ซึ่งจะไปมีผลต่อคุณภาพและการปนเปื้อนของพยานหลักฐานได้ เป็นต้น

5.1.5 การถ่ายโอนซ้ำ (Secondary Transfer) เป็นการแลกเปลี่ยนพยานหลักฐานกันระหว่างวัตถุหรือตัวบุคคล เช่น การที่ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจับศพและวัตถุพยานในที่เกิดเหตุโดยไม่ใส่ถุงมือ ทำให้เกิดการปนเปื้อน ตลอดจนเกิดการถ่ายโอนวัตถุพยานซ้ำไปยังวัตถุพยานชิ้นอื่นได้ เป็นต้น

5.1.6 การกระทำของพยานหรือญาติผู้ตาย (Witnesses) ซึ่งจะไปมีผลกระทบต่อธรรมชาติหรือคุณภาพของหลักฐานได้เช่น การต้องการรักษาเกียรติผู้ตาย (victim dignity) ของพยานหรือญาติผู้ตายโดยการนำเอาพยานหลักฐานออกไปจากสถานที่เกิดเหตุ หรือ จัดแต่งกายให้ศพที่เปลือยเพื่อป้องกันการรอดจาดตา เป็นต้น

5.1.7 การกระทำของสภาพอากาศหรืออุณหภูมิ (Weather/Climate) ซึ่งจะไปมีผลต่อคุณภาพของวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุได้ เช่น รอยเลือด รอยเท้าถูกทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพจากฝนหรือความร้อน เป็นต้น

5.1.8 การเน่าของศพ (Decomposition) เช่น เสื้อผ้าศพเน่ามักจะถูกละลาย การตรวจสอบอย่างละเอียดทำให้วัตถุพยานสำคัญที่ศพถูกละลายไปได้ เป็นต้น

5.1.9 การทำลายจากสัตว์จำพวกแมลง (Insect Activity) เช่น แมลงหรือมดกัดกินทำลายบริเวณบาดแผลศพทำให้การแปลผลบาดแผลที่ศพคลาดเคลื่อนไปได้ เป็นต้น

5.1.10 การรบกวนจากสัตว์ (Animal Predation) ในสถานที่เกิดเหตุเช่น สุนัขหรือหมากัดแทะศพ ทำให้ร่องรอยพยานหลักฐานถูกทำลายหรือถูกเคลื่อนย้ายที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เป็นต้น

5.1.11 การดับเพลิงไปทำลายพยานหลักฐาน (Fire Suppression Efforts) มักเกิดจากการใช้น้ำฉีดดับเพลิงแรงดันสูง ตลอดจนการใช้สารเคมีดับเพลิง หรือ การใช้อุปกรณ์ทุบกำแพงเพื่อเข้าไปดับเพลิงที่จุดต้นเพลิง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตำแหน่งของวัตถุพยาน หรือไปทำลายเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวัตถุพยานได้ (obliterate patterns) เช่น รูปแบบของเพลิงลุกไหม้ เป็นต้น

5.1.12 การรักษาสถานที่เกิดเหตุ (Security) ได้ไม่ดีพอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ชุดแรกที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ มีหน้าที่จะต้องช่วยเหลือผู้บาดเจ็บก่อนเสมอ ซึ่งอาจจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุได้ จึงอาจทำให้เกิดการปนเปื้อนถ่ายโอนพยานหลักฐานซ้ำได้

5.2 รูปแบบที่เกิดขึ้นภายหลังการค้นพบวัตถุพยาน (Post discovery) ซึ่งประกอบด้วย

5.2.1 ความล้มเหลวในการค้นหา (Failure to search/recover) เกิดจากการค้นหาวัตถุพยานได้ไม่ละเอียดพอ หรือไม่ได้ใช้วิธีการค้นหาที่เหมาะสมกับจำนวนคนและขนาดของพื้นที่เกิดเหตุ ทำให้การเก็บรวบรวมวัตถุพยานเกิดความบกพร่องขึ้นได้

5.2.2 เจ้าหน้าที่นักเทคนิคด้านหลักฐาน/นักตรวจสถานที่เกิดเหตุ (Evidence technicians / CSIs) ซึ่งโดยปกติจะต้องเก็บรวบรวมวัตถุพยานโดยต้องไม่ไปเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวัตถุพยานหรือไปทำให้วัตถุพยานเกิดการปนเปื้อนถ่ายโอนซ้ำ แต่บางครั้งถ้าวิธีปฏิบัติถูกละเลยหรือไม่ใส่ใจ โดยเฉพาะในช่วงของการเก็บ การบรรจุหีบห่อหรือการขนส่งวัตถุพยานไปห้องปฏิบัติการก็อาจเป็นสาเหตุให้เกิดการปนเปื้อนถ่ายโอนซ้ำได้ เช่น เก็บวัตถุพยานขนาดเล็ก (Trace Evidence) ไว้ในซองพลาสติก ทำให้เกิดไฟฟ้าสถิต หรือ มีการปนเปื้อนหรือถ่ายโอนซ้ำที่ร่างกายหรือเสื้อผ้าในระหว่างการขนย้ายเหยื่อ เป็นต้น

5.2.3 เจ้าหน้าที่ชันสูตรศพ (Coroner) หรือเจ้าหน้าที่การแพทย์ สามารถเกิดขึ้นในขั้นตอนการเก็บ การเคลื่อนย้ายศพออกจากสถานที่เกิดเหตุ หรือการนำศพใส่ในถุงใส่ศพ ซึ่งอาจไปทำลาย/เปลี่ยนแปลงรูปแบบของวัตถุพยานได้

5.2.4 การเก็บทำความสะอาดที่เกิดเหตุก่อนสิ้นสุดกระบวนการ (Premature scene cleanup) เช่น การรีบทำความสะอาดเก็บชิ้นส่วนศพที่กระจัดกระจายอยู่ตามในที่สาธารณะชน หรือเจ้าของต้องการเข้าไปเก็บกวาดสิ่งของในที่เกิดเหตุ ก่อนจะสิ้นสุดกระบวนการของการตรวจเก็บวัตถุพยาน เป็นต้น

5.2.5 การบรรจุหีบห่อและการขนส่ง (Packaging/Transportation) โดยผู้ที่ไม่มีความรู้ หรือไม่มีอำนาจตามกฎหมาย

5.2.6 การเก็บรักษาวัตถุพยาน (Storage) เช่น การที่ไม่มีสถานที่เก็บรักษาพยานหลักฐานที่เหมาะสม มั่นคงแข็งแรง ที่สามารถป้องกันการเสื่อมสภาพ การสูญหายหรือการปนเปื้อนได้ เป็นต้น

5.2.7 การตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นความบกพร่องที่เกิดจากมนุษย์ (Human Error) ที่อาจเกิดขึ้นได้เช่น การที่ไม่ใส่ถุงมือในห้องปฏิบัติการตรวจพิสูจน์หลักฐานหรือ ในขณะที่ตรวจชันสูตรศพ เป็นต้น

5.2.8 การดำเนินการที่ยังไม่สมบูรณ์/การถูกทำลายก่อนขั้นตอนเสร็จสมบูรณ์ เช่น การทำลายวัตถุพยานโดยไม่ตั้งใจก่อนคดีจะสิ้นสุดหรือจากแฟ้มคดีค้างที่ยังหาตัวคนร้ายไม่ได้ (Cold Case)

5.2.9 การละเลยหรือการไม่แสดงห่วงโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน (Chain of custody / Chain of evidence) ซึ่งอาจทำให้วัตถุพยานเกิดการสูญหาย ถูกสับเปลี่ยน ได้ในระหว่างการครอบครองพยานหลักฐาน จนอาจนำไปสู่การถูกนำขึ้นเป็นข้อโต้แย้งต่อสู้ในชั้นศาลได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความเป็นพลวัตรหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐานนั้น สามารถเกิดขึ้นได้เสมอทั้งก่อน ระหว่างและภายหลังการการค้นหาวัตถุพยาน ซึ่งเกิดขึ้นจากปัจจัยที่แตกต่างกัน ทั้งที่เกิดขึ้นจากตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเอง หรือเกิดจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิอากาศ

หรือเกิดจากการกระทำของสัตว์ เป็นต้น ซึ่งความเป็นพลวัตรหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐานดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของพยานหลักฐาน ตลอดจนความคลาดเคลื่อนอย่างมากในการแปลผลตีความผิดพลาดได้

บทสรุป

การจำลองภาพของอาชญากรรม โดยอ่านจากพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ หรือที่เรียกว่า Crime Scene Reconstruction มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อให้การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการอ่านสถานที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว จะมีผลทำให้การติดตามคดีรวดเร็วยิ่งขึ้น บางครั้งอาจถึงขั้นจับตัวผู้กระทำผิดได้ในทันที รวมถึงการช่วยตอบข้อสงสัยของคดีได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งตามหลักวิชาการแล้ว การจำลองภาพในสถานที่เกิดเหตุ นั้น ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า เป็นการจำลองภาพอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดคลาดเคลื่อนได้ ถ้าเป็นการอ่านพยานหลักฐานโดยที่ยังไม่ได้มีผลการตรวจสอบในด้านต่าง ๆ ที่ ครบถ้วนรอบด้าน เช่น รายงานผลการตรวจชันสูตรศพ หรือรายงานผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ ฯลฯ อย่างเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว แต่ถ้าเป็นการสร้างภาพจำลองภายหลังจากที่ได้ผลการตรวจสอบครบถ้วนครอบคลุมทุกด้านแล้ว ค่อยนำมาสร้างภาพจำลองนั้น ก็จะเพิ่มความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น หรือที่เรียกกันว่า เป็นการจำลองภาพอย่างเป็นทางการ เนื่องจากในสถานที่เกิดเหตุ นั้น มักจะเกิดความเป็นพลวัตรหรือไม่หยุดนิ่งของพยานหลักฐาน เกิดขึ้นเสมอ ๆ เช่น การรักษาสถานที่เกิดเหตุไม่ดีพอ การเก็บวัตถุพยานอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชา การเสื่อมสลาย/ปนเปื้อนของวัตถุพยานจากสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งมีผลทำให้พยานหลักฐานเกิดความเสียหายหรือถูกทำลาย จนส่งผลกระทบต่อกระบวนการแปลผลพยานหลักฐานเหล่านั้นได้ อันนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนในการจำลองภาพในสถานที่เกิดเหตุได้ ในที่สุด ดังนั้น คงถึงเวลาแล้วที่นักสืบสวนคดีอาชญากรรมจะต้องควรใช้ความระมัดระวังและตระหนักถึงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยทุกครั้ง เมื่อต้องการสร้างภาพเหตุการณ์จำลองในสถานที่เกิดเหตุ

เอกสารอ้างอิง

- Chisum,W. Jerry and Turvey,Brent E.(2006).**Crime Reconstruction**.America : Elsevier Academic press.
- Chisum,W. Jerry and Turvey,Brent E. **Evidence Dynamics: Locard's Exchange Principle & Crime Reconstruction**. *Journal of Behavioral Profiling*, January, (2000), Vol. 1,No.1 [Online]. Available from [:http://www.profiling.org/journal/vol1_no1/jbp_ed_january2000_11.html](http://www.profiling.org/journal/vol1_no1/jbp_ed_january2000_11.html)[2014,Dec13]
- Lee , Henry C. (2001).**Crime scene investigation**. Taiwan : Central Police University Press.
- Stuart,H. James,PaulE.Kish,T.Paulette Sutton.(2005). **Principles of Bloodstain Pattern Analysis: Theory and Practice**.U.S.A.: CRC Press.
- Turvey,Brent E.(2005).**Criminal Profiling:An introduction to behavioral evidence analysis**.SecondEdition.Spain:Elsevier Academic press.

ประวัติผู้เขียน

<http://forensic.rpca.ac.th/>

ชื่อ-สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร. สฤษดิ์ สืบพงษ์ศิริ
ตำแหน่งการทำงาน อาจารย์ (สบ 3) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จังหวัดนครปฐม 73100
ประวัติการศึกษา ระดับปริญญาตรี - วิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ระดับปริญญาโท - สังคมศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ระดับปริญญาเอก - ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล

ประสบการณ์ในการทำงาน

- พ.ศ.2533 - 2539 ดำรงตำแหน่ง รองสารวัตรแผนกพิสูจน์หลักฐาน จังหวัดพิษณุโลก
- พ.ศ.2540 - 2550 ดำรงตำแหน่ง สารวัตรแผนกสถานที่เกิดเหตุ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- พ.ศ.2550 - ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา

พันตำรวจโท พิศาล พันธุ์วัฒนา*

ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงประเทศต่าง ๆ ในยุโรปต่างให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานด้านนิติวิทยาศาสตร์ต่อระบบการพิสูจน์ความผิดพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่น่าเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีของศาลเป็นการนำหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาและพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีความ (Redmayne, Roberts, Aitken & Jackson, 2011; American Psychological Association, 2013) โดยหลักดังกล่าวเรียกว่า “นิติวิทยาศาสตร์” อันเป็นศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาทางกฎหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับศาสตร์ดังกล่าวแก่ลงต่อสถานิติบัญญัติแห่งชาติของนายกรัฐมนตรีในส่วนการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมข้อ 11.4 ระบุว่า “นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ เพื่อเร่งรัดการดำเนินคดีทุกขั้นตอนให้รวดเร็ว เกิดความเป็นธรรม และมีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกันสามารถใช้ติดตามผลและนำไปใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมได้” (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557)

กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนจากการเน้นความสำคัญของประจักษ์พยานมาสู่ระบบพิสูจน์การกระทำผิดโดยการรับฟังพยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มีการนำหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมทางหนึ่ง (พิชรา สิ้นลอยมา, 2558) ซึ่งใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์ 2 ประเภท (1) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น วิชาพิสูจน์หลักฐานรวมถึงการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และ (2) นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม โดยขณะเดียวกันนิติวิทยาศาสตร์ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวนเช่น การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูปการตรวจลายนิ้วมือฝ่ามือฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร การตรวจทางฟิสิกส์ เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวชเช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมีและการตรวจทางชีววิทยาเช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA)

การพิจารณาคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีข้อที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดอยู่สองประการได้แก่ ข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง หลักในการวินิจฉัยจะต้องพิจารณาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงหรือความสัจจริงในคดีว่าเป็นอย่างไรแล้วจึงยกข้อกฎหมายขึ้นปรับวินิจฉัยว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหรือควรจะได้รับ การปล่อยตัวไป ตามกฎหมายลักษณะพยานข้อเท็จจริงที่ศาลจะรับรู้ได้เองจำกัดอยู่เพียง

*อาจารย์ (สบ2) กลุ่มงานคณาจารย์ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามธรรมชาติซึ่งบุคคลธรรมดาจะพึงรู้ได้เอง ส่วนข้อเท็จจริงอย่างอื่นที่อยู่นอกเหนือไปจากความรู้ของบุคคลธรรมดาแล้วรับรู้อาจไม่ได้ ฉะนั้นฝ่ายผู้กล่าวหาจะต้องพิสูจน์ให้ประจักษ์แก่ศาลว่าผู้ต้องหาได้กระทำการที่อ้างว่าเป็นความผิดนั้นจริง (สราวุธ เบญจกุล, 2550) โดยพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี (relevant evidence) หมายความว่าพยานที่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมีอยู่ของข้อเท็จจริงใดโดยผลจากการวินิจฉัยมีความเป็นไปได้มากกว่าหรือน้อยกว่าการไม่มีพยานหลักฐาน

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดีเกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ความจริงที่เกิดขึ้น สามารถยืนยันข้อเท็จจริงได้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีจำต้องมีคุณค่าในตัวเอง (Nemeth, 2011)

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัยของผู้เชี่ยวชาญในทางกฎหมายถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยส่วนใหญ่ในคดีต่าง ๆ คู่ความแต่ละฝ่ายจะกล่าวอ้างพยานหลักฐานทางด้านวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการแขนงต่าง ๆ เข้ามาในคดี อย่างไรก็ตามการที่พยานหลักฐานจะเป็นที่ยอมรับในชั้นศาลได้จะต้องปฏิบัติตามหลักพื้นฐานการครอบครองวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ 4 ประการ (สุรนาท วงศ์พรหมชัย, 2551) (1) ป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุโดยเริ่มปฏิบัติตั้งแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจคนแรกไปถึงสถานที่เกิดเหตุจนกระทั่งผู้ชำนาญทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุจนเสร็จสิ้น (2) เก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมายกล่าวคือ บุคคลที่ทำการเก็บพยานหลักฐานต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในการเข้าและเก็บพยานต่าง ๆ ในสถานที่เกิดเหตุเช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน เจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่สำนักนิติวิทยาศาสตร์ (3) ค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม เช่น ผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุจะต้องไม่มองข้ามหรือละเลยพยานวัตถุทุกชิ้น ถ้าสงสัยว่าสิ่งนั้นจะเป็นพยานวัตถุหรือไม่ให้ทำการเก็บไว้ก่อน พร้อมทั้งระบุรายละเอียดของพยานวัตถุ ตำแหน่งที่พบและบรรจุหีบห่อรักษาไว้อย่างเหมาะสม และ (4) มีลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยาน (chain of custody) โดยพยานหลักฐานนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของบุคคลหรือหน่วยงานตั้งแต่เริ่มเก็บจนกระทั่งในชั้นศาลโดยไม่ขาดช่วงการครอบครอง ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการครอบครองเช่นส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ทางห้องปฏิบัติการจะต้องมีหลักฐานแสดงการรับส่งของกลางนั้นโดยตลอด

ทั้งนี้เมื่อใดที่มีการนำพยานหลักฐานไปแสดงในชั้นศาลจะต้องมีการตรวจสอบว่าพยานหลักฐานเป็นอันเดียวกับที่พบในสถานที่เกิดเหตุหรือไม่ และสิ่งที่เป็นสาระสำคัญของพยานหลักฐานจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงและมีสภาพเหมือนตอนที่เก็บจากสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งทั่วไปขั้นตอนการตรวจสอบพยานหลักฐานในชั้นศาลสามารถกระทำโดยบุคคลที่เป็นผู้พบพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ แต่บางกรณีที่มีบุคคลหรือหน่วยงานครอบครองพยานหลักฐานมากกว่าหนึ่งเช่นเมื่อนำพยานวัตถุส่งตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการศาลจะต้องให้แสดงลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยานซึ่งประกอบด้วย

1. การจัดการ: กระทำโดยบุคคลผู้เก็บพยานวัตถุเพื่อจำแนกพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุโดยการทำตำหนิระบุวัน เดือน ปี เวลาที่เก็บพร้อมรายละเอียดของพยานวัตถุจากสถานที่เกิดเหตุจริง

2. การเก็บ: พิสูจน์ให้เห็นว่าการเก็บและครอบครองพยานวัตถุได้กระทำอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนหรือผิดพลาด วิธีการที่ดีที่สุดคือแสดงให้เห็นว่าพยานวัตถุได้เก็บถูกต้องตามหลักวิชาการมีการแยกเก็บและจำกัดให้เกี่ยวข้องได้เฉพาะผู้ที่จำเป็นเท่านั้น

3. การขนส่ง: การขนส่งพยานวัตถุทุกครั้งต้องมีความรัดกุมและแสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการสับสนของกลางหรือพยานวัตถุอื่น รวมถึงแสดงให้เห็นว่าพยานวัตถุนั้นได้ถูกบรรจุหีบห่อ ปิดผนึกและติดฉลากได้อย่างเหมาะสม

4. การส่งมอบ: เป็นการพิสูจน์ว่าของกลางได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับ (เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญในห้องปฏิบัติการ แพทย์หรือหน่วยงานอื่น) อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยมีหลักฐานแสดงวัน เดือน ปี เวลาที่รับของกลาง รายละเอียดของของกลางและให้ผู้รับลงลายมือชื่อพร้อมทั้งวัน เวลาไว้ในสำเนาหนังสือนำส่ง

กรณีการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ศาลจะไม่รับฟังกรณีที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในการตรวจเก็บวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์หรือตรวจพยานทางนิติวิทยาศาสตร์และการขาดลูกโซ่แห่งการครอบครองวัตถุพยานในทางตรงข้ามศาลจะยอมรับว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานที่จะใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ดีที่สุดหากตรวจเก็บวัตถุพยานได้มาตรฐานเพียงพอ ถ้ามีความบกพร่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการเก็บวัตถุพยานนั้น ผลของการตรวจพิสูจน์ย่อมก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้บริสุทธิ์หรือความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายได้ จึงต้องมีการตรวจสอบควบคุมที่ดีไม่ให้เกิดช่องโหว่เพื่อจะใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการดำเนินคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจน อำนวยความยุติธรรมให้ประชาชน อย่างไรก็ตามการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยดังที่กล่าวมีความแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่แบ่งการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจนภายใต้หลักเกณฑ์ 2 ประเภทได้แก่ พยานหลักฐานและพยานผู้เชี่ยวชาญ

1. การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไปของการรับฟังพยานหลักฐาน

1.1 พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอันเป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบกล่าวคือ หากพยานหลักฐานใดได้มาจากการจับกุม ตรวจค้น ที่มีชอบหรือไม่มีเหตุอันควรหรือแม้มีเหตุอันควรแต่ไม่มีหมายจับหรือหมายค้นในกรณีที่ไม่ใช่เหตุฉุกเฉินแล้ว พยานหลักฐานนั้นจะรับฟังไม่ได้ รวมไปถึงพยานหลักฐานที่ได้จากการแสวงหาหลักฐานโดยละเมิดสิทธิส่วนตัวด้วย

1.2 พยานหลักฐานนั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งในหลักเกณฑ์มีการพิจารณาคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมดังเช่นประเทศไทย

2. การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ภายใต้หลักเกณฑ์การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ

2.1 The frye test มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ “the frye standard” เป็นมาตรฐานสำคัญในการพิจารณาว่าจะยอมรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของมลรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วคือ ต้องพิจารณาว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การยอมรับทั่วไป (general acceptance)

จากนักวิทยาศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องนั้น (Moenssens, 1984) ซึ่งหลักเกณฑ์นี้พัฒนาจากคำพิพากษาในคดี United States V. Frye โดยวางบรรทัดฐานว่าการศึกษาวินิจฉัยทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่อยู่ในระยะเริ่มต้นของการทดลอง ในช่วงที่ผลการวิจัยยังไม่อาจบอกได้แน่ชัดว่าถูกต้อง การยอมรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นผลจากทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้พิพากษาควรอาศัยระยะเวลาเพื่อรอให้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์แขนงที่เกี่ยวข้องเสียก่อน จึงวินิจฉัยว่า การตรวจวัดความดันโลหิตยังไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิทยาศาสตร์ จึงไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจวัดความดันโลหิตดังกล่าว

2.2 The relevancy test หลักในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานข้อเท็จจริงในคดีเป็นหลักสากลตรงกับกฎหมายคอมมอนลอว์เรื่อง relevancy กล่าวคือ ในระบบการพิจารณาคดีเพื่อรับฟังพยานหลักฐานจากคู่ความนั้น ศาลจะรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งพิสูจน์ความเป็นไปได้หรือความเป็นไปไม่ได้ที่โต้เถียงกันอยู่เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะพิจารณาจากประเด็นข้อพิพาทเป็นหลักตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เรียกว่า materiality หรือ in issue จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคดี เพื่อให้ศาลเข้าใจในประเด็นปัญหาที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางซึ่งบุคคลธรรมดาไม่อาจรู้ได้ ยกเว้นกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคุณค่าแห่งพยานหลักฐานดังกล่าวน้อยกว่าอันตรายที่จะได้รับการทำให้คณะลูกขุนเกิดความสับสนประเด็น มีอคติที่ไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้สับสน ศาลจึงต้องไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว(Happe, 1993)

2.3 The daubert test ได้มีการนำมาใช้โดยยึดหลักการว่า ต้องมีการทดสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานกันก่อนว่าจะยอมรับการพิสูจน์ทดสอบนั้นเป็นพยานได้หรือไม่หลักการสำคัญจะอยู่ที่การไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวพยานหลักฐานต้นฉบับซึ่งหมายถึงจะไม่มีการทำให้พยานหลักฐานต้นฉบับได้รับการเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลที่ถูกสร้างโดยบุคคลคนอื่นหลังจากเครื่องถูกยึดมาจากผู้ต้องสงสัยเด็ดขาด (Faigman, 2013) ซึ่งการตรวจสอบความถูกต้องของสำเนาที่ใช้การตรวจสอบที่เรียกว่า Error Checksum ที่สามารถใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ ซึ่งวิธีการนี้สามารถรู้ได้ว่าสำเนาหลักฐานได้มีถูกเปลี่ยนแปลงมาก่อนหรือไม่ โดยการตรวจสอบค่าของ CRC (Cycle Redundancy Check) โดยค่านี้จะต้องมีค่าเหมือนกับไฟล์ที่มีต้นฉบับจึงจะถือว่าไฟล์สำเนาดังกล่าวนั้นมีความสมบูรณ์ ซึ่งโอกาสที่ค่า CRC ของแต่ละไฟล์จะเหมือนกันโดยบังเอิญมีแค่ 1 ใน 4 ล้านเท่านั้นซึ่งทำให้วิธีนี้สามารถตรวจสอบความสมบูรณ์ของหลักฐานได้ดีที่สุด

อย่างไรก็ดีการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ภายใต้หลักเกณฑ์การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความแตกต่างจากประเทศไทยและเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับคุณภาพงานคือ ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ต้องมีประกาศนียบัตรรับรองความเป็นผู้ชำนาญการสาขาต่าง ๆ ของนิติวิทยาศาสตร์เช่น (1) American Board of Forensic Odontology (2) American Board of Forensic Toxicology (3) American Board of Forensic Anthropology (4) American Board of Forensic Document Examiners (5) American Board of Criminalistics (6) American Board of Pathology แยกย่อยเป็น (6.1) Combined Anatomic and Clinical Pathology (6.2) Anatomical Pathology (6.3) Clinical Pathology (6.4) Forensic Pathology เป็นต้น

ที่ผ่านมาได้มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยคลี่คลายคดีต่างๆ ที่มีความสำคัญและมีความยุ่งยากซับซ้อนทั้งที่เกิดขึ้นทั้งต่างประเทศและในประเทศไทยมาแล้วหลายคดี ในประเทศ

สหรัฐอเมริกา คดีที่มีการนำหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาช่วยคลี่คลายคดีได้แก่ คดีลอบสังหารประธานาธิบดีเคนเนดีคดีโอ เจ ซิมป์สัน ฆาตกรรมภรรยาและเพื่อน หรือคดีฆาตกรรมไรศพที่รัฐฟลอริดา เป็นต้น ส่วนในประเทศไทยคดีที่สำคัญและมีความสลับซับซ้อนซึ่งคลี่คลายลงได้โดยอาศัยหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้แก่ คดีฆาตกรรม น.ส. ดอริท ฟอน ฮาเฟน นางแบบสาวชาวเดนมาร์ก คดีฆาตกรรมนางศยามล ลาก่อเกียรติ คดีฆาตกรรมนายแสงชัย สุนทรวัฒน์ คดีฆาตกรรม น.ส. เจนจิรา พลอยอุ่งศรี หรือคดีฆาตกรรมแพทย์หญิงผ่องแผ้ว บุญเกษมสันติ

สรุปได้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักและมีความสำคัญ แต่ไม่อาจปฏิเสธได้เช่นกันว่าเป็นพยานหลักฐานที่เปิดโอกาสให้มีการตั้งข้อสงสัยได้ ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ในศาลต้องทำหน้าที่ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้น ในบางกรณีการนำเสนอพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ พนักงานอัยการและจำเลยจะมีการนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้พิพากษาต้องพิจารณาว่าคดีมีความยุ่งยากซับซ้อนมากน้อยเพียงใดสมควรหรือไม่ที่ศาลจะตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลางของตนเองอีกทั้งผู้เชี่ยวชาญนี้รอบรู้จริงหรือไม่แต่อย่างไรก็ดีคดีที่มีความยุ่งยากและเกี่ยวข้องกับนิติวิทยาศาสตร์ พยานหลักฐานนิติวิทยาศาสตร์เหล่านี้เป็นเพียงพยานหลักฐานประเภทหนึ่งของพยานหลักฐานทั้งหมดเท่านั้นซึ่งผู้พิพากษาสามารถตั้งคำถามหรือข้อสงสัยในความน่าเชื่อถือได้ เนื่องจากระบบงานนิติวิทยาศาสตร์และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในประเทศไทยยังขาดความเข้มแข็งแฉกเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา อีกทั้งน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อันสำคัญขึ้นอยู่กับ (1) เครื่องมือและวิธีการ (2) การตัดสินใจ และ (3) การตีความหมายเป็นสำคัญ

<http://forensic.rpca.ac.th/>

เอกสารอ้างอิง

- พัชรา สีนลอยมา. (2558). บุคลากรปฏิบัติสาขานิติวิทยาศาสตร์ขาดแคลน โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
เร่งผลิตบัณฑิตแก้วิกฤติ. สืบค้นวันที่ 25 สิงหาคม 2558 จาก
<http://www.siamedunews.com/articles/42239539/html>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ.
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สรารุช เบญจกุล. (2550). หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการยุติธรรม. สืบค้นวันที่ 25 สิงหาคม
2558 จาก
<http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9500000087821>
- สุรนาท วงศ์พรหมชัย. (2551). การตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์กับพยานหลักฐานในคดีอาญา. วารสาร
บัณฑิตศึกษานิติศาสตร์. สืบค้นวันที่ 26 สิงหาคม 2558 จาก
http://digi.library.tu.ac.th/journal/0051/2_2_aug_2551/09PAGE68_PAGE79.pdf
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ 12 กันยายน 2557. กรุงเทพฯ.
สำนัก พิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- American Psychological Association. (2013). Specialty Guidelines for Forensic Psychology.
American Psychologist 68(1): 7-19.
- Faigman, D.L. (2013). The Daubert Revolution and the Birth of Modernity: Managing
Scientific Evidence in the Age of Science. *UC Davis Law Review*. 46(3).
- Happe, F. (1993). Communicative Competence and Theory of Mind in Autism: A Test of
Relevance Theory. *Cognition*, 48:101-119.
- Moenssens, A.A. (1984). Admissibility of Scientific Evidence - An Alternative to the Frye
Rule. *William & Mary Law Review*, 25(4): 545-575.
- Nemeth, C.P. (2011). Law and Evidence: A Primer for Criminal Justice, Criminology, Law
and Legal Studies. (2nd ed.) United State: Jones and Bartlett Publishers, LLC.
- Redmayne, M., Roberts, P., Aitken, C. & Jackson, G. (2011). Forensic Science Evidence
in Question. *Criminal Law Review*. 5: 347-356.

การวิเคราะห์เขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าแต่ละชนิด โดยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด

Gunshot Residue Analysis on different clothes by Scanning Electron
Microscope/Energy Dispersive X-ray Spectroscopy (SEM/EDS)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าหลังการยิงว่ามีความคงอยู่ของเขม่าดินปืนมากน้อยเพียงใด อาวุธปืนที่ใช้ คือ เอ็ม16 เอ1 และกระสุนปืนขนาด 5.56 มม. การเก็บรวบรวมตัวอย่างหลังยิง 15 นัด และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การทดสอบเสื้อโพลีเอสเตอร์ แจ็คเก็ต เสื้อเชิ้ต และเสื้อยืด ก่อนและหลังการซัก ทำการวิเคราะห์ตัวอย่างโดยใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM/EDS) ในการวัดปริมาณร้อยละของแบเรียม ตะกั่ว และพลวง

ผลการวิจัยพบว่า

1) การศึกษาเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าหลังการยิง และทำการทดสอบเสื้อผ้าก่อนและหลังการซัก พบว่าลักษณะโครงสร้างของเสื้อแจ็คเก็ตจะพบเขม่าดินปืนหลังซักรมากที่สุด และโครงสร้างของเสื้อยืดจะพบปริมาณเขม่าดินปืนหลังซักรน้อยที่สุด

2) การเปรียบเทียบชนิดของเสื้อโพลีเอสเตอร์ แจ็คเก็ต เสื้อเชิ้ต และเสื้อยืด ที่ใช้ในการทดสอบเสื้อผ้าก่อนและหลังการซัก ในการวัดปริมาณร้อยละการลดลงของแบเรียม ตะกั่ว และพลวง จะพบว่าปริมาณเขม่าดินปืนของเสื้อแจ็คเก็ต ที่คงอยู่หลังการซักรมากที่สุด ร้อยละ 80.23 และจะพบปริมาณเขม่าดินปืนของเสื้อเชิ้ตที่คงอยู่หลังการซักรน้อยที่สุด ร้อยละ 18.15

ซึ่งผลการทดลองทั้งสองแบบนี้มีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม การใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM/EDS) เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการตรวจสอบการคงอยู่ของเขม่าดินปืนได้

คำสำคัญ : เขม่าดินปืน, เสื้อผ้า, กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด

*ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The purposes of this research were to analyze the persistence of gunshot residue on clothing after shooting. The weapon used in this work was a M16A1 with 5.56 mm. ammunition. The samples of this study were collected after shooting 15 shots on different types of clothing: polo-shirt, jacket, shirt, and T-shirt before and after washing. The samples were analyzed by scanning electron microscopy/Energy Dispersive X-ray Spectroscopy (SEM/EDS) to measure the amount and percentage of barium, lead, and antimony.

The research findings were as follows:

1) The study of gunshot residue particles on clothing after shooting before and after washing. The gunshot residue on Jacket is most stable and structure, practical gunshot residue on T-shirt is least stable and structure.

2) The quantitative comparison of gunshot residue on various types of clothing before and after washing was investigated. The greatest amount of barium, lead, and antimony that's still on jacket was 80.23%. The smallest amount of gunshot residues was 18.15% that's on the shirt.

There is a correlation between the two sets of results. However, The scanning electron microscopy/Energy Dispersive X-ray Spectroscopy (SEM-EDS) is an alternative method for the examination of the persistence of gunshot residue.

Keywords : Gunshot Residues (GSR), Clothes, Scanning Electron Microscopy/Energy Dispersive X-ray Spectroscopy (SEM/EDS)

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ มีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นเนื่องจากพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งในทางกฎหมายจะถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะสามารถนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล หรือนำมาประกอบความเห็นในการระบุตัวผู้กระทำความผิด โดยการนำวัตถุพยานที่เก็บได้จากสถานที่เกิดเหตุหรือจากตัวผู้ต้องสงสัยมาทำการตรวจพิสูจน์เพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีแนวทางในการสืบสวนสอบสวนทำให้สามารถดำเนินการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดได้ การประกอบอาชญากรรมของคนร้ายนั้นมักใช้อาวุธปืนในการกระทำความผิด ดังนั้นการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืนจึงเป็นงานที่มีความสำคัญมากโดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์หาคราบเขม่าที่เกิดจากการยิงปืน (Gunshot Residue, GSR) หรือสิ่งที่หลงเหลือจากการยิงปืน รูปแบบหรือส่วนประกอบทั้งหมด ที่ฟุ้งกระจาย ระบายออกมาจากการยิงของอาวุธปืนจากการศึกษาอนุภาคเขม่าดินปืนสามารถแบ่งประเภทของอนุภาคที่เกิดจากการยิงปืน ได้แก่ แบเรียม (Ba) ตะกั่ว (Pb) และพลวง (Sb) หากตรวจพบธาตุเหล่านี้พร้อมกันสามารถบอกได้แน่นอนว่ามีเขม่าดินปืน

ปี ค.ศ. 1991J. Andrasko และ S. Pettersso ได้ออกแบบอุปกรณ์อย่างง่ายสำหรับการเก็บตัวอย่างอนุภาคเขม่าดินปืนจากเสื้อผ้า ภายในถุงหรือกระเป่า และอื่น ๆ โดยใช้การดูดผ่านตัวกรองสองชั้นซึ่งทำจากที่ยึดตัวกรองแบบ Nucleopore Aerosol ต่อกับเครื่องดูดฝุ่นธรรมดา อนุภาคที่ถูกเก็บจะถูกนำมาทดสอบโดยใช้เครื่อง SEM ผลที่ได้เป็นที่พอใจซึ่งนำวิธีการนี้ไปใช้กับงานห้องปฏิบัติการ โดยได้ทำการทดลองการปนเปื้อนของอนุภาคเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้า ซึ่งข้อดีของวัตถุพยานที่เป็นเสื้อผ้า คือ สามารถใช้ในการค้นหาอนุภาคเขม่าดินปืน

ปี ค.ศ. 1995 A.Zeichner and N.Levin จากประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์อนุภาค GSR จากตัวอย่างที่มีมือ ผมและเสื้อผ้าในช่วงเวลา 6ปี (ค.ศ. 1989-1994) โดยการประเมินพบผลสำเร็จในการวิเคราะห์ตัวอย่างประมาณ 10% หลักเกณฑ์วิธีการเก็บตัวอย่างคือ จำนวนอนุภาคที่ตรวจพบต่อตัวอย่าง และได้อภิปรายปัญหาที่เป็นไปได้ของการปนเปื้อนในตัวอย่าง

ปี ค.ศ. 2003 A.Zeichner และคณะ ได้ดำเนินการทดลองเก็บเขม่าดินปืนจากเสื้อผ้าของผู้ยิง โดยเครื่องดูดและวิเคราะห์โดย Gas Chromatography/thermal energy (GC/TEA) , ion mobility spectrometry (IMS) , และ gas chromatography/mass spectrometry (GC/MS) โดยเขม่าดินปืน จะถูกเก็บบนไฟเบอร์กลาส (fiber glass) และตัวกรองเทฟลอน (Teflon filter) ด้วยเครื่องเก็บตัวอย่างแบบพกพา (portable vacuum sampler) ทั้งหมดต่อกับเครื่อง IMS ตัวทำลายหลายหลาย ๆ ตัวนำมาใช้เป็นตัวสกัด องค์ประกอบของดินขับ (propellant) จากตัวกรอง (Filter) สารสกัดนำไปหมუნเหวี่ยงและกรอง ทำให้เข้มข้นขึ้นโดยการนำไประเหยเป็นไอและนำไปวิเคราะห์ โดยไม่มีขั้นตอนการทำความสะอาดเพิ่มเติม วิธีดำเนินการสำหรับการวิเคราะห์ของเขม่าดินปืนได้นำไปใช้จริง โดยตำรวจอิสราเอลในการวิเคราะห์ GSR บนเสื้อผ้า สำหรับวิธีการอื่นที่ได้พัฒนาขึ้นการเก็บบนเสื้อผ้า จะใช้สตั๊ปอลูมิเนียมที่ติดด้วยกาวสองหน้า (double-side adhesive coated aluminum stubs) ซึ่งเป็นการใช้เทปกาวสำหรับวิเคราะห์ GSR และตามด้วยการดูดเก็บอนุภาคสำหรับการตรวจสอบเขม่าดินปืน (propellant residue)

จากปัญหาและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ในงานวิจัยครั้งนี้จึงทำการตรวจหาเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าภายหลังการชก โดยทำการตรวจหาอนุภาคที่เกิดจากการยิงปืน และสามารถตรวจพบ

อนุภาคเหล่านี้ได้ คือ การตรวจหาแบเรียม (Ba) ตะกั่ว (Pb) และพลวง (Sb) โดยการใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (Scanning Electron Microscopy / Energy Dispersive X-ray Spectroscopy: SEM/EDS) ดังนั้นการตรวจพิสูจน์คราบเขม่าที่เกิดจากการยิงปืนนั้นหากทำการตรวจด้วยวิธีที่เชื่อถือได้มีความจำเพาะเจาะจงและมีความแม่นยำสูงจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมเนื่องจากเป็นหลักฐานทางวัตถุที่สำคัญอันนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษและทำให้ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดพ้นจากมลทินข้อสงสัยในคดีที่เกิดขึ้นและก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาการคงอยู่ของเขม่าดินปืนภายหลังการยิงบนเสื้อผ้าชนิดต่างๆ
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการคงอยู่ของเขม่าดินปืนภายหลังการยิงบนเสื้อผังก่อนซัก และหลังซักผ้า

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 การตรวจหาการคงอยู่ของเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าโดยการใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (Scanning Electron Microscopy / Energy Dispersive X-ray Spectroscopy: SEM/EDS)

3.2 ยิงปืนโดยใช้อาวุธปืนเล็กยาว แบบเอ็ม 16 เอ 1 กระสุนปืนขนาด 5.56x 45 มม. จะทำการยิงปืนครั้งละ 15 นัด ต่อ 1 ตัวอย่าง

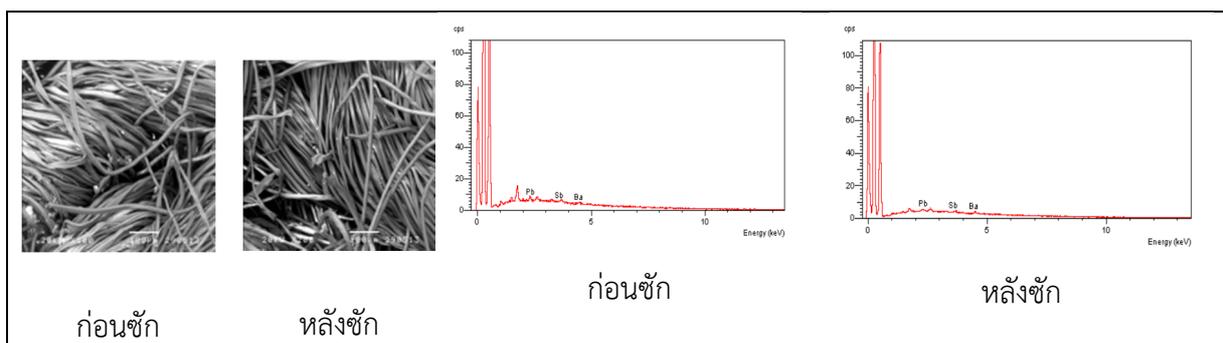
3.3 ทดลองยิงในตัวอย่างผ้าทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ ผ้าโพลีเอสเตอร์ใช้ในการผลิตเสื้อโปโล ผ้าซาตินใช้ในการผลิตเสื้อแจ๊คเก็ต ผ้าฝ้ายใช้ในการผลิตเสื้อยืด และผ้าไนลอนใช้ในการผลิตเสื้อเชิ้ต โดยจะทำการเก็บตัวอย่างซ้ำจำนวน 5 ครั้ง

4. ผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์อนุภาคเขม่าดินปืน

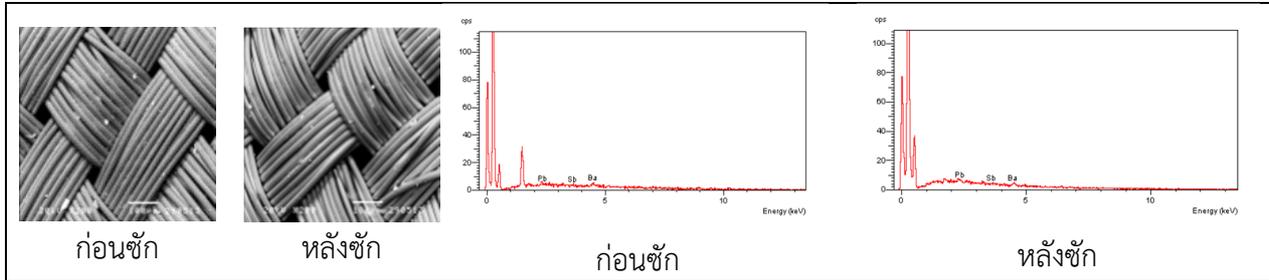
จากผลการวิเคราะห์ธาตุโลหะสำคัญที่เป็นองค์ประกอบในเขม่าดินปืน จากการเก็บตัวอย่างด้วยการตัดเนื้อผ้า และสเปกตรัมของธาตุที่ปรากฏจากการตรวจเขม่าดินปืนก่อนซักและหลังซักบนผ้าชนิดต่าง ๆ โดยเทคนิค SEM/EDS ในการศึกษาปริมาณเขม่าดินปืนบนเสื้อสามารถศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มอนุภาคโครงสร้างเส้นใยของผ้าที่มีโครงสร้างเส้นใยที่แตกต่างกันจะทำให้การเกาะติดของอนุภาคเขม่าดินปืนมีความแตกต่างกันเมื่อนำผ้าชนิดต่าง ๆ ไปซักจะปรากฏว่าจะมีการเกาะติดของอนุภาคเขม่าดินปืนของผ้าแต่ละชนิดมีการเกาะติดของอนุภาคเขม่าดินปืนก่อนซักและหลังซักที่จะแสดงดังต่อไปนี้

4.1.1 การวิเคราะห์อนุภาคของเขม่าดินปืนบนเสื้อโปโล

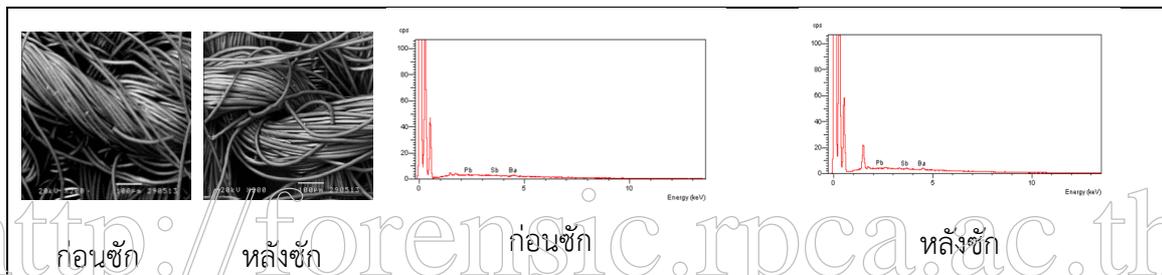
รูปที่ 1 กลุ่มอนุภาคเขม่าดินปืนและกราฟแสดงสเปกตรัมของธาตุของเส้นใยโพลีเอสเตอร์ก่อนซักและหลังซัก

4.1.2 การวิเคราะห์อนุภาคของเขม่าดินปืนบนเส้นใยแอคเก็ต

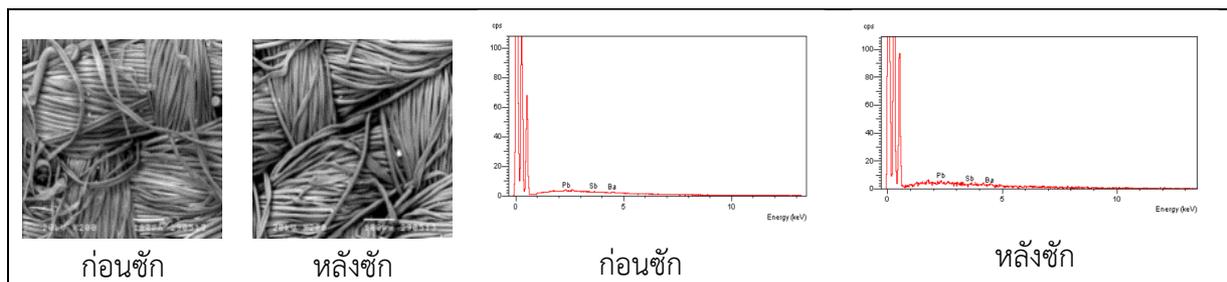
รูปที่ 2 กลุ่มอนุภาคเขม่าดินปืนและกราฟแสดงสเปกตรัมของธาตุของเส้นใยแอคเก็ตก่อนซักและหลังซัก

4.1.3 การวิเคราะห์อนุภาคของเขม่าดินปืนบนเส้นใยยัด

รูปที่ 3 กลุ่มอนุภาคเขม่าดินปืนและกราฟแสดงสเปกตรัมของธาตุของเส้นใยยัดก่อนซักและหลังซัก

4.1.4 การวิเคราะห์อนุภาคของเขม่าดินปืนบนเส้นใยเซ็ด

รูปที่ 3 กลุ่มอนุภาคเขม่าดินปืนและกราฟแสดงสเปกตรัมของธาตุของเส้นใยเซ็ดก่อนซักและหลังซัก

4.2 การเปรียบเทียบปริมาณร้อยละของเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้า

จากผลการวิเคราะห์ธาตุโลหะสำคัญที่เป็นองค์ประกอบในเขม่าดินปืน จากการเก็บตัวอย่างด้วยการตัดเนื้อผ้า และสเปกตรัมของธาตุที่ปรากฏจากการตรวจเขม่าดินปืนก่อนซักและหลังซักบนผ้าชนิดต่าง ๆ โดยเทคนิค SEM/EDS ในการศึกษาปริมาณเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าสามารถเปรียบเทียบปริมาณร้อยละของเขม่าดินปืน ที่จะแสดงปริมาณ แบเรียม (Ba) ตะกั่ว (Pb) และพลวง (Sb) บนเสื้อผ้าทั้ง 4 ชนิด ทั้งก่อนซักและหลังซัก ปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปริมาณร้อยละการลดลงของธาตุโลหะสำคัญที่เป็นองค์ประกอบในเขม่าดินปืน

ชนิดเสื้อผ้า	ธาตุ	ก่อนซัก	หลังซัก	ร้อยละ
เสื้อโพล	Sb	2.41	0.95	60.58
	Ba	5.51	2.03	63.16
	Pb	2.03	1.01	50.25
	รวม			58.00
เสื้อแจ็กเก็ต	Sb	5.38	4.07	24.35
	Ba	3.29	2.82	14.29
	Pb	4.11	3.26	20.68
	รวม			19.77
เสื้อยืด	Sb	2.41	1.32	45.23
	Ba	3.61	1.76	51.25
	Pb	3.04	1.19	60.86
	รวม			52.44
เสื้อเชิ้ต	Sb	9.07	2.03	77.62
	Ba	3.18	0.49	84.59
	Pb	6.30	1.05	83.33
	รวม			81.85

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์หาปริมาณร้อยละของเขม่าดินปืนบนผ้าชนิดต่าง ๆ ทั้งก่อนซักและหลังซักสามารถเปรียบเทียบปริมาณร้อยละการลดลงของผ้าทั้งสี่ชนิด พบว่า ปริมาณร้อยละการลดลงของอนุภาคเขม่าดินปืนบนเสื้อเชิ้ตหลังซักมีการหายไปมากที่สุด คือ ร้อยละ 81.85 รองลงมาคือ ร้อยละการลดลงของเขม่าดินปืนบนเสื้อโพลหลังซักที่ลดลงร้อยละ 58.00 เขม่าดินปืนบนเสื้อยืดหลังซักที่ลดลงร้อยละ 52.44 และปริมาณร้อยละการลดลงของอนุภาคเขม่าดินปืนบนเสื้อแจ็กเก็ตมีการหายไปน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 19.77

แสดงให้เห็นว่าการศึกษเปรียบเทียบปริมาณร้อยละของเขม่าดินปืนของผ้าแต่ละชนิดก่อนซักและหลังซัก โดยจะทำการเก็บตัวอย่างเนื้อผ้าแต่ละชนิดได้แก่ เสื้อโพล เสื้อแจ็กเก็ต เสื้อเชิ้ต และเสื้อยืด ทำการเปรียบเทียบปริมาณร้อยละของธาตุสำคัญของเขม่าดินปืนอย่างแบเรียม (Ba) ตะกั่ว (Pb) และพลวง (Sb) ปริมาณเขม่าที่เก็บได้จากตัวอย่างของเนื้อผ้าทั้งก่อนซักทำการเปรียบเทียบกับหลังซักจะเห็นได้ว่ามีค่าร้อยละของการลดลงเขม่าดินปืนที่ไม่เท่ากัน

5. สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาการคงอยู่ของเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าทั้งก่อนซักและหลังซัก จะทำการเก็บตัวอย่างจากผ้าทั้ง 4 ชนิด เมื่อยิงด้วยปืนเล็กยาว แบบเอ็ม 16 เอ 1 กระสุนปืนนาโต้ ขนาด 5.56 มิลลิเมตร ทำการยิงปืนครั้งละ 15 นัด ในตัวอย่างผ้าแต่ละชนิดจะทำการเก็บตัวอย่างซ้ำ 5 ครั้ง ต่อผ้าตัวอย่าง 1 ชนิด สถานที่ใช้ในการเก็บตัวอย่างเป็นสนามยิงปืนที่โล่งเพื่อศึกษาปริมาณเขม่าดินปืนที่สามารถตรวจพบได้ในการก่ออาชญากรรม ณ สถานการณ์จริง เมื่อนำตัวอย่างที่ได้ทำการเก็บไปตรวจวิเคราะห์ด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (SEM/EDS) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ

5.1 การศึกษากลุ่มอนุภาคเขม่าดินปืนที่ตรวจได้เป็นภาพเปรียบเทียบอนุภาคเขม่าดินปืนที่ตรวจพบของผ้าแต่ละชนิดมีการเกาะติดของอนุภาคเขม่าดินปืนก่อนซักโครงสร้างของเส้นใยผ้าที่โครงสร้างเส้นใยผ้านั้นการศึกษากลุ่มอนุภาคของเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าแต่ละชนิด โดยใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราดในการตรวจเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าโดยใช้เครื่อง SEM/EDS เป็นการศึกษาที่สามารถตรวจพบอนุภาคบนเสื้อผ้า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิวัฒน์ ชินวร ที่ได้ทำการศึกษารวิเคราะห์เขม่าดินปืนบนตัวอย่างเสื้อโดยใช้กล้องจุลทรรศน์แบบส่องกราด (SEM) ควบคู่ไปกับเทคนิคการวิเคราะห์รังสีเอกซ์แบบ EDX โดยไม่ต้องทำการเคลือบผิวตัวอย่างด้วยคาร์บอนหรือทองคำ ซึ่งสามารถศึกษาอนุภาคเขม่าดินปืน ตรวจหาธาตุที่เป็นองค์ประกอบ พลวง (Sb) ตะกั่ว (Pb) และแบเรียม (Ba) และระยะเวลาการคงอยู่ของเขม่าเมื่อยิงปืน เช่นเดียวกับณัฐนันท์ ชาตริกวงค์ การศึกษาการตรวจเขม่าดินปืนที่คงอยู่บนเสื้อผ้าโดยใช้เครื่อง SEM/EDS โดยทำการเก็บตัวอย่างอนุภาค GSR บนแขนเสื้อ โดยนักวิจัยทั้ง 2 ท่าน ได้ทำการศึกษารตรวจเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้าด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราดเช่นเดียวกันแต่มีความแตกต่างกันที่กระบวนการเก็บตัวอย่างและขั้นตอนการวิจัย เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของรัชนารถ กิตติคุณภูมิ ที่ทำการศึกษารตรวจหาคราบเขม่าดินปืนบนมือโดยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราดที่มี EDS แต่ได้ทำการเก็บตัวอย่างจากมือผู้ทำการยิงปืนแทนการเก็บตัวอย่างจากบนเสื้อผ้า

5.2 การศึกษาเปรียบเทียบปริมาณร้อยละของเขม่าดินปืนของผ้าแต่ละชนิดก่อนซักและหลังซัก โดยจะทำการเก็บตัวอย่างเนื้อผ้าแต่ละชนิดทั้ง 4 ชนิด และทำการเปรียบเทียบปริมาณร้อยละของธาตุสำคัญของเขม่าดินปืน ได้แก่ พลวง (Sb) ตะกั่ว (Pb) และแบเรียม (Ba) ปริมาณเขม่าดินปืนที่เก็บได้จากตัวอย่างของเนื้อผ้าก่อนซักทำการเปรียบเทียบกับหลังซักจะเห็นได้ว่ามีค่าร้อยละของการลดลงเขม่าดินปืนที่ไม่เท่ากัน สอดคล้องกับการศึกษารตรวจเขม่าดินปืนได้มีการเก็บตัวอย่างอนุภาคเขม่าดินปืนจากเสื้อผ้า ภายในถุงหรือกระเป๋า และอื่น ๆ อนุภาคที่ถูกเก็บจะถูกนำมาทดสอบโดยใช้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด ผลที่ได้เป็นที่พอใจซึ่งสังเกตจากอุปกรณ์ที่ใช้ทดสอบและวิธีการที่นำมาใช้ในห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์ที่หลากหลายเป็นไปได้ที่จะมีการปนเปื้อนของอนุภาคเขม่าดินปืนบนเสื้อผ้า ซึ่งข้อดีของวัตถุพยานที่เป็นเสื้อผ้า คือ สามารถใช้ในการค้นหาอนุภาคเขม่าดินปืนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ J. Andrasko และ S. Pettersson หรือกรณีการศึกษารเก็บอนุภาคของเขม่าดินปืนจากเส้นผม เสื้อผ้าและมือ A. Zeichner และ N. Levin การประเมินพบผลสำเร็จในการวิเคราะห์ตัวอย่างประมาณ 10% หลักเกณฑ์วิธีการเก็บตัวอย่างคือ จำนวนอนุภาคที่ตรวจพบต่อตัวอย่าง ได้อภิปรายปัญหาที่เป็นไปได้ของการปนเปื้อนในตัวอย่าง และทดลองเก็บเขม่าดินปืนจากเสื้อผ้าของผู้ยิง

6. เอกสารอ้างอิง

- Andrasko J. and Maehly,A.C. (1976) .**Detection of gunshot residue on hands by scanning electron microscopy.** Journal of Forensic Sciences, no. : 279 – 287.
- Andrasko, J., and Pettersson,S. (1991). **A simple method for collection of gunshot residues from clothing.** Journal of Forensic Science Society, no. 31: 321 – 330.
- Lubor F., and Kmjec,T. (2005) .**Time periods of GSR partials deposition after discharge final results.** Journal of Forensic Sciences International, no. 153: 132 – 135.
- Lubor, F.,et al. (2003). **Distribution of GSR particles in the surroundings of the shooting pistol.** Journal of Forensic Sciences International, no. 132: 99 – 105.
- Wolten, G.M., and Nesbitt,R.S. (1980) .**On the Mechanism of Gunshot Residue Particle Formation.** Journal of Forensic Science, no. 25: 533 - 545.
- Zeichner, A. and Levin, N. (1995). **Casework Experience of GSR Detection in Israel, on Samples from Hands, Hair, and clothing using an Autosearch SEM/EDX System.** Journal of Forensic Sciences, no.40: 1082-1085.
- Zeichner, A.et al. (2003). **Vacuum Collestion of gunpowder residues from clothing worn by shootinmg suspects, and their analysis by GC/TEA, IMS and GC/MS.** Journal of forensic Sciences, no.48: 961-972.
- Zeichner, A.and Levin, N. (2003) .**Collection efficiency of gunshot residue (GSR) particles from hair and hands using double-side adhesive tape.** Journal of Forensic Sciences, no. 38: 571 – 584.
- Zuzanna,B-M. andJankowicz. A. (2001) .**Evaluation of the possibility of differentiation between various types of ammunition by means of GSR examination with SEM-EDX method.** Journal of Forensic Sciences International, no. 123: 39 – 47.
- Zuzanna, B-Mand Zadora, G. (2003) .**Grouping of ammunition types by means of frquencies of occurrence of GSR.** Journal of Forensic Sciences International, no. 135: 91 – 104.

การจัดการความรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล

Knowledge Management in Prevention and Suppression of Illegal Gambling in
Metropolitan Police Bureau Area

ศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร.พัชรา สีนลอยมา*
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก โสรัตน์ กลับลีลา**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบของการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน และสร้างคู่มือเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Storytelling) พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ต้องหาที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีการพนันสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สถานการณ์การกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีการพนันปัจจุบันที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้เล่นการพนัน ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัยทำงาน อายุระหว่าง 35-44 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำธุรกิจส่วนตัว หรือเป็นแม่บ้านรูปแบบการเล่นการพนัน แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การพนันแบบพื้นฐานกับการพนันออนไลน์ ประเภทการพนันที่คนนิยมเล่นมากที่สุดที่ไม่รวมถึงการพนันประเภทสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยทั้งหมด คือ 1) การพนันในบ่อน เช่น ไฮโล และไพ่ 2) การพนันฟุตบอล และ 3) การพนันประเภทกีฬาที่บ้าน

2. รูปแบบหรือวิธีการที่จะทำให้สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันได้อย่างประสบผลสำเร็จจะต้องมีขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องสืบค้นและหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่ที่เป็นแหล่งอบายมุขในเขตพื้นที่ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีอิทธิพลในการเปิดบ่อนการพนันอย่างละเอียด 2) ภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รวบรวมข้อมูลและทราบเบาะแสหรือพบเห็นบ่อนการพนัน จะต้องส่งสำนวนการสืบสวนเพื่อขออนุมัติหมายจับจากศาลโดยเร็ว 3) เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมก่อนเข้าจับกุมโดยศึกษา

*คณบดีคณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

**คณบดีคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

โครงสร้างแผนผังทางเข้าออกภายในบ่อนการพนันอย่างละเอียด มีสายสืบแฝงตัวเข้าไปดูลาดเลา และเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติงานจริง เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เพื่อใช้บันทึกหลักฐานสำคัญสำหรับยื่นฟ้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหา

3. ปัญหาอุปสรรคในป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า มีปัญหาเรื่องรัฐบาลหรือผู้บังคับบัญชาไม่เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคดีเกี่ยวกับการพนัน ส่งผลให้ขาดการสนับสนุนด้านการป้องกันและปราบปรามในคดีการพนันอย่างจริงจัง ปัญหาเรื่องข้าราชการตำรวจยังขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของบทบัญญัติต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ส่งผลทำให้เป็นอุปสรรคในการตัดสินใจเข้าจับกุมคดีการพนันหลายคดีอีกทั้งปัญหาเรื่องพระราชบัญญัติการพนัน ที่ใช้ในปัจจุบันมีความล้าสมัยและมีบทลงโทษไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน จึงเป็นเหตุทำให้ประชาชนไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ข้อเสนอแนะในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ได้แก่ 1) รัฐบาลหรือผู้บังคับบัญชาระดับสูงควรเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการพนันอย่างจริงจัง 2) ควรมีการจัดอบรมด้านความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการพนันและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติม 3) ควรปรับแก้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 ให้มีบทลงโทษที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจควรจะต้องทำงานในเชิงรุกร่วมกับประชาชนด้วยการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังการเล่นการพนันในพื้นที่ 5) ภาครัฐควรร่วมรณรงค์และปลูกฝังค่านิยมต่อต้านการเล่นการพนันให้กับประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

<http://forensic.rpca.ac.th/>

Abstract

The objectives of this research are to study situation and patterns of wrongdoings related to gambling in Metropolitan Police Bureau Area, models and work processes, problems and obstacles of protection and suppression the wrongdoings concerned with gambling in order to implement the methods to develop the protection and suppression the wrongdoing related to gambling and create the handbook for police practitioners to work the most efficiently. This study was qualitative research which set the meeting by storytelling including in-depth seminar at Metropolitan Police Bureau, related regencies and defendants who used to gamble.

The results of this research found that present gambling wrongdoing in Bangkok seen which most of gamblers were at the age 35-44, years mostly were general employment, and self-employments or housekeepers. There are two patterns of gambling such as basic gambling and online gambling. The most common gambling is Hiro Bakara, cards, football and local sports which is not included Thai government lottery.

Models or methods enabled to protect and suppress the gambling successfully by steps and procedure could be concluded that: (1) practitioners have to search and find general data about gambling including the joined persons or influential people who opened gambling den in details, (2) after investigative police officers had collected data and recognized the clues or seen gambling den, have to ask rapidly for arrest warrant from the court, (3) police practitioners have to plan and be ready to arrest by studying structure of exit and entrance inside of gambling den in details, spy hides to trace inside and be ready to bring enough instruments for real practice such as camera, and video digital camera to record or take the pictures for filing the complaint process.

Problems, obstacles of protecting and suppressing the gambling wrongdoing in Metropolitan Police Bureau Area found that government or commanders did not realize the importance of protecting and suppressing the cases of gambling and lack of budget to support for gambling protection and suppression process. Besides these, police officers lacks of knowledge and understandings the Code of The Gambling Act in 1935. That was the problem and obstacle to decide and arrest many cases including present. The Gambling Act is not updated and not appropriate with current situation that why the public does not obey this law.

Suggestions of protection and suppression of gambling wrongdoing as following: (1) government or high ranking commanders should realize the importance of resolving the gambling problems seriously, (2) should have training courses about The Gambling Act and related laws for police officers, (3) should re-correct The Gambling Act in 1935

to have legal punishment and appropriate with present situations, (4) police officers should corroborate with the public by networking to trace the gambling area, and (5) state sector should help to campaign and educate the public popularity against the gambling seriously and continuously.

<http://forensic.rpca.ac.th/>

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพนันมีวิธีการเล่นที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเล่นการพนันที่ผิดกฎหมายในรูปแบบดั้งเดิม เช่น หว่ยใต้ดิน จับยี้กั ไฮโล โป้ป่นหรือการพนันในรูปแบบออนไลน์ เช่น การพนันบ่อนออนไลน์การพนันฟุตบอลออนไลน์ ซึ่งการเล่นการพนันดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในสังคมหลายด้าน เช่น ปัญหาการทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือแม้กระทั่งการขายบริการทางเพศ เพื่อให้ได้เงินมาชำระหนี้สินที่เกิดจากการเล่นการพนัน ตลอดจนปัญหาการพนันต่าง ๆ เกี่ยวโยงถึงปัญหาองค์กรอาชญากรรมและการฟอกเงินของกลุ่มเจ้าของบ่อนการพนัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน ตัวอย่างเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันได้พยายามเร่งออกมาตรการและวางแนวทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดในคดีการพนันอย่างต่อเนื่อง เพื่อยับยั้งการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันในทุกรูปแบบ แต่เนื่องด้วยวิวัฒนาการในการพัฒนารูปแบบการพนันที่มีความทันสมัย ทำให้การกระทำผิดมีความรูปแบบที่ซับซ้อน ส่งผลทำให้สืบค้นและจับกุมได้ยากมากขึ้น ประกอบกับปัญหาจากปัจจัยด้านอื่น ๆ (ไพศาล ลิมสทธิชัย, 2556) ดังนี้

1.1 ปัญหาหน่วยงานรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการปัญหาการพนันที่ผิดกฎหมาย กล่าวคือ ฝ่ายบริหารไม่มีนโยบายจัดการการพนันที่ผิดกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ปัญหาด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพนันมีความล้าสมัย กล่าวคือไม่มีการกำหนดฐานความผิด รวมถึงบทลงโทษไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวกฎหมาย

1.3 ปัญหาไม่มีการเฝ้าระวัง และการตรวจสอบการพนันที่ผิดกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกิดจากภาระงานประจำของตำรวจที่มีมากอยู่แล้ว จึงทำให้การเฝ้าระวังและการตรวจสอบโดยส่วนใหญ่ทำในรูปแบบเชิงรับมากกว่าเชิงรุก อีกทั้งยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ตลอดจนภาคประชาชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการแจ้งเบาะแสจึงเป็นเหตุทำให้ไม่สามารถปราบปรามการกระทำผิดด้านการพนันได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

1.4 ปัญหาบุคลากรผู้บังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของบทบัญญัติต่างๆในพระราชบัญญัติการพนัน ทำให้ไม่สามารถนำกฎหมายมาปรับใช้กับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่

1.5 ปัญหาผู้บังคับบัญชาาระดับสูงบางคนรับสินบนหรือผลประโยชน์จากผู้มีอิทธิพล มาเฟีย นักการเมือง ซึ่งเป็นเจ้าของบ่อนการพนัน ทำให้ตำรวจระดับผู้ปฏิบัติการไม่กล้าที่จะดำเนินการจับกุมบ่อนการพนันตามหน้าที่

1.6 ปัญหาเรื่องการไม่มีมาตรการในการคุ้มครองผู้ที่แจ้งเบาะแสการพนันผิดกฎหมาย เพราะผู้แจ้งเบาะแสมิได้มีสถานะเป็นพยานในคดีอาญา หากยังไม่มีการแจ้งความฟ้องร้องเป็นคดีความทางอาญา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้แจ้งเบาะแสมองว่าตนเองหรือครอบครัวจะได้รับอันตรายจากผู้มีอิทธิพล หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับผลประโยชน์โดยมิชอบจากบ่อนการพนัน

จากเหตุปัจจัยที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ได้ส่งผลทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนันเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนัน โดยการทำวิจัยดังกล่าวจะศึกษาถึงสถานการณ์และรูปแบบของอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนัน การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลรวมถึงสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งในส่วนของบุคลากร ทรัพยากรในการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ กฎหมายและระเบียบในการปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งวิเคราะห์แบบอย่างการดำเนินงานที่ดี (Best Practice) ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงาน เพื่อนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศดังกล่าวไปเป็นรูปแบบการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกภาคส่วนให้ปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถได้ข้อมูลที่เป็นรูปแบบมาตรฐานที่แลกเปลี่ยนกันได้ รวมถึงเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันอย่างแท้จริง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันที่มีผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบของการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนัน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล

2.3 เพื่อสร้างคู่มือเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนัน

2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการศึกษาเชิงเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนมีการจัดการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการเล่าเรื่อง (Storytelling) ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากกรมสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและภาคประชาชนโดยแบ่งการประชุมเป็นจำนวนทั้งหมด 4 ครั้ง เพื่อนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลมาประมวลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย โดยพิจารณาตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 สถานการณ์และรูปแบบของการกระทำคามผิดเกี่ยวกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล

4.1.1 สถานการณ์การกระทำคามผิดเกี่ยวกับคดีการพนัน

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มีอัตราการขยายธุรกิจทางการพนันและมีการเพิ่มจำนวนผู้เล่นหน้าใหม่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและควบคุมการพนัน โดยตามกฎหมายถือว่าการพนันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และการเปิดบ่อนการพนันภายในราชอาณาจักรไทยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้แต่ก็ยังมีกรกระทำคามผิดในลักษณะดังกล่าวจำนวนมากดังจะเห็นได้จากสถิติข้อมูลจากศาลยุติธรรมยังระบุว่า ในปี พ.ศ.2555 มีคดีตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 รวมมากถึง 49,572 ข้อหา มีผู้ต้องหา 1 - 2 แสนคนต่อปี

โดยกลุ่มช่วงอายุที่มีการเล่นการพนันมากที่สุด ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีอายุในช่วง 35-44 ปี ซึ่งจัดว่าเป็นช่วงกลุ่มคนวัยทำงาน ที่มีจะมีครอบครัวและภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบหลายด้าน ส่งผลให้เกิดความต้องการรายได้ที่สูงมากขึ้น ส่วนด้านการประกอบอาชีพของกลุ่มผู้เล่นการพนัน ส่วนใหญ่ผู้เล่นการพนันจะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป มีอาชีพอิสระ และมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก เช่น จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งทำให้เกิดข้อสังเกตว่ากลุ่มผู้มีอาชีพดังกล่าวส่วนมากจะชอบเล่นการพนัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันในบ่อน ธรรมดาทั่วไป เช่น ไฮโล น้ำเต้าปูปลา เนื่องจากเป็นช่องทางหนึ่งที่จะสามารถหารายได้ในระยะเวลาอันสั้น อีกทั้งยังมีวิธีการเล่นที่ง่ายไม่ซับซ้อนมากนัก จึงทำให้กลุ่มคนดังกล่าวติดการเล่นการพนันเป็นจำนวนมาก

แต่ในขณะเดียวกันหากเป็นการพนันออนไลน์ที่มีการใช้เทคโนโลยีและเล่นผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยกลุ่มผู้เล่นการพนันส่วนมากจะเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา หรือพนักงานบริษัทที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลาย-ระดับอุดมศึกษาขึ้นไป เนื่องจากการพนันออนไลน์ จะมีขั้นตอนการเล่นที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่าการเล่นการพนันในบ่อนธรรมดาทั่วไป เพราะจะต้องมีการ สมัครสมาชิกผ่านโทรศัพท์หรือผ่านเว็บไซต์ ซึ่งจะต้องใช้ทักษะและความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีและภาษามากกว่าการเล่นการพนันในบ่อนธรรมดาทั่วไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มผู้เล่นการพนันในแต่ละ ประเภทมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

4.1.2 รูปแบบการกระทำคามผิดเกี่ยวกับคดีการพนัน

รูปแบบของการกระทำคามผิดเกี่ยวกับคดีการพนัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ 1) การเล่นการพนันแบบพื้นฐาน ซึ่งกลุ่มคนที่เล่นการพนันกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาวบ้าน ตัวอย่างเช่น พนักงานร้านค้า แม่บ้าน กรรมกร วินมอเตอร์ไซด์ 2) การเล่นการพนันออนไลน์ โดยกลุ่มผู้เล่นการพนันกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียน นักศึกษา พนักงานบริษัท ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **การเล่นการพนันแบบพื้นฐาน** คือการพนันที่ผู้เล่นพนันจะต้องเดินทางเพื่อเข้าไปเล่นการพนันในสถานที่ที่มีการจัดหรือเปิดให้บริการเล่นการพนัน เช่น ในบ่อนการพนัน หรือ

เคสสถานที่จัดบริการการเล่นการพนัน โดยปราศจากการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งกลุ่มคนที่เล่นการพนันในลักษณะดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายอายุตั้งแต่ 25-45 ปี มีการศึกษาในระดับประถมหรือมัธยมตอนต้นโดยกลุ่มผู้เล่นดังกล่าวส่วนมากจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป และมีอาชีพอิสระ ที่มีรายได้น้อยและไม่แน่นอน

ผู้เล่นกลุ่มนี้มักจะชอบเล่นการพนัน เนื่องจากคิดว่าเป็นการเสี่ยงโชคเล็กน้อย ตามวงจรวิถีชาวบ้านซึ่งจะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อตนเองหรือครอบครัวเดือดร้อนมากนัก ดังจะเห็นได้จากการที่นักพนันส่วนใหญ่จะเสี่ยงโชคโดยการแทงพนันในราคาไม่สูงมากนัก เช่น 20 – 40 บาท ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าประเภทการพนันที่พบมากที่สุด 5 ลำดับแรก ในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้แก่ (1) แปะเต๋า (2) ไฮโล (3) น้ำเต้าทุก ๆ อย่าง (4) จับยี่กี และ (5) ตู้ม้า

2) การเล่นการพนันออนไลน์

จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันการเล่นการพนันออนไลน์เป็นที่แพร่หลายอย่างมากในกลุ่มนักศึกษาและพนักงานบริษัท ทั้งนี้เนื่องจากความสะดวกรวดเร็วในการเล่นพนัน กล่าวคือผู้เล่นสามารถเล่นผ่านคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือได้โดยไม่ต้องเดินทางเข้าไปเล่นในบ่อน ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนี้การเล่นการพนันออนไลน์ยังมีโอกาสในการถูกจับกุมน้อยกว่าการเล่นการพนัน ในบ่อนทั่วไป เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเล่นการพนันออนไลน์ในพื้นที่ส่วนตัว ตัวอย่างเช่น ที่บ้าน ห้องพัก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆที่ค่อนข้างยาก หรือหากผู้กระทำความผิดเล่นในบ่อนที่เปิดให้บริการ ก็รวบรวมหลักฐานได้ยากเนื่องจากส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะรู้ล่วงหน้า และปิดคอมพิวเตอร์ เพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถถ่ายภาพหรือบันทึกหน้าจอที่เป็นหลักฐานในการเล่นพนันออนไลน์ได้จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบหลักของการเล่นการพนันออนไลน์จะมีอยู่ 3 ส่วน คือ

(1) การบริหารจัดการบริการการพนัน (Gambling Operation) ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลักคือโดเมนเนม (Domain Name) และเซิร์ฟเวอร์ (Server), โปรแกรมการเล่นการพนัน (Gambling Software) การบริการรับ-จ่ายเงินพนัน (Financial Transaction)

(2) กลุ่มผู้ให้บริการรับแทงพนัน (Gambling Operators)

(3) กลุ่มผู้รับบริการการพนันหรือผู้เล่นพนัน (Gamblers)

โดยขั้นตอนสำคัญในการเล่นการพนันออนไลน์มีดังต่อไปนี้ คือ ผู้เล่นพนันจะสมัครสมาชิกเพื่อเล่นการพนันผ่านเว็บไซต์ โดยผ่าน 2 ช่องทาง คือ (1) โทรศัพท์แจ้งไปที่สถานที่รับพนัน หรือ (2) สมัครผ่านเว็บไซต์เพื่อขอรับรหัสสมาชิก และเลขบัญชีของเอเยนต์เพื่อโอนเงินวางเดิมพัน จากนั้นผู้เล่นจะต้องโอนเงินให้เอเยนต์ตามอัตราที่ต่อรองไว้ และเล่นพนันออนไลน์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งหากสามารถพนันได้ก็จะได้รับเงินจากเอเยนต์ตามอัตราที่ต่อรองไว้ แต่หากแพ้พนันก็จะต้องเสียเงินจำนวนที่วางไว้ไป ทั้งนี้จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการพนันออนไลน์ที่ผู้เล่นการพนันนิยมเล่น จะพบว่าการพนันออนไลน์ที่คนส่วนใหญ่นิยมเล่น 3 อันดับแรก คือ (1) การพนันฟุตบอลออนไลน์ (2) การพนันคาสีออนไลน์ และ (3) การพนันม้าแข่งออนไลน์

4.2 รูปแบบและวิธีการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบหรือวิธีการที่จะทำให้สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันได้อย่างประสพผลสำเร็จจะต้องมีขั้นตอนและวิธีการดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 ก่อนดำเนินการจับกุม

1) ดำเนินการสืบสวนและสำรวจในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ในการสืบสวนว่าสถานที่ใดมีการให้บริการเล่นการพนันเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนจะต้องรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่รับผิดชอบเป็นอันดับแรก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมข้อมูลท้องถิ่น บุคคลที่เกี่ยวข้องกับบ่อนการพนัน ข้าราชการที่ถูกไล่ออก กลุ่มมือปืนรับจ้าง ฯลฯ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเชื่อมโยงในส่วนต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การสืบค้นและติดตามบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ที่เป็นตัวการสำคัญในการเปิดบ่อนการพนัน

(2) รวบรวมแฟ้มประวัติบุคคลที่ถูกจับกุมในเขตพื้นที่ บุคคลพันโทษ บุคคลที่มีแนวโน้มกระทำความผิด เช่น ผู้ลักลอบเล่นการพนัน เจ้ามือ เจ้าบ้าน ผู้จัดให้มีการเล่น ฯลฯ

(3) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ แหล่งมั่วสุม อบายมุข บ่อนการพนัน โต๊ะฟุตบอล จับยี่กี หวยปิงปองโดยการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนสำรวจพื้นที่ ทั้งบ่อนขนาดใหญ่ จนถึงบ่อนขนาดเล็กที่เปิดให้บริการตามห้องเช่าหรือบ้านพัก

(4) สืบค้นและรวบรวมข้อมูลทั่วไป เช่น หมายเลขคดีต่าง ๆ เป็นต้น

2) การสืบสวนหลังทราบข้อมูล

ภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนได้รวบรวมข้อมูลแล้วทราบเบาะแสหรือพบเห็นบ่อนการพนัน จะต้องมีการรายงานผลการสืบสวนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่รับผิดชอบดำเนินการตรวจสอบและมีความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) กรณีมีพยานหลักฐานเพียงพอ ให้ส่งสำนวนการสืบสวนเพื่อขออนุมัติจากศาลในการขอหมายจับโดยการขอหมายจากศาลเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการขอหมายศาลเพื่อเข้าตรวจค้นอาคารหรือตึกที่สงสัยว่าจะมีการตั้งเป็นบ่อนการพนันซึ่งการจะขอหมายจากศาลได้นั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานและเตรียมข้อมูลสำคัญให้พร้อม โดยมีรูปถ่ายตึก อาคารมีแผนที่ และรายงานการสืบสวนที่ชัดเจน เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าสถานที่ดังกล่าวมีการทำธุรกิจตั้งบ่อนการพนันจริง

(2) กรณีไม่มีพยานหลักฐานที่จะออกหมายจับได้ แต่สามารถออกหมายค้นได้ให้ดำเนินการขอหมายค้น

(3) กรณีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าบุคคลที่ขึ้นบัญชีรายชื่อไม่ได้กระทำความผิดหรือไม่ได้เกี่ยวข้อง ให้เสนอผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจถอดถอนออกจากบัญชีรายชื่อ

(4) กรณียังไม่แน่ชัดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสืบสวนต่อไป

3) การเตรียมการก่อนเข้าจับกุม

(1) ผู้บังคับบัญชาในแต่ละพื้นที่จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในพื้นที่อย่างรัดกุมและชัดเจน เนื่องจากการกระทำความผิดประเภทดังกล่าว ส่วนใหญ่จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้มีอิทธิพล ทั้งที่เป็นนักการเมืองระดับสูง นักธุรกิจ หรือแม้กระทั่งข้าราชการทหารและตำรวจระดับสูง ด้วยเหตุนี้ในการ

วางแผนการดำเนินงานตรวจค้นและจับกุมบ่อนการพนันในแต่ละครั้ง ผู้บังคับบัญชาจะต้องคัดเลือกและมอบหมายงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ไว้วางใจได้ว่าจะไม่เป็นสายให้กับเจ้าของบ่อนการพนัน รวมถึงในการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อวางแผนปฏิบัติการกิจเข้าจับกุมบ่อนการพนัน ผู้บังคับบัญชาจะต้องใช้วิธีการยึดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิด ตัวอย่างเช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต วิทยุติดตามตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนาย เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจคนใดนำเรื่องในที่ประชุมไปแจ้งให้กับเจ้าของบ่อนทราบล่วงหน้าได้

(2) ในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน จะต้องมีการศึกษาแผนผังภายในบ่อนอย่างละเอียดว่ามีช่องทางเข้าออกที่ช่องทาง รวมถึงศึกษาว่าในแต่ละจุดมีการติดตั้งระบบกล้องวงจรปิดหรือระบบรักษาความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อประเมินสถานการณ์และจัดสรรกำลังพลในเบื้องต้นก่อนเข้าจับกุมจริง และนอกจากจะมีการวางแผนเกี่ยวกับช่องทางเข้าออกบ่อนการพนันแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีการเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ให้พร้อม ตัวอย่างเช่น กุญแจมือ คีมตัดเหล็ก เครื่องตัดฟิง กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เพื่อความพร้อมในการปฏิบัติงานจริง

(3) การเข้าจับกุมบ่อนการพนันขนาดใหญ่ ในการเดินทางเข้าจับกุมบางครั้งมีความจำเป็นในการต้องปล่อยข่าวลวงหรือปฏิบัติการลวงเพื่อป้องกันมิให้ข่าวรั่วไหล เช่น ระหว่างมีการรวมกำลังพลอาจแจ้งภารกิจลวงเป็นภารกิจอื่นที่จะต้องเดินทางไปที่ยื่น หรือออกเดินทางไปที่อีกทิศทางหนึ่งที่ไม่ใช่เส้นทางไปบ่อนการพนันเช่น แกล้งเดินทางออกไปต่างจังหวัดเพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีเจ้าหน้าที่นายใดสงสัยหรือมีการส่งข่าวให้บ่อนการพนันรู้ตัว จากนั้นอาจจะวนรถกลับมาอีกทิศทางหนึ่งเพื่อเข้าจับกุมบ่อนการพนันแบบจู่โจมและรวดเร็ว ซึ่งจะทำให้ภารกิจในการเข้าจับกุมบ่อนการพนันขนาดใหญ่ประสบผลสำเร็จได้

4.2.2 การจับกุมผู้ต้องหา

การเข้าไปจับกุมผู้กระทำความผิดในบ่อนการพนัน จะต้องมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน รวมถึงจะต้องมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม กล่าวคือในบางกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปลอมตัวเป็นคนเล่นการพนันเพื่อเข้าไปในบ่อน และเมื่อสายที่เป็นตำรวจรายงานว่าภายในอาคารดังกล่าวมีการลักลอบเล่นการพนันจริงก็จะต้องมีการประสานงานให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นกำลังเสริมให้เข้าไปภายในอาคารดังกล่าว เพื่อจับกุมผู้เล่นการพนันในบ่อน ซึ่งเมื่อมีการเข้าจับกุมเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยการแสดงตนว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและแจ้งสิทธิต่างๆให้กับผู้ต้องหาและหากกรณีผู้ต้องหาเป็นเด็กและเยาวชนก็จะต้องมีการแจ้งผู้ปกครองให้รับทราบข้อหา และไม่มีการใช้กุญแจมือเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการจับกุมเป็นไปอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีการตรวจสอบของกลางและบันทึกภาพของกลางต่างๆ โดยการถ่ายรูปหรืออัดวิดีโอไว้ ตัวอย่างเช่น อุปกรณ์การเล่น หรือแม้แต่การถ่ายรูปหน้าจอคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการยื่นฟ้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป

4.2.3 ภายหลังจับกุมผู้ต้องหา

ภายหลังที่จับกุมผู้ต้องหาแล้ว ในการซักถามปากคำผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีวิธีการดำเนินการดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) การเตรียมข้อเท็จจริง ผู้ซักถามควรได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงตามรูปคดีเสียก่อน หากผู้ต้องหาเกิดความรู้สึกว่าผู้ซักถามรู้รายละเอียดเกี่ยวกับคดีก็ไม่กล้ากล่าวเท็จ
- 2) ใช้คำถามที่เหมาะสม ผู้ถามปากคำควรเลือกใช้คำถามด้วยภาษาที่เหมาะสมกับฐานะผู้ต้องหา เช่น คนขาดโอกาสทางการศึกษา ก็ควรถามด้วยคำถามง่ายๆ
- 3) แจ้งสิทธิให้กับผู้ต้องหาได้ทราบเรื่องเกี่ยวกับการประกันตัว เพื่อให้ผู้ต้องหาได้ใช้สิทธิติดต่อญาติเพื่อขอประกันตัว
- 4) ควรมีการตักเตือนและอบรมผู้กระทำความผิดในคดีการพนัน ให้เห็นโทษและผลเสียของการเล่นการพนัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมากระทำผิดซ้ำอีก
- 5) ในกรณีที่ เป็นเจ้าของบ่อนการพนันรายใหญ่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องรวบรวมข้อมูลภาพถ่ายและวิดีโอทั้งหมดที่บันทึกไว้ในขณะจับกุมเพื่อทำสำนวนยื่นฟ้องต่อศาล และประสานงานกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อตรวจสอบและยึดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดต่อไป

สรุปวิธีการเข้าจับกุมคดีการพนันที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้

- 1) คุณลักษณะทางกายภาพของบ่อนการพนัน โดยการสำรวจช่องทาง เข้า - ออก และทำแผนผังขึ้นมาให้เห็นว่าสถานที่นั้นเป็นอย่างไร มีเส้นทางหลบหนีของผู้ต้องหาด้านใดบ้าง ดูรายละเอียดบริเวณรอบ ๆ บ่อนการพนัน เช่น สถานที่จอดรถของนักพนัน ร้านอาหารที่คอยส่งอาหาร เครื่องดื่มให้กับนักเล่นการพนัน ซึ่งจะมีการเดินเข้าออกตลอดเวลา ทำให้สามารถรู้ได้ว่ามีช่องทางเข้าออกบ่อนการพนันในช่องทางใดได้บ้าง หรือมีกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่คอยดูต้นทาง ป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุม ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องระมัดระวัง ไม่ให้กลุ่มคนเหล่านี้สงสัยหรือรู้ตัวก่อน เพราะอาจทำให้การเข้าทำการจับกุมไม่สำเร็จ
- 2) ประเมินกำลังที่จะใช้ในแต่ละช่องทางเข้า และประเมินว่าจะใช้กำลังใน แต่ละช่องทางเท่าไร ถ้าคาดการณ์ว่ากำลังที่จะเข้าจับกุมไม่พอจะต้องหากำลังจากหน่วยงานอื่นมาเป็นกำลังเสริม รวมถึงจะต้องมีหมายค้นประจำทุกจุดทางเข้า เพื่อพร้อมที่จะเข้าตรวจค้นโดยทันที อีกทั้ง การประสานงานกับหน่วยงานอื่นภายนอกควรจะต้องระมัดระวังในการติดต่อประสานงานกับตัวบุคคล โดยหากเป็นไปได้ควรประสานงานผู้เป็นหัวหน้า หรือ คนที่ทำหน้าที่ควบคุมกำลังเพียงผู้เดียว เพื่อป้องกันข่าวรั่วไหลไปถึงบ่อนการพนัน
- 3) ก่อนการปฏิบัติงานจริงจะต้องมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน รวมถึงจะต้องมีการปลอมตัวเข้าไปเป็นผู้เล่นพนันในบ่อน เพื่อเข้าไปศึกษาเส้นทางเข้า-ออกภายในบ่อนการพนัน ให้ละเอียด โดยผู้ที่ปลอมตัวเป็นนักพนันจะหลีกเลี่ยงการนำสิ่งของที่บ่งบอกการเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะหากถูกจับได้อาจจะเป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้
- 4) การนำกำลังเข้าไปภายในบ่อน เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ให้พร้อมตัวอย่าง เช่น คีมตัดเหล็ก เครื่องดักฟัง กล้องถ่ายรูป เพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่

ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งกฎหมายถ้าเป็นบ่อนขนาดใหญ่ต้องเตรียมสำรองไว้จำนวนมาก เนื่องจากอาจมีผู้ต้องหาแอบหลบหนีได้ระหว่างทำการควบคุมตัว

5) ใช้การวางแผนซ้อนแผน โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปในบ่อนเพื่อเจรจากับเจ้าของบ่อน และรับสินบน ซึ่งภายหลังจากที่ดำเนินการแล้ว พอเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปในบ่อนแล้ว ควรส่งข่าวให้ชุดตำรวจที่เป็นกำลังเสริมด้านนอกบุกเข้าหลายบ่อน

6) ในการเข้าหลายบ่อนการพนันจะต้องใช้วิธีการสืบข่าวจากภายในบ่อน โดยใช้วิธีการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวนปลอมตัวเป็นนักพนัน เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับบ่อนการพนัน รวมถึงระบบรักษาความปลอดภัยภายในบ่อนและสิ่งสำคัญที่จะทำให้การป้องกันและปราบปรามคดีการพนันประสบความสำเร็จคือ จะต้องมีส่วนข่าวที่ดี และจะต้องมีกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชาที่ไว้วางใจในการทำงานได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ควรจะต้องช่างสังเกต และมีไหวพริบในการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด

7) สำหรับกรณีการจับกุมผู้ต้องหาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ เจ้าหน้าที่ตำรวจควรจะต้องศึกษารูปแบบและวิธีการที่จะทำให้สามารถติดตามและสืบค้นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับพวกเว็บไซต์การพนันออนไลน์ให้ละเอียดโดยจะต้องอาศัยประจักษ์พยาน วัตถุพยานพยานเอกสารวัตถุพยานที่เป็นฐานข้อมูลทางด้านเทคโนโลยีที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งขั้นตอนในการสืบสวนในคดีการพนันออนไลน์ ขั้นตอนแรกจะต้องจดโดเมนที่ใช้โปรแกรมอะไรในการสร้างเว็บไซต์ จากนั้นจะต้องติดตามการอัปเดตข้อมูลของเว็บไซต์ โดยควรมีผู้เข้าใช้บริการ หรือ Call Center ของเว็บไซต์ได้ฝากเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถสืบค้นและติดตามผู้กระทำความผิดได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งในการเล่นการพนันออนไลน์ ผู้เล่นการพนันจะใช้วิธีการโทรศัพท์ผ่านศูนย์รับพนัน โดยใช้โทรศัพท์แบบเติมเงิน เพื่อรับ Username และ Password และรับเลขบัญชีของเอเยนต์เพื่อโอนเงิน ทั้งนี้หากลูกค้าพนันได้ทางเอเยนต์จะโอนเงินให้กับผู้พนันภายใน 3 วัน ซึ่งวิธีการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีการติดตามแหล่งที่ตั้งที่ให้บริการการพนันออนไลน์ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปลอมตัวเป็นผู้เล่นการพนัน และเข้าไปสมัครสมาชิกในเว็บไซต์ เพื่อขอ Username Password และเลขบัญชีธนาคารของเอเยนต์ ต่อจากนั้นจะใช้วิธีการติดตามสืบค้นผู้กระทำความผิดจากเลขบัญชีธนาคารต่อไปเพื่อติดตามและเข้าจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีต่อไป

4.3 ปัญหาอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล

จากการศึกษาพบว่าปัญหาอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันในเขตพื้นที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีดังนี้

4.3.1 ปัญหาเรื่องรัฐบาลหรือผู้บังคับบัญชาไม่เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามคดีเกี่ยวกับการพนัน และข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมระดับสูงบางคนรับสินบนหรือผลประโยชน์จากเจ้าของบ่อนการพนัน

4.3.2 ข้าราชการตำรวจยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของบทบัญญัติต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ขาดความชัดเจนในประเภทหรือชนิดของการพนันทั้งบทลงโทษยังลำสมัย และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน

4.3.3 ค่านิยมของคนทั่วไปที่มองว่าการเล่นการพนันเป็นเรื่องปกติของคนในสังคมประกอบกับมีมุมมองว่าการเล่นการพนันเป็นวิถีของชาวบ้านที่มีมานานตั้งแต่โบราณ ซึ่งไม่ได้เป็นการกระทำที่เป็นความผิดร้ายแรง หรือก่อความเสียหายต่อ

4.3.4 ปัญหาและอุปสรรคในการสืบค้นและการจับกุมเกี่ยวกับคดีการพนันที่มีความซับซ้อนและหายากหลักฐานค่อนข้างยาก เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวสามารถกระทำผ่านเครื่องมือสื่อสารหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้ และยังมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่สามารถปิดเว็บไซต์และจับกุมเว็บไซต์การพนันออนไลน์ได้ เนื่องจากเว็บไซต์การพนันออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นเซิร์ฟเวอร์ที่อยู่ต่างประเทศ ประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ไม่ได้บัญญัติว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันเป็นความผิด จึงทำให้ไม่สามารถปิดกั้นเว็บไซต์การพนันออนไลน์

4.3.5 เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลทั้งในส่วนของการราชการระดับผู้บริหาร นักการเมืองบางคนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลประโยชน์จากบ่อนการพนันร่วมด้วย

4.4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน

ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน คณะผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ คือ 1) การพัฒนาด้านการป้องกันปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน 2) การพัฒนาด้านการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน 3) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้แก่ควรมีการเปิดบ่อนการพนันเสรีที่ถูกกฎหมายในประเทศไทย แต่ทั้งนี้ในการเปิดบ่อนการพนันจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งควรมีรายละเอียดที่ชัดเจน

แต่ทั้งนี้ในประเด็นเกี่ยวกับการเปิดบ่อนการพนันเสรีนั้นก็มีผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นว่า เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็น Sensitive Topic ที่ควรจะต้องระมัดระวังในการดำเนินการ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงควรมีการทำประชาพิจารณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง รวมทั้งรัฐบาลจะต้องมีการเปิดใจรับฟังด้วยความจริงใจ เพื่อที่จะได้หาทางออกให้กับสังคมไทยในการแก้ไขปัญหากล่องการพนันที่ผิดกฎหมายต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง

- นันทวัฒน์บรรมานันท์.(2554).กฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร , สังคีต พิริยะรังสรรค์ และนวนลน้อย ตริรัตน์ .(2543).หวย ซ่อง บ่อน ยาบ้า เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ศูนย์การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง
- ไพศาล ลิ้มสถิตย์.(2556).ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนันออนไลน์: มาตรการจัดการทางการเงินและมาตรการอื่นๆ.กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชณู วงศ์สินศิริกุล.(2547).การพนันบนอินเทอร์เน็ตหายนะตัวใหม่ของสังคมไทย.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยอ่าน.

**รูปแบบการให้บริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล
เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน**

A Quality Services Model of Metropolitan Police Station
to Response Citizen and Community's needs

พลตำรวจตรี ปิยะ ติยะวิชัย*

รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม วงศ์สารศรี**

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการให้บริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่มีประสบการณ์ใช้บริการสถานีตำรวจนครบาล จำนวน 880 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามที่ความเชื่อมั่น .98 เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชน กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กลุ่มผู้บริหารระดับกลางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกลุ่มผู้ปฏิบัติในสถานีตำรวจนครบาล ใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลสัมฤทธิ์เชิงลึก

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้รูปแบบ SMART Police Station ประกอบด้วย การสร้างพลังความร่วมมือจากทั้งภายในองค์กร และความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย (Synergy) คุณลักษณะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณธรรม จริยธรรม (Morality) การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของสถานีตำรวจ (Administration) การพัฒนาความพร้อมทุกส่วนงาน (Readiness) การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการบริการใหม่ (Technology innovation) การนำรูปแบบ SMART Police Station มาใช้นั้น เพื่อมุ่งมั่นที่จะตอบสนองเป้าหมายในการบริการ 3F คือ การให้บริการที่เสมอภาค (Fair) รวดเร็ว (Fast) และสร้างความสุข (Fun) ด้วยกลยุทธ์ 3C เพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืน ได้แก่ การยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญ (Customer Focus) การมุ่งมั่นความรู้ความสามารถ (Competency Oriented) และความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร (Communication Expertise)

.....
*บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Abstract

The purposes of the study of Quality Services Model of Metropolitan Police Station were to crystallized and develop Quality Services Model of Metropolitan Police Station. The research methodology was a mixed method of quantitative and qualitative research. The sampling groups of quantitative research were 880 citizens who had experience in Metropolitan Police Station services. This phase was conducted by distributing questionnaires which had .98 reliability. The data were analyzed by using statistics, means, standard deviation (S.D.). The key informants of qualitative research were a group of citizen, a group of top management of the Royal Thai Police, a group of middle management of the Royal Thai Police, and a group of front line of the Royal Thai Police. The qualitative research was conducted by in-depth interviews from 4 groups of key informants.

The research results revealed that a Quality Service Model of Metropolitan Police Station to Response Citizen and Community's needs was named "SMART Police station" which are Synergy, Morality, and Administration, Readiness and Technology innovation. The goals of this model were called **3F**, which were Fair, Fast and Fun To ensure that this model will be sustainable, the strategy of SMART implementation was controlled by **3C**, which were Customer focus, Competency oriented, and Communication expertise.

<http://forensic.ipca.ac.th/>

บทนำ

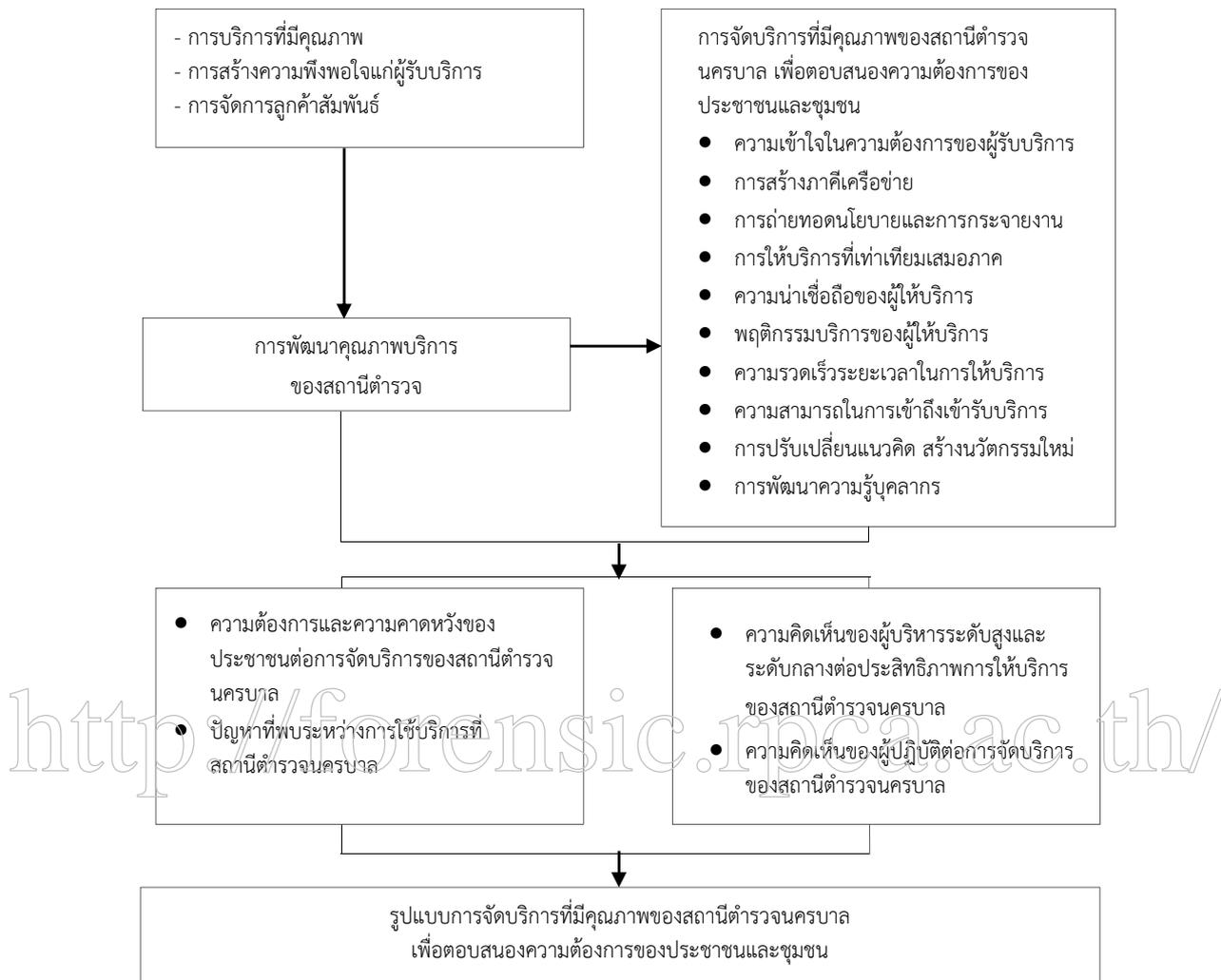
ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนจะต้องก้าวไปสู่ความเป็นสากล (Internationalization) การบริหารงานในองค์กรธุรกิจมุ่งเน้นผู้รับบริการ (Customer Focus) ซึ่ง Drucker (1972, p.2) ได้กล่าวไว้ว่า “การดำเนินการของธุรกิจ คือการค้นหาและรักษาลูกค้า” ดังนั้นการบริหารงานในสถานีดำรวจโดยการนำประชาชนเป็นที่ตั้งเป็นศูนย์กลางในการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์การพัฒนาการให้บริการเพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจมากขึ้น ร่วมกั้นำแนวทางการปฏิบัติในลักษณะเดียวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค, แนวทางการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ มีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถนำไปสู่การสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยการสร้างรูปแบบการจัดการบริการที่มีคุณภาพของสถานีดำรวจนครบาล จะเป็นเครื่องมือให้กับสถานีดำรวจนครบาลในการจัดการบริการที่สามารถตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชนและชุมชน แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดด้านมิติคุณภาพ การนำแนวคิดบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ซึ่งกล่าวโดยสรุป ดังนี้

Zeithaml และคณะ (1990, pp. 21-23) ได้ทำการศึกษาคูณภาพการบริการโดยการวิจัยทางการตลาด และได้สร้างรูปแบบของคุณภาพการบริการ (Service Quality Model) และมิติที่ใช้ในการประเมินคุณภาพการบริการ โดยการวัดจากการรับรู้ต่อบริการของผู้รับบริการว่าเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่เพียงใด โดยมิติที่ผู้รับบริการใช้ประเมินคุณภาพในการบริการประกอบไปด้วยสิ่งที่จับต้องได้ (Tangibles) ความเชื่อถือได้ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) สมรรถนะของผู้ให้บริการ (Competence) ความมีอัธยาศัยไมตรี (Courtesy) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) การเข้าถึงบริการ (Access) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ (Understanding the Customer)

แนวทางการสร้างสัมพันธ์กับกลุ่มการตลาดภายใน โดยการออกแบบโครงสร้างองค์กรต้องสนับสนุน การตลาดภายใน มีการสื่อสารภายในที่ดี การสำรวจความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลา แบ่งกลุ่มการตลาดภายในออกเป็น ส่วน ๆ เพื่อเลือกรูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ พัฒนาและฝึกอบรม มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการทำงาน ตลอดจนการสร้างความสำเร็จก่อให้เกิด “คุณค่า” ในการทำงานของพนักงาน มีเครื่องมือวัดและประเมินผลการทำงานที่ดี การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างพนักงานภายในองค์กรด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน (Peck, Payne and Christopher 1999, pp. 324-325) การสร้างความสัมพันธ์ต่อบุคคลต่าง ๆ โดยการใช้กลยุทธ์ Six Market Model จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนภายในองค์กร เพื่อรองรับกระบวนการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนประกอบที่สำคัญ 5 ส่วนที่สัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) ศูนย์รวมทางธุรกิจ (Business Focus) 2) โครงสร้างขององค์กร (Organization Structure) 3) การวัดผลทางธุรกิจ (Business Metrics) 4) การปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Interaction) 5) เทคโนโลยี (Technology) (Nykamp, 2001, p.36) ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ CRM มาใช้ในองค์กร โดยพนักงานทุกระดับและทุกหน่วยต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งในการดำเนินกลยุทธ์ มีเก็บข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ หรือ CRM อย่างถูกต้องตามหลักการ มีการกระจายข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นและมีการแบ่งปันไปสู่ทีมงานทุกฝ่ายและจะต้องสอดคล้องกับตัวระบบการให้บริการ เพื่อให้พนักงานและลูกค้ามีความสะดวกในการใช้งานได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว Anderson and Kerr (2005)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนต่อการจัดการบริการและปัญหาที่พบระหว่างการให้บริการที่สถานีตำรวจนครบาล วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อประสิทธิภาพการให้บริการของสถานีตำรวจนครบาล และความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติต่อการจัดการบริการของสถานีตำรวจนครบาล รวมทั้งสังเคราะห์ และสร้างรูปแบบการจัดการบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน

วิธีการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มารับบริการที่สถานีตำรวจนครบาล จำนวน 880 ตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างเป็นระบบจากประชาชนผู้มารับบริการที่สถานีตำรวจนครบาล 88 สถานี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นต่อการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาลที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชน กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กลุ่มผู้บริหารระดับกลางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกลุ่มผู้ปฏิบัติในสถานีตำรวจนครบาล โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของประชาชน ต่อการจัดบริการของสถานีตำรวจนครบาล และปัญหาที่พบระหว่างการให้บริการที่สถานีตำรวจนครบาล, วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ต่อประสิทธิภาพการให้บริการของสถานีตำรวจนครบาลและความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติ ต่อการจัดบริการของสถานีตำรวจนครบาล

3. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการ ทำการสังเคราะห์สร้างรูปแบบการจัดการบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน และนำผลการศึกษาที่ได้ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพิจารณาความสอดคล้องกับความคิดเห็นที่ได้ให้สัมภาษณ์

ผลการศึกษา

ความคิดเห็นต่อการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน ประกอบด้วย 10 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) การเข้าใจในความต้องการของผู้รับบริการ (Understanding) ให้บริการที่ตรงตามความคาดหวังของผู้รับบริการ ความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนและชุมชน กำหนดการปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ให้มีจิตวิญญาณในการให้บริการประชาชน

2) การสร้างภาคีเครือข่าย (Network) โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้รับบริการ และชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐภาคเอกชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน

3) การถ่ายทอดนโยบาย (Deployment) และการกระจายงาน (Delegation) การบริหารงานสถานีตำรวจที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง ยึดประโยชน์สุขของประชาชน การมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ การมอบอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี

4) การให้บริการที่เท่าเทียมเสมอภาคกันทุกบุคคล (Equality) กำหนดมาตรฐานการทำงานในการให้บริการที่มีความสม่ำเสมอ มีมาตรฐานเดียวกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

5) ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ (Reliability) ทำงานด้วยความโปร่งใส สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ ปราศจากคอร์รัปชัน ไม่มีการเรียกร้องหรือรับสินบนกับผู้รับบริการ

6) พฤติกรรมบริการ (Services behavior) ที่เป็นมิตร สุภาพให้เกียรติ การให้บริการมีความกระตือรือร้น ติดตามความคืบหน้าทางคดี มีทัศนคติในการทำงานที่ดี มีใจรักงานบริการและทำงานด้วยจิตสำนึกต่อหน้าที่

7) ความรวดเร็ว ระยะเวลาในการให้บริการ (Timeliness) ตอบสนองต่อการร้องขอบริการที่รวดเร็ว มีความกระตือรือร้น เพื่อให้สามารถบริการให้แล้วเสร็จอย่างรวดเร็วถูกต้อง แก้ไขปัญหาหรือให้บริการได้ทันกับความต้องการ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนได้

8) การเข้าถึงเข้ารับบริการ (Accessibility) มีสถานที่ตั้งที่สะดวกในการเข้าถึงบริการ การกำหนดทำเลที่ตั้งของสถานีตำรวจ การจัดรูปแบบของสถานที่ทำการ และการจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคารรวมทั้งอุปกรณ์ที่มีความพร้อม และเพียงพอต่อการบริการ เพื่อให้ประชาชนได้มาใช้บริการได้สะดวกขึ้น

9) การปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่เพื่อสรรสร้างนวัตกรรมในการบริการใหม่ ๆ (Novelty) ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน สร้างนวัตกรรมหรือการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้กระบวนการบริหารจัดการและการบริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ประชาชนและชุมชนได้รับบริการที่ดีและตอบสนองความต้องการได้มากขึ้น

10) การพัฒนาบุคลากร (Development) ให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ได้รับผิดชอบ การเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่สำคัญ พัฒนาทักษะทางยุทธวิธีตำรวจสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน สร้างค่านิยมในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนในภาพรวม พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน อันดับที่หนึ่ง คือความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ และพฤติกรรมบริการของผู้ให้บริการ รองลงมาได้แก่ การให้บริการที่เท่าเทียมเสมอภาค, การถ่ายทอดนโยบายและการกระจายงาน, ความเข้าใจในความต้องการของผู้รับบริการ, ความรวดเร็วระยะเวลาในการให้บริการ, การสร้างภาคีเครือข่าย, การพัฒนาความรู้บุคลากร, การปรับเปลี่ยนแนวคิดสร้างนวัตกรรมใหม่ และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ความสามารถในการเข้าถึงเข้ารับบริการ

จากการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาบูรณาการกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ สังเคราะห์ได้รูปแบบการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน ได้รูปแบบ **SMART Police Station** เพื่อตอบสนองเป้าหมาย 3F โดยใช้กลยุทธ์ 3C เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

S : การสร้างพลังความร่วมมือจากทั้งภายในองค์กร และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐภาคเอกชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน (Synergy)

M : คุณลักษณะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน มีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชนเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่ดี มีเกียรติยศศักดิ์ศรี เป็นตำรวจมืออาชีพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Morality)

A : การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของสถานีตำรวจ หัวหน้างานในแต่ละระดับได้มีอำนาจและรับผิดชอบ ในหน่วยที่รับผิดชอบ มีการบริหารงานบุคคลด้วยระบบคุณธรรม การจัดสรรบุคคลากรให้เพียงพอกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย การมอบอำนาจในการตัดสินใจ การควบคุมสั่งการ ตลอดจนการกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ (Administration)

R : การพัฒนาความพร้อมทุกส่วนงานของเจ้าหน้าที่ในสถานีตำรวจ มีความพร้อมต่อการปรับเปลี่ยน สามารถตอบสนองต่อการร้องขอบริการที่รวดเร็ว มีความกระตือรือร้น พฤติกรรมที่สุภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Readiness)

T : การนำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการบริการใหม่ ๆ มาช่วยในการออกแบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการให้บริการที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน (Technology Innovation)

การนำรูปแบบ SMART Police Station มาใช้นั้น เพื่อมุ่งมั่นที่จะตอบสนองเป้าหมายในการบริการ 3F ได้แก่

Fair การตอบสนองความคาดหวังของประชาชนที่ต้องการได้รับการที่เสมอภาค เท่าเทียมกัน เปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

Fast การตอบสนองความต้องการบริการที่รวดเร็ว ตามความคาดหวังของผู้รับบริการ

Fun การให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังแก่ผู้รับบริการที่จะได้รับการที่สะดวก เกิดความอุ่นใจต่อบริการที่ได้รับ บริการที่ได้รับเกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม

กลยุทธ์ในการนำ รูปแบบ SMART Police Station มาใช้ เพื่อเกิดสำเร็จที่ยั่งยืน ด้วยกลยุทธ์ 3C ได้แก่

1) Customer Focus การยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญ ค้นหาและทำความเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ ให้บริการที่ตอบสนองได้อย่างตรงความต้องการ เน้นยุทธศาสตร์เข้าหาประชาชนให้มากขึ้นโดยมีประชาชนเป็นที่ตั้ง

2) Competency oriented การมุ่งมั่นความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พัฒนาความรู้ ทักษะทางยุทธวิธีตำรวจสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกส่วน ให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในศักดิ์ศรีความเป็นตำรวจ และจิตวิญญาณการรับใช้ประชาชน

3) Communication expertise การเชี่ยวชาญในการสื่อสารทั้งการสื่อสารกับประชาชนและชุมชน การสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้สื่อในการสื่อสารกับบุคคลแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และเป็นช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการนำมาจัดบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการประชาชนและชุมชน

ผลการสังเคราะห์ได้นำไปให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพิจารณา รูปแบบ SMART Police Station การกำหนดเป้าหมาย 3F และกลยุทธ์ 3C ในการนำรูปแบบไปใช้อย่างยั่งยืน ซึ่งทุกท่านมีความเห็นว่า ผลการศึกษาสอดคล้องเป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้

อภิปรายผลการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประกอบการดำเนินงาน โดยการออกแบบการให้บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน โดยใช้รูปแบบ SMART Police Station ประกอบด้วย

S : Synergy การสร้างพลังความร่วมมือจากทั้งภายในองค์กร และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐภาคเอกชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson and Kerr (2005, pp. 4-5) ที่กล่าวว่า การขยายความสัมพันธ์กับลูกค้าและการจัดการสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความพึงพอใจต่อบริการ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ลูกค้าที่เหมาะสม ซึ่ง Wallace (1998) และ Gaines (2003, pp. 172-175) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของตำรวจชุมชนคือสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและตำรวจ ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน สอดคล้องกับ ปิยะ อุทาโย (2539) ที่กล่าวว่าการบริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมการปฏิบัติงานกับตำรวจ ใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นแนวทางการบริหารงาน

M : Morality คุณลักษณะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน มีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชนเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ที่ดี มีเกียรติยศศักดิ์ศรี เป็นตำรวจมืออาชีพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับแนวคิดของ Gronroos, (1990, p. 27) Lovelock (2007 pp. 16-17) ที่กล่าวว่าความไว้วางใจและความเชื่อถือได้ เป็นหนึ่งในการสร้างคุณภาพบริการ

A : Administration การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของสถานีตำรวจ มีการบริหารงานบุคคลด้วยระบบคุณธรรม การควบคุมวินัย การสร้างมาตรฐานการทำงาน ตลอดจนการกำหนดนโยบาย และ แนวทางการปฏิบัติโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ ซึ่ง Payne (1999, pp. 418-431) เห็นว่าฝ่ายบริหารต้องเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และเน้นการมีส่วนร่วมในการช่วยบริหาร แนวคิดการบริหารงานตำรวจ Wallace (1998) กล่าวว่า การกระจายอำนาจ และมอบหมายอำนาจในการตัดสินใจลงถึงระดับปฏิบัติการ ปรับรูปแบบการบริการที่สอดคล้องกับปัญหาพื้นที่

R : Readiness การพัฒนาความพร้อมทุกส่วนงานของเจ้าหน้าที่ในสถานีตำรวจ มีความพร้อมต่อการปรับเปลี่ยน สามารถตอบสนองต่อการร้องขอบริการที่รวดเร็ว มีความกระตือรือร้น มีพฤติกรรมที่สุภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Gronroos (1990, p. 27) ที่กล่าวว่า ทักษะและพฤติกรรมของผู้ให้บริการ (Attitude and Behavior) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณภาพบริการในมุมมองด้านบริหารงานตำรวจ Gaines (2003, pp. 172-175) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก มุ่งเน้นการให้บริการเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

T : Technology innovation การนำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการบริการใหม่ ๆ มาช่วยในการออกแบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการให้บริการที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ซึ่ง Anderson and Kerr (2002, pp. 11-14) กล่าวว่าองค์กรจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารจัดการกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ โดยองค์กรสามารถใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพ

เพื่อมุ่งเป้าหมายบริการให้เกิดบริการ 3F (Fair, Fast, Fun) ด้วยการให้บริการที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน เปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ยึดหลักธรรมาภิบาล การให้บริการที่รวดเร็วทันความต้องการของประชาชนด้วยความสุภาพ สะดวก ก่อให้เกิดความอบอุ่นใจแก่ผู้รับบริการ ซึ่ง Zeithaml และคณะ (1990, pp. 21-23) กล่าวว่าความรู้สึกมั่นคงใจในความปลอดภัยในชีวิต การตอบสนองความต้องการบริการที่รวดเร็ว ตามความคาดหวังของผู้รับบริการ การเข้าถึงบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกจากการมารับบริการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพบริการ โดยการให้บริการของสถานีตำรวจควรใช้กลยุทธ์ 3C ได้แก่ 1) Customer Focus การยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญ ค้นหาและทำความเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ ให้บริการที่ตอบสนองได้อย่างตรงความต้องการ เน้นยุทธศาสตร์เข้าหาประชาชนให้มากขึ้นโดยมีประชาชนเป็นที่ตั้ง 2) Competency oriented การมุ่งมั่นความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกส่วนให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในศักดิ์ศรีความเป็นตำรวจ และจิตวิญญาณการรับใช้ประชาชน 3) Communication expertise การเชี่ยวชาญในการสื่อสารทั้งการสื่อสารกับประชาชน และชุมชน การสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงความเชี่ยวชาญในการเลือกใช้สื่อในการสื่อสารกับบุคคลแต่ละกลุ่ม ตามแนวคิดของ Holden (1993, pp. 345-346) กล่าวถึงปัญหาของตำรวจคือขาดการสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติตระหนักต่อความสำคัญของชุมชน และสอดคล้องกับ Lovelock (2007, p. 39) กล่าวว่าปัจจัยสำคัญของการให้บริการที่ดี ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของผู้รับบริการ Zeithaml และคณะ (1990, pp. 21-23) ที่กำหนดให้สมรรถนะของผู้ให้บริการเป็นหนึ่งในมิติคุณภาพการบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประกอบการดำเนินงาน โดยการออกแบบการให้บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน โดยใช้รูปแบบ SMART Police Station ประกอบด้วย การสร้างพลังความร่วมมือจากทั้งภายในองค์กร (Synergy) ประสานงานกับส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน (Morality) มีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน ยึดหลักธรรมาภิบาล มีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของสถานีตำรวจ (Administration) มีการบริหารงานบุคคลด้วยระบบคุณธรรม การสร้างมาตรฐานการทำงาน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการ พัฒนาความพร้อมทุกส่วนงานของเจ้าหน้าที่ในสถานีตำรวจ (Readiness) มีความพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนสามารถตอบสนองต่อการร้อง ขอบริการที่รวดเร็ว มีความกระตือรือร้น พฤติกรรมที่สุภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการบริการใหม่ ๆ (Technology innovation) มาช่วยในการออกแบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการให้บริการที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

เพื่อมุ่งเป้าหมายบริการให้เกิดบริการ 3F (Fair, Fast, Fun) ด้วยการให้บริการที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน เปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ยึดหลักธรรมาภิบาล การให้บริการที่รวดเร็วทันความต้องการของประชาชนด้วยความสุภาพ สะดวก ก่อให้เกิดความอบอุ่นใจแก่ผู้รับบริการ การให้บริการของสถานีตำรวจควรใช้กลยุทธ์ 3C ได้แก่ การยึดผู้รับบริการเป็นสำคัญ (Customer

Focus) การมุ่งมั่นความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Competency oriented) ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกส่วนให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในศักดิ์ศรีความเป็นตำรวจ และจิตวิญญาณการรับใช้ประชาชน โดยมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร (Communication Expertise) ทั้งการสื่อสารกับประชาชน และชุมชน ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการเลือกใช้สื่อในการสื่อสารกับบุคคลแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการนำมาจัดบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการประชาชน และชุมชน เพื่อให้เกิดคุณภาพการบริการที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ในการต่อยอดแนวความคิดรูปแบบการจัดการคุณภาพ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประเด็นที่เกี่ยวข้อง ที่ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และชุมชน
2. ศึกษากรณีศึกษา (Case Study) โดยการนำรูปแบบมาทดลองใช้กับสถานีตำรวจนครบาล และทำการศึกษาประสิทธิภาพของการนำรูปแบบมาใช้งานจริง
3. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดบริการที่มีคุณภาพของสถานีตำรวจนครบาล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชน เมื่อนำมาใช้ในสถานีตำรวจนครบาลและสถานีตำรวจภูธรเพื่อค้นหาความเหมือนหรือแตกต่างของรูปแบบการจัดบริการในสถานีตำรวจที่มีบริบทของผู้รับบริการที่แตกต่างกัน
4. ศึกษาเปรียบเทียบระดับการดำเนินการตามรูปแบบการจัดบริการในสถานีตำรวจ และผลการดำเนินงานระหว่างสถานีตำรวจ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการในสถานีตำรวจ ที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินการที่ดีขององค์กร สร้างให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ดีจากการดำเนินตามรูปแบบการจัดบริการในสถานีตำรวจที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ปิยะ อุทาโย. (2539). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการงานตำรวจ**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Anderson, K. (2002). **CRM. Handbook**. New York: McGraw-Hill.
- Anderson, Kristin and Kerr, Carol. (2005). **Customer Relationship Management**. New York : McGraw-Hill.
- Berry, L and Parasuraman, A. (1991). **Marketing Service: competing through quality**. Singapore: Free Press.
- Drucker, Peter F. (1972). **Adventure of a Bystander**. New York: Harper & Row.
- Gaines, L., Worrall, J., Southerland, M. and Angell, J. (2003), **Community Policing**. U.S.A. : McGrawHill.
- Gronroos, C., (1990). **Internal Marketing** . U.K. : Oxford, Butterworth–Heinemann.
- Holden, Richard. N. (1993). **Modern Police Management**. 2nd ed. U.S.A. : Prentice Hall.
- Lovelock, C. and Wirtz, J. (2007). **Service Marketing : people, technology, strategy**. 6th ed . U.S.A. : Prentice Hall International.
- Nykamp, Melinda. (2001). **The Customer Differential: The complete guide to implementing Customer Relation Management**. New York : AMA.
- Payne , A, Christopher , M., Clark, M., Peck, H., (1999). **Relationship Marketing for Competitive Advantage**. Oxford : Butterworth Heinemann.
- Payne, Adrian and Frow , Pennie (2005). *A strategic Framework for Customer Relation Management*. Journal of Marketing . 69 (October 1960)
- Peck, Helen, Payne, Adrian and Christopher, Martin (1999). **Relationship Marketing : Strategy and Implementation**. U.K. : Oxford, Butterworth – Heinemann.
- Wallace, H. and Roberson, C. (1998). **Introduction to Criminology**. U.S.A. : Wadsworth.
- Zeithaml, V. A. and Bitner, M. J. (1990) **Service Marketing**. New York: McGraw-Hill.

การศึกษากระบวนการระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์ Study of process scientific crime detection system cyber crime

ณิชา วงศ์ส่องจำ*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐาน และเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยสามารถแบ่งเป็นประเด็นสำคัญ คือ

- 1) ปัจจัยด้านข้อกำหนด-ฐานความผิด-เขตอำนาจ-ใครต้องเป็นผู้รับผิดชอบ-ลักษณะพยาน
- 2) ปัจจัยด้านเทคนิค -เทคนิคพัฒนาต่อเนื่อง-การศึกษา-เทคนิคในการเก็บหลักฐาน
- 3) ปัจจัยด้านแนวทางการปฏิบัติ-การประสานแนวทางปฏิบัติระหว่าง-ตำรวจ-อัยการ-ศาล
- 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม-วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ

2. องค์ความรู้เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์ที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติที่ว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 และกฎหมายเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และกำหนดกฎของระบบการพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์ 4 ข้อ ได้แก่ 1) ความสมบูรณ์ของหลักฐาน 2) ระบุที่มาของหลักฐานได้ 3) บุคคลที่ดูแล หรือเก็บหลักฐานต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ และ 4) หลักฐานต้องได้รับการตรวจสอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย

คำสำคัญ : ระบบพิสูจน์หลักฐาน, อาชญากรรมไซเบอร์

*บัณฑิตศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The Research topic of Study of process scientific crime detection system cyber crime. There is an objective to analyze the factors affecting the efficiency and to development of knowledge to explain the efficiency of cyber crime in Thailand. This Research by the methodology of qualitative and quantitative research.

The research results were as follow :

1. Factors affecting the efficiency of cyber crime in Thailand can divided are:

- 1) Issues of law-offense-jurisdiction-who is responsible-the witness.
- 2) Technical issues-The continuous development-education-evidence collection techniques.
- 3) Guidelines-Coordination practices between-police-prosecutor- court.
- 4) Culture- aculture that is different in each country.

2. Development of knowledge to explain the efficiency of cyber crime in Thailand. The laws relating to cyber crime as Computer-related Crime Act B.E. 2550. Electronic Transactions Act B.E. 2544. And Electronic Signatures Law etc. And Rules of Forensic Cyber Crime 4 items are Preservation, Identification, Providing Expert and Rules of Evidence.

Keywords : Scientific Crime Detection System, Cyber Crime

1. หลักการและเหตุผล

จากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งมีแนวโน้มจะขยายตัวต่อไปอีกเรื่อย ๆ ได้นำมาซึ่งความสะดวกสบายความรวดเร็วฉับไว ส่งผลให้ชีวิตประจำวันของผู้คนในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามนอกจากประโยชน์มหาศาลที่ผู้ใช้ได้รับจากเทคโนโลยีอันทันสมัยนี้ สิ่งที่แฝงมาด้วยคือภัยร้ายที่อาจคุกคามชีวิตและทำให้สูญเสียทรัพย์สินเงินทองได้อย่างง่ายดายอีกด้วย

ปัจจุบันมีหน่วยงานของต่างประเทศหลายหน่วยงานที่ทำการสำรวจข้อมูลสถิติเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมไซเบอร์ เช่น CSI, IPRI ส่วนหน่วยงานของไทยที่ทำหน้าที่เก็บรวบรวมสถิติทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์ ได้แก่ ศูนย์ประสานงานการรักษาความปลอดภัยคอมพิวเตอร์ประเทศไทย หรือ ไทยเซิร์ต หน่วยงานเทคโนโลยีเพื่อความมั่นคงของประเทศ สังกัดศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ เนคเทค ภายใต้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจากรายงานการสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นของ CSI ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขโมยข้อมูลทางคอมพิวเตอร์มีมูลค่าสูงที่สุด รองลงมาคือ การฉ้อโกงทางคอมพิวเตอร์และการปล่อยไวรัสตามลำดับ ในขณะที่ AusCert ประเทศ ออสเตรเลีย ได้ทำการสำรวจความเสียหายที่เกิดจากการก่ออาชญากรรมไซเบอร์ พบว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการขโมยข้อมูล

ทางคอมพิวเตอร์มีมูลค่าสูงที่สุด รองลงมาคือการปล่อยไวรัสและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรืออีเมล โดยไม่ได้รับ อนุญาตจากคนในองค์กรตามลำดับ (ศูนย์พัฒนาทักษะและการเรียนรู้ ICT แม่ฮ่องสอน, 2557)

จากผลสำรวจปี พ.ศ. 2553 อาชญากรรมออนไลน์ของนอร์ตันระบุว่า มากกว่า 2 ใน 3 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ประมาณร้อยละ 69 ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมออนไลน์ถึง 14 คน ต่อวินาที ส่งผลให้มีเหยื่ออาชญากรรมออนไลน์มากกว่า 1 ล้านคน ทุกวัน ทั้งนี้ ผลสำรวจเกี่ยวกับการป้องกันภัยคุกคามบนอินเทอร์เน็ต ฉบับที่ 16 รายงานว่า จำนวนของอุปกรณ์สื่อสารไร้สายที่มีความเสี่ยงต่อภัยคุกคามออนไลน์เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 42 ในปี พ.ศ. 2553 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2552 นับเป็นสัญญาณเตือนว่าอาชญากรรมออนไลน์กำลังพุ่งความสนใจและเป้าหมายมายัง อุปกรณ์สื่อสารไร้สาย โดยรายงานจำนวนระบบปฏิบัติการของอุปกรณ์สื่อสารไร้สายใหม่ ๆ ที่ได้รับภัยคุกคามเพิ่มขึ้นจาก 115 ชนิด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 163 ชนิด ในปี พ.ศ. 2553 (Happyman Natchy, 2557)

ผลสำรวจเกี่ยวกับการป้องกันภัยคุกคามบนอินเทอร์เน็ตฉบับที่ 16 ของนอร์ตัน พบว่ามีซอฟต์แวร์แปลกปลอมที่มีเอกลักษณ์และมีความหลากหลายกว่า 286 ล้านชนิด จากปี พ.ศ. 2552 ที่มีเพียง 240 ล้านชนิด คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 19 อย่างไรก็ตาม จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เพียงร้อยละ 16 ที่ติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่อัปเดตล่าสุด (นุชนาฏ ฟ้าแสงสรรค์, 2554)

ปัญหาทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์มีปัญหายุ่งหลายประการ เช่น โครงสร้างทางกฎหมายทำให้เกิดปัญหาด้านการสืบสวนสอบสวนทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์ กฎหมายและความรู้ของพนักงานสอบสวน ตลอดจนการรวบรวมพยานหลักฐาน และพิสูจน์หลักฐานดิจิทัล ยิ่งก้าวไปไม่ทันต่อการกระทำผิดทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์ เพราะปัจจุบันวิวัฒนาการของการกระทำผิดดังกล่าวก้าวไปไกลมาก เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ ซึ่งเป็นลักษณะของโลกไร้พรมแดน (Globalization) ความรู้ทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์ของเจ้าหน้าที่รัฐยังมีน้อย การศึกษา การค้นหา การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน และระบบพิสูจน์หลักฐาน เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เจ้าหน้าที่รัฐยังไม่มีความรู้เพียงพอ การหาแนวทางและวิธีการตรวจพิสูจน์ให้มีวิธีการที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการ

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาระบบการระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์ โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งจากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์ ในแต่ละหน่วยงาน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ รวมทั้งรูปแบบที่ดี (Best Practice) ตลอดจนปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์เพื่อนำมาพัฒนางาน รวมทั้งใช้แบบสอบถามกับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านดังกล่าว เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

2.2 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

3. ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยทำการศึกษาควบคู่กันไป ดังนี้

3.1 การวิจัยในแนวทางเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ประกอบด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากหลายแห่ง โดยผู้วิจัยคัดเลือกจากประชากรผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำสำนวนการสอบสวน รายงานการสืบสวน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์ รวมทั้งวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานและพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์ และประชาชนที่เคยเข้าแจ้งความคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์ สอดคล้องกับประเภทของอาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งมี 6 ประเภท รวมประชากรเป้าหมาย ดังนี้

3.1.1 ข้าราชการตำรวจ

3.1.2 เจ้าหน้าที่จากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.1.3 นักวิชาการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากมหาวิทยาลัย

3.1.4 ผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์

3.1.5 อัยการที่เคยดำเนินการส่งฟ้องเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์

3.1.6 ประชาชนที่เคยเข้าแจ้งความคดีความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมไซเบอร์

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทดสอบ และยืนยันแบบจำลองสมการโครงสร้าง และความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยมีการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ก่อนการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากประชากรซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการกระจายตัวของประชากรอย่างหนาแน่น และมีแนวโน้มทางการเจริญของพื้นที่ในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ค่อนข้างรวดเร็ว พนักงานสอบสวนของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร ซึ่งคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์อาจรวมอยู่ในเรื่องการลักทรัพย์ การยักยอกทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินคดีหมิ่นประมาท คดีการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นลามกอนาจาร

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัยศึกษาในแนวทางเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น พบว่า

4.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาด้านข้อกฎหมาย-ฐานความผิด-เขตอำนาจ-ใครต้องเป็นผู้รับผิดชอบ-ลักษณะพยาน

4.1.2 ปัญหาด้านเทคนิค -เทคนิคพัฒนาต่อเนื่อง-การศึกษา-เทคนิคในการเก็บหลักฐาน

4.1.3 แนวทางการปฏิบัติ -การประสานแนวทางปฏิบัติ ระหว่าง -ตำรวจ-อัยการ-ศาล

4.1.4 วัฒนธรรม- วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ

โดยมีแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

1) กำหนดกฎหมายอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบุกรุกทางเครือข่ายทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

2) จัดตั้งกองบังคับการสืบสวนอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ ศูนย์รักษาความปลอดภัยข้อมูลในเครือข่าย (Thai CERT) ในสังกัดของ NECTEC เพื่อเป็นแหล่งศึกษา วิจัย ติดตามเทคนิค รวบรวม กรรมวิธีการ HACK และแนวทางป้องกัน ตลอดจนการสืบสวนติดตามผู้กระทำผิด รวมทั้งการจัดเก็บประวัติ Hacker ต่าง ๆ ไว้ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกประเทศ

3) รวบรวม รายชื่อและที่ติดต่อของ บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านนี้ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการประสานงาน ขอคำแนะนำ ช่วยเหลือ ในกรณีเกิดเหตุวิกฤติ

4) กำหนดแผนสำรอง กรณีระบบเครือข่ายหลักของประเทศ ไม่สามารถใช้งานได้

5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ บุคคลทั่วไปให้ตระหนักถึงภัยที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการป้องกัน

4.2 องค์ความรู้เพื่ออธิบายประสิทธิภาพการพิสูจน์หลักฐานของอาชญากรรมไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

4.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

4.2.2 ระบบการพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์

เนื่องจากกฎหมายของแต่ละประเทศในเรื่องของการนำเสนอหลักฐานนั้น มีความแตกต่างกัน จึงได้มีการกำหนดกฎของการนำเสนอหลักฐานดิจิทัลไปในชั้นศาล ซึ่งเป็นกฎที่มีการคิดค้นและพัฒนาในต่างประเทศจนได้รับการยอมรับมากที่สุด ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

1) ความสมบูรณ์ของหลักฐาน (Preservation)

2) ระบุที่มาของหลักฐานได้ (Identification)

3) บุคคลผู้ดูแลหรือเก็บหลักฐานต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Providing Expert)

4) หลักฐานต้องได้รับการตรวจสอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (Rules of Evidence)

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

5.1.1 อาชญากรรมไซเบอร์มีรูปแบบต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และคิดค้นรูปแบบไปเรื่อย ๆ ในรูปแบบ จึงต้องมีการพัฒนาตามไปเรื่อย ๆ วิธีการ และรูปแบบเดิม ๆ พยานหลักฐานอาจจะใช้ไม่ได้ในบางครั้ง ทำให้เกิดปัญหาทางคดีได้ ควรจะเริ่มต้นที่ตัวผู้ใช้บังคับกฎหมายก่อนเป็นอันดับแรก และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้รับความรู้ที่ตรงต่อเป้าหมาย ซึ่งอาจจะทำให้ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องคอมพิวเตอร์มากนัก จึงทำงานโดยมีประสิทธิภาพไม่เต็มที่

5.1.2 พนักงานสอบสวน รวมถึงเจ้าหน้าที่สืบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระบบคอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต เมื่อผู้เสียหายมาร้องทุกข์ทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้ในทันที จึงควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ทางเทคโนโลยีอาชญากรรมไซเบอร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่พนักงานสอบสวนทั่วประเทศ โดยเฉพาะประเด็นการตั้งคำถามของพนักงานสอบสวน เป็นเพราะขาดความรู้ทำให้ตั้งคำถามอย่างไม่มีทิศทาง

5.1.3 พยานหลักฐานหรือวัตถุพยานที่ใช้ในการพิสูจน์หลักฐาน ในหลายกรณีไม่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากขาดการครอบครองวัตถุพยานตามหลักสากล (Chain of custody) ซึ่งเป็น การพิสูจน์ความเชื่อมโยงของพยานหลักฐานกับการกระทำความผิด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนในการบันทึกหลักฐานตามลำดับเวลา เพื่อแสดงถึงรายละเอียดในแต่ละ ขั้นตอนและพิสูจน์การเชื่อมโยงหลักฐานดังกล่าวกับการกระทำความผิดนั้น ๆ หากขาดการต่อเนื่องของ การครอบครองวัตถุพยาน เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล พยานหลักฐานย่อมไม่เป็นที่ น่าเชื่อถือในชั้นศาล

5.1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการตรวจ พิสูจน์หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีทางด้านอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่มีความทันสมัย และใช้เวลาใน การตรวจพิสูจน์น้อย เคลื่อนย้ายได้ง่าย และให้ผลการตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้อง แม่นอน เพื่อลดระยะเวลา และปริมาณงาน

5.1.5 การก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่อุปกรณ์ที่ใช้อันดับต้น ๆ คือ โทรศัพท์มือถือ ซึ่งคนร้ายจะใช้ติดต่อสื่อสาร ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายให้มีการลงทะเบียนหมายเลข โทรศัพท์มือถือทุกหมายเลขทันทีที่เปิดใช้บริการให้เหมือนกับการปฏิบัติในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้

5.1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศที่มีความ เจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วกว่าประเทศไทย และทำการเปิดเครือข่ายกับต่างประเทศให้ มากที่สุดทั้งทางยุโรป และอเมริกา เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์

5.1.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนัก คือ การสังเกตการณ์กระทำ ความผิดที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้น ในสังคม หรือลักษณะความผิดที่เคยเกิดขึ้นในประเทศอื่น มาเป็น บทเรียนให้ศึกษา ทำความเข้าใจ และเผยแพร่ความรู้ในการป้องกันแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน และ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

5.1.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ คือ การใช้มาตรการต่าง ๆ สอดส่อง ดูแลผู้ให้บริการประเภทต่าง ๆ และผู้ใช้บริการ ก่อนเกิดการกระทำความผิด เพื่อป้องกันอาชญากร

5.1.9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวิเคราะห์ คือ การศึกษารูปแบบการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบร่วมกัน ทั้งผู้เสียหาย ผู้ให้บริการ และเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ ยุติธรรม เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา และดำเนินคดีอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายพันธมิตร คือ การประสานงาน ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือกันทั้งภาครัฐ และเอกชน ทั้งต่างองค์กร และภายในแต่ละองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ การรวบรวมพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน และกระจายอยู่ในองค์กรต่าง ๆ สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการประสานงานความร่วมมืออย่างเป็นระบบ เช่น การผลักดันอย่าง โดดเด่น และเป็นรูปธรรมชัดเจน

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาระบบพิสูจน์หลักฐานอาชญากรรมไซเบอร์ในส่วนภูมิภาคอื่น ๆ เพราะ มิติของอาชญากรรมไซเบอร์ในแต่ละภูมิภาคอาจจะไม่เหมือนกัน จะทำให้ได้รูปแบบและวิธีการอื่นที่ นำมาใช้ในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์มีมากยิ่งขึ้น และมีความทันสมัยอยู่ ตลอดเวลา

5.2.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานทางด้านการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์ และ การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางด้านอาชญากรรมไซเบอร์ จะต้องมีการพัฒนาการปฏิบัติงานให้ มี ความเท่าเทียม และมีความก้าวหน้ามากกว่าอาชญากร โดยเฉพาะความสนใจในการศึกษางานวิจัยของ ต่างประเทศที่มีความก้าวหน้า การศึกษาหาความรู้ และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเป็นประโยชน์ ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพราะการศึกษาวิจัยเป็นเรื่องที่มี ความสำคัญมาก รวมทั้งให้ความสนใจต่อวิวัฒนาการของเทคโนโลยีมีความเจริญ และสลับซับซ้อน มากยิ่งขึ้น

6. รายการอ้างอิง

ณรงค์ กุลนิเทศ. (2557). รูปแบบและมาตรการแก้ปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

นุชนาฏ ไฟแสงสรรค์. (2554). โจรไซเบอร์! กวาดเงิน 114 พันล้าน US/ปี. ค้นเมื่อวันที่

1 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://news.voicetv.co.th/technology/19589.html>

ศูนย์พัฒนาทักษะและการเรียนรู้ ICT แม่ฮ่องสอน. (2557). สถิติเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์.

ค้นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2557, จาก www.mhsict.org

[Happyman Natchy. \(2557\). ผลศึกษาจากนอร์ตัน คำนวณผลเสียหายจากอาชญากรรมออนไลน์](#)

ทั่วโลก มีมูลค่า 114 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ต่อปี และนับเป็นการเปิดเผยผลสำรวจของ อาชญากรรมออนไลน์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีผู้ตกเป็นเหยื่อกว่าล้านคนต่อวัน. ค้นเมื่อวันที่

1 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://happytechblog.blogspot.com/2011/10/114.html>

การเปรียบเทียบระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย Comparative Missing Person Recording System

พัชริกา พิพิธเบญญา*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายและศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบรวมศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหายโดยผลการวิจัยพบว่า

1. มีหลายหน่วยงานของรัฐและองค์กรอิสระที่มีบทบาทในการรับแจ้งและติดตามบุคคลสูญหายโดยแต่ละหน่วยงานมีฐานข้อมูลเป็นของตนเองและมาตรฐานการบันทึกข้อมูลที่แตกต่างกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคของการบันทึกและสืบค้นเพื่อติดตามบุคคลคือการขาดเอกภาพในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดกระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐานที่สามารถอ้างอิงข้อมูลระหว่างกันโดยไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองทรัพยากรในการบริหารจัดการ

3. จากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยต่างเห็นด้วยที่รัฐบาลควรที่จะเป็นแกนกลางให้มีระบบการบันทึกและสืบค้นบุคคลสูญหายแห่งชาติ

คำสำคัญ: ระบบการบันทึกข้อมูล, บุคคลสูญหาย

*บัณฑิตศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

The Quantitative research on the Comparative Missing Person Recording System has purposed to study on the Missing Person Recording System of main organization who have been actively involving in recording and following up of missing person in Thailand, the issues and challenging faced by those main organization in recording and searching of Missing Person and potential guideline in developing the National Missing Person Recording System

The research shows that

1. There are several governance organizations and also private organizations who have been involved in recording and following up of missing persons. Each of the organization has its own database and different standard of data recording.

2. Key major challenges in recording and searching of missing person were that there has been no data integration or data exchanges among those related organization, no standard practices in which each organization can refer in order to avoiding repeated works and inefficient use of management resources.

3. From the focus group meeting and in depth interview, it was consensus that the Governance should be a leader in setting up National Missing Person Recording System

Keywords: Recording System, Missing Person

1. หลักการและเหตุผล

ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลสูญหายยังคงเป็นปัญหาหลักของนานาประเทศ (Luizet.al, 2009,p.255) รวมถึงประเทศไทย ปัญหาคนหายกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะ เป็นการหายตัวไปโดยสมัครใจ การขาดการติดต่อ การถูกล่อลวงไปค้ามนุษย์ การหายตัวไปด้วยอาการเจ็บป่วย หรือด้วยภัยพิบัติในรูปแบบต่าง ๆ (พัชรา สิ้นลอยมา และคณะ,2552, หน้า1) ในประเทศสหรัฐอเมริกา บุคคลสูญหายในแต่ละวันมีจำนวนไม่น้อยกว่า 100,000 รายโดยอัตราร้อยละ 1 ของบุคคลสูญหาย เป็นการหายสาบสูญอย่างมีพิรุณ (RitterN., 2007,p 1.) จากปัญหาดังกล่าวสำนักงานศาลยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับระบบการบันทึกจัดเก็บฐานข้อมูลการพัฒนากระบวนการรวมศูนย์ข้อมูลของบุคคลสูญหายและศพนิรนามของสหรัฐอเมริกาโดยระบบการบันทึกและการจัดเก็บข้อมูลของบุคคลสูญหาย แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา เรียกว่า Namus ย่อมาจาก National Missing and Unidentified Person System

สำหรับในประเทศไทย ปัญหาบุคคลสูญหายเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา เก็บสถิติข้อมูลคนหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ถึง 2552 พบยอดผู้เสียหายรวมทั้งชายหญิงทั้งสิ้น 1,523 คน สามารถติดตามกลับได้ 953 รายคงเหลือที่อยู่ระหว่างการติดตาม 570 รายโดยแนวโน้มของการสูญหายในอนาคตคาดว่าจะมีจำนวนมากขึ้นโดยกลุ่มอายุของผู้สูญหายคาดว่าจะเป็กลุ่มเด็กและเยาวชนนอกจากนี้จากรายงานประจำปี 2554 ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ พบว่าจำนวนบุคคลสูญหายที่สถาบันรับแจ้งในระหว่างปี พ.ศ. 2546 ถึง 2554 มีจำนวนรวม 409 ราย เฉลี่ยปีละ 45 ราย โดยมีการพบตัวหรือส่งคืนศพเป็นจำนวนรวม 201 รายเฉลี่ยปีละ 22 รายหรือคิดเป็นอัตราส่งคืน ร้อยละ 48 คงเหลือที่กำลังดำเนินการติดตามอยู่ 208 ราย (สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ [สนว.],2555, หน้า 30)

ทั้งนี้การที่จะติดตามและบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับบุคคลสูญหายได้ดีจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และความสามารถในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างไรก็ดีความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆในประเทศไทยยังขาดความเป็นเอกภาพ ยังไม่มีแนวทางความร่วมมือร่วมกันหรือแผนการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันที่เป็นรูปธรรม

Henderson, M & Henderson, P (1998) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของบุคคลสูญหายต่อชุมชนในประเทศออสเตรเลียโดยการสัมภาษณ์ตัวแทนจากครอบครัวหรือเพื่อนของบุคคลที่ได้มีการแจ้งต่อตำรวจว่าเป็นบุคคลสูญหายในจำนวน 270 ราย ผลการสำรวจปรากฏว่าทุก ๆ บุคคลสูญหายหนึ่งคน จะมีบุคคลเฉลี่ยอย่างน้อย 12 คน (บางกรณีรวมถึงตัวบุคคลสูญหายด้วย) ได้รับผลกระทบร้ายแรงอาจ ทางใดทางหนึ่งหรือหลายทาง ได้แก่ด้านอารมณ์ด้านสุขภาพด้านการทำงานคุณภาพชีวิต อารมณ์ความสัมพันธ์และด้านเศรษฐกิจนอกจากนี้ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการติดตามบุคคลสูญหายรวมถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเร่งด่วนในการให้ความช่วยเหลือรักษาสุขภาพและการจ้างงานคิดเป็นเงินเฉลี่ยต่อรายประมาณ 1,851 เหรียญดอลลาร์ออสเตรเลีย สำหรับบุคคลสูญหายที่ได้แจ้งต่อหน่วยงานที่ไม่ใช่ตำรวจและประมาณ 2,360 เหรียญดอลลาร์ออสเตรเลีย สำหรับรายที่ได้แจ้งต่อตำรวจโดยที่ยังมิได้คำนึงผลกระทบในระยะยาวที่มีต่อครอบครัวและเพื่อนของบุคคลสูญหายนอกจากนี้ผลกระทบบางอย่างไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ อาทิ ผลกระทบจากความเจ็บปวดทางอารมณ์หรือความสัมพันธ์เช่น สูญเสียคู่รัก

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานหลักที่ในประเทศไทย เพื่อช่วยให้การจัดทำแผนพัฒนาระบบรวมศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหาย

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นบุคคลสูญหาย ของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบรวมศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหาย

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องเช่นรายงานและคู่มือการติดตามและป้องกันเด็กสูญหายข่าวทางหนังสือพิมพ์บทความที่ปรากฏในเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของราชการและเอกชนบทความทางวิชาการของต่างประเทศ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยผลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการแบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานหลักที่รับแจ้งและติดตามบุคคลสูญหายได้แก่

3.1 ศูนย์บริหารจัดการคนหายและศพนิรนาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.2 สำนักตรวจพิสูจน์บุคคลสูญหาย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

3.3 ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (ศูนย์ประชาบดี) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3.4 ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์ (มูลนิธิกระจกเงา)

กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนของหน่วยงานที่จะเป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus group) ต้องอยู่ในระดับบริหารอย่างน้อย 1 ท่าน และระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างน้อย 1 ท่าน

4. ผลการวิจัย

4.1 ระบบและขั้นตอนการบันทึก และการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย

4.1.1 หน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการรับแจ้ง บันทึกและติดตามบุคคลสูญหาย

ตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2553) ได้ระบุชัดเจนว่าการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม ให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยตรง ในการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน่วยงานอื่นถ้ามีจะเป็นหน่วยงานสนับสนุนโดยปัจจุบันหน่วยงานของรัฐและองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ในการรับแจ้งและติดตามบุคคลสูญหายมีอย่างน้อยสี่แห่งหลัก ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สำนักตรวจพิสูจน์บุคคลสูญหายภายใต้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์กระทรวงยุติธรรม, ศูนย์ประชาบดี กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์ (มูลนิธิกระจกเงา) โดยทุกหน่วยงานหลักดังกล่าวได้กำหนดว่าก่อนการรับแจ้งและบันทึกใน

สารบบคนหาย ญาติหรือผู้มีอำนาจของผู้เสียหายจะต้องดำเนินการแจ้งความเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนเสมอ และปัจจุบันยังไม่มีแผนการทำงานที่ประสานกันหรือแผนการบูรณาการร่วมที่ชัดเจน

อย่างไรก็ดีเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2558 สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 โดยให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม”

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อ 14 กำหนดว่าเมื่อหน่วยงานของรัฐใด ๆ ได้รับแจ้งว่ามีคนสูญหาย ให้แจ้งข้อมูลดังกล่าวให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนามทราบโดยเร็ว และในกรณีที่มีการแจ้งต่อสำนักงาน ให้สำนักงานรีบจัดเก็บข้อมูลและจัดส่งตัวผู้แจ้งพร้อมข้อมูลดังกล่าวไปยังสถานีตำรวจใกล้เคียงทันที เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และหากสำนักงานพบตัวคนหายก่อนก็ให้แจ้งการพบตัวคนหายต่อหน่วยงานของรัฐที่ได้รับแจ้งคนหายนั้น

4.1.2 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องรับแจ้งและการสืบค้นบุคคลสูญหาย

จากการสัมภาษณ์ปรากฏว่าหน่วยงานหลัก โดยเฉพาะหน่วยงานรัฐ อาทิ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และศูนย์ประชาบดี มีการอ้างอิงระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 14 บทที่ 3 เรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับคนหายพลัดหลงและได้คืน ซึ่งวิธีดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนหายพลัดหลง มีแนวปฏิบัติหลักกำหนดไว้ใน ข้อ 405 ว่า เมื่อมีผู้มาแจ้งความเกี่ยวกับคนหายพลัดหลงให้ผู้มีหน้าที่รับแจ้งรีบดำเนินการรับแจ้งและลงรายงานประจำวันหรือบันทึกข้อความไว้เป็นหลักฐานแล้วจัดการรอกข้อความลงในรายงานตำหนิรูปพรรณคนหาย ตามแบบ วท.12/1-ต.326 ท้ายระเบียบนี้พร้อมกับให้ซักถามสาเหตุแห่งการสูญหายจากผู้แจ้งให้ได้ความละเอียดชัดเจนตามระเบียบ

4.1.3 ระบบและขั้นตอนการบันทึกและการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในประเทศไทย

จากการเข้าระบบฐานข้อมูลและสัมภาษณ์ตัวแทนของหน่วยงานหลัก สามารถสรุประบบและขั้นตอนการบันทึกหน่วยงานมีฐานข้อมูลและวัตถุประสงค์ที่คล้ายและแตกต่างกัน ดังตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระบบและขั้นตอนการบันทึกและการสืบค้นบุคคลสูญหายของหน่วยงานหลักในประเทศไทย

	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	สำนักตรวจพิสูจน์บุคคลสูญหาย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	ศูนย์ประชาบดี กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์
หน่วยงานภายในที่ทำหน้าที่รับแจ้งหรือรับเรื่องร้องทุกข์	สถานีตำรวจทุกแห่ง หรือแจ้งได้ทีเบอร์ 1599	กลุ่มพิสูจน์บุคคล สูญหาย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์หรือสำนักยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ	ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหมายเลข 1300	ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์มูลนิธิกระจกเงา
ชื่อระบบการสืบค้นบุคคลสูญหาย	กองทะเบียนประวัติอาชญากร	กลุ่มพิสูจน์บุคคลสูญหาย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์มูลนิธิกระจกเงา

	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	สำนักตรวจพิสูจน์บุคคลสูญหาย สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	ศูนย์ประชาชนบริการตรวจพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์
ชื่อเว็บไซต์ระบบการสืบค้นบุคคลสูญหาย	http://www.criminal.police.go.th/documents_all.php?doc_type_code=LSP&page=1&start=0	http://www.mpic.go.th/main/index.php	http://www.osccthailand.go.th/Front/	http://web.backtohome.org/index.php?width=1366&height=768
วัตถุประสงค์ของระบบการสืบค้นบุคคลสูญหาย	1. บริการช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวที่มีญาติหายสาบสูญ 2. เผยแพร่และประสานงานกับองค์กรต่างๆเมื่อมีกรณีบุคคลสูญหายโดยเฉพาะบุคคลที่มีความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์	1.รับเรื่องราวร้องทุกข์บุคคลสูญหาย 2. รวบรวมและทำฐานข้อมูลบุคคลสูญหาย 3.ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆในการรับแจ้งและการติดตามบุคคลสูญหายเช่นกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกรมสอบสวนคดีพิเศษสำนักงานยุติธรรมจังหวัด	1. บริการช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวที่มีญาติหายสาบสูญ 2. เผยแพร่และประสานงานกับองค์กรต่างๆเมื่อมีกรณีบุคคลสูญหายโดยเฉพาะบุคคลที่มีความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์	1.ให้คำปรึกษากรณีการหายตัวออกจากบ้านของคนในสังคม 2.เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลคนหาย 3. ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการติดตามคนหายตั้งแต่กระบวนการขึ้นพนักงานสอบสวนและกระบวนการสืบสวนเพื่อติดตามตัวคนหาย
ขั้นตอนของระบบการสืบค้นบุคคลสูญหาย	1.เข้าไปที่เว็บไซต์: http://www.criminal.police.go.th/documents_all.php?doc_type_code=LSP&page=1&start=0 2./เลือกคนหายและศพนิยาม(ด้านบนขวา) ประกาศคนหายพลัดหลง 3. เลือกคำว่า“ประกาศ”ของแต่ละบุคคลข้อมูลบุคคลสูญหาย	1. เข้าไปที่เว็บไซต์: http://www.mpic.go.th/main/index.php 2. เลือกข้อมูลบริการ(ด้านบนขวาสุด)/ประกาศหาญาติบุคคลสูญหาย 3. เลือกบุคคลสูญหาย/ข้อมูลบุคคลสูญหาย (ข้อมูลเบื้องต้น)คลิกดูข้อมูล 4. เลือกดูข้อมูลรายละเอียดข้อมูลบุคคลสูญหาย	1. เข้าไปที่เว็บไซต์: http://www.osccthailand.go.th/Front/ 2. เลือกแจ้งขอความช่วยเหลือ (ด้านขวามือ)สมัครสมาชิก (ลงทะเบียน) 3. รอทางศูนย์ตอบกลับเพื่อยืนยันการสมัครแล้วกรอกรายละเอียดบุคคลสูญหาย 4. ทางศูนย์จะทำการบันทึกและตอบกลับอีกครั้ง	1. เข้าไปที่เว็บไซต์: http://web.backtohome.org/index.php?width=1366&height=768 2. เลือกเมนูฐานข้อมูลคนหาย/ดูประกาศคนหาย/ดูทั้งหมด(หรือจะเลือกเช่นเด็กหายอัลไซเมอร์) 3. เลือกที่รูป/ข้อมูลบุคคลสูญหาย

ที่มา: การประชุมกลุ่มย่อยเมื่อวันที่ 30 เมษายน และ 8 กรกฎาคม 2558

4.2 ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหาย ในสาระสำคัญดังนี้

การบันทึกข้อมูลในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานเช่น กองทะเบียนประวัติอาชญากร, สถาบันนิติวิทยาศาสตร์, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิกระจกเงา ต่างบันทึกข้อมูลของตนเองโดยไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูล ทำให้ข้อมูลกระจัดกระจายอยู่หลายหน่วยงาน ประชาชนไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้โดยง่ายข้อมูลบางส่วนไม่มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้ฐานข้อมูลขาดความถูกต้องจึงจำเป็นต้องมีระบบที่เป็นศูนย์กลางและการการปรับปรุงข้อมูลควรมีผู้รับผิดชอบหลักที่จะรับผิดชอบการทำฐานข้อมูลบุคคลสูญหาย ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ตรงกันและน่าเชื่อถือกรณีการประกาศตามหาบุคคลสูญหาย ควรคำนึงถึงหลักจริยธรรมและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการนำเสนอ เพื่อลดผลกระทบที่อาจมีต่อผู้สูญหายที่ต่อมาพบตัวและส่งคืนสู่ครอบครัว

4.3 แนวทางในการพัฒนาระบบรวมศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหาย

จากการศึกษาระบบการบันทึกและสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายของแต่ละหน่วยงานและจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย ต่างเห็นด้วยที่รัฐบาลควรที่จะเป็นแม่ข่ายให้มีระบบการบันทึกและสืบค้นบุคคลสูญหายแห่งชาติ ที่เป็นศูนย์รวมของข้อมูลบุคคลสูญหาย รายงานการติดตามผลตลอดจนรายงานผลการส่งคืนบุคคลสูญหายคืนแก่ครอบครัว

แนวทางและข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหลัก สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบรวมศูนย์ข้อมูลบุคคลสูญหาย สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

4.3.1 ด้านฐานข้อมูล

1) ควร มีระบบฐานข้อมูลที่เป็นศูนย์กลางที่หน่วยงานอื่น ๆ สามารถใช้งานร่วมกันได้ และถ้ามีการปรับปรุงข้อมูล ควรปรับปรุงพร้อมกันทุกหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลที่ตรงกัน มีการแยกกลุ่มของผู้ใช้ข้อมูลคือ ผู้ใช้ข้อมูลที่เป็นประชาชน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกำหนดสิทธิในการเข้าถึงตามระดับชั้นความลับของข้อมูล และความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

2) ควร มีการปรับหน้าเว็บไซต์ให้มีความน่าสนใจ เช่น มีตัวหนังสือวิ่งชื่อเรียกและจดจำง่าย มีเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้

3) ในฐานข้อมูลซึ่งมีข้อมูลที่สำคัญของคนหาย ควร มีการป้องกันอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ในการนำเอาข้อมูลไปแอบอ้างโดยมีการหมายเหตุ ถ้าใครนำข้อมูลไปแอบอ้างโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ถ้ามีการลงทะเบียนประจำตัวบัตรประชาชนในฐานข้อมูลให้ลงเหมือนบัตรเอทีเอ็มของธนาคารคือ ให้เผยแพร่บางส่วน เช่น 5560xxxxxxx หรือควรจำกัดสิทธิเฉพาะเจ้าพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจเข้าถึงข้อมูล

4) ควร มีโปรแกรมที่สามารถแจ้งเตือนข้อมูลคนหายทันทีเมื่อมีการแจ้งความที่สถานีตำรวจโดยเมื่อเจ้าหน้าที่จัดบันทึกข้อมูลที่รับจากญาติที่แจ้งความแล้วข้อมูลดังกล่าวสามารถส่งเตือนไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรรมและศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 1-10 หรือสถานีตำรวจทุกสถานี เพื่อกระจายข้อมูลในการติดตามให้รวดเร็ว

5) ควร มีระบบการคัดกรองเรื่องการรับแจ้งหรือบันทึกข้อมูลซ้ำ เช่น พ่อแม่มาแจ้งหายแล้วมีญาติพี่น้องมาแจ้งซ้ำ เพราะจะทำให้ข้อมูลซ้ำ และรายงานสถิติคลาดเคลื่อน

4.3.2 ด้านการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล และประมวลผล

1) ในส่วนการบันทึกข้อมูล ควรร่วมกันกำหนดแบบมาตรฐานให้มีข้อมูลครบถ้วนตามความสำคัญและจำเป็นของผู้ใช้งานหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่

2) การนำเสนอข้อมูลเพื่อการรายงานทางสถิติ รวมถึงการรายงานผลการติดตามควรกำหนดให้เป็นรูปธรรม และมีการนำไปใช้อย่างจริงจังโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3) เนื่องจากข้อมูลที่บันทึกมีระดับชั้นความลับที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจมีผลในทางการสืบสวน สอบสวนและติดตาม ดังนั้นการพิจารณาสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล จึงควรได้รับการพิจารณาอย่างระมัดระวังและรอบคอบ

4.3.3 ด้านศูนย์รับแจ้งคนหาย

- 1) ควรมีศูนย์รับแจ้งคนหายโดยตรง เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางรับแจ้งคนหายโดยเฉพาะ เพื่อสะดวกต่อประชาชนที่จะมาติดต่องานภายในศูนย์คนหายจะต้องมีเทคโนโลยีที่สามารถช่วยให้การทำงานสะดวกขึ้นมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดช่องทางให้สื่อได้เข้าถึงข้อมูลเบื้องต้นของคนหายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
- 2) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ อันได้แก่สื่อวิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์แผ่นพับ ใบบลิทเว็บไซต์และช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ทั้งกรณีการแจ้งคนหาย การแจ้งเบาะแส
- 3) เพิ่มระบบการให้บริการประชาชนเพิ่มช่องค้นหาข้อมูลบุคคลสูญหายในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เช่น facebook และ Line เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

5.1.1 เพื่อให้การปฏิบัติงานมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ หน่วยงานรัฐควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน คู่มือการใช้งานระบบฐานข้อมูล และการจัดการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ควรมีระบบการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ตามระเบียบ หรือคู่มือการปฏิบัติงาน และระบบการประเมิน และติดตามผลตามระดับความเสี่ยงหรือความสำคัญของงานแต่ละส่วน

5.1.2 ควรมีแผนการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องให้เท่าทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งเสริมให้มีโครงการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์การด้านกรติดตามและสืบค้นบุคคลสูญหายกับประเทศที่พัฒนาเพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่มีประโยชน์มาพัฒนาการปฏิบัติงานและหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5.1.3 ผู้วิจัยเห็นว่าการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบอำนาจ หน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์กระทรวงยุติธรรม รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็น ทั้งในระดับนโยบาย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้การปฏิบัติงานของทุกหน่วยมีความเป็นเอกภาพ และลดความสับสนของประชาชน

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 เนื่องจากปัญหาบุคคลสูญหายเป็นไปปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้น จึงควรทำการศึกษาระบบมาตรฐานในการปฏิบัติงานในการติดตามคนหายของตำรวจสากล (Interpol Standard) ในประเทศที่มีการพัฒนาเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานของผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลสูญหายและศพนิรนาม เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงและบางกรณีช่วยให้การติดตามสังคนหายที่เสียชีวิตให้แก่ญาติ หากมีการบันทึกข้อมูลศพนิรนามที่เป็นระบบ จึงเห็นควรศึกษาเปรียบเทียบขั้นตอนการบันทึกและการสืบค้นศพนิรนามพร้อมศึกษาปัญหาและอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศแบบรวมศูนย์ข้อมูลศพนิรนามของประเทศไทย

6. รายการอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). **ฐานข้อมูลคนหาย**. สืบค้นเมื่อมีนาคม 17, 2556 จาก <http://61.19.238.226/missing/>.
- กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค 7 และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ. (ม.ป.ป.) **งานรวบรวมข้อมูลการลักพาคนและคนหายที่จะต้องสืบสวนค้นหา**.
- พัชรา สีนลอยมา, โสรัตน์ กลับลีลา, วรวิทย์ วิชชวาณิชย์ และชัชชนันท์ ลีระเต็มพงษ์. (2552). **คู่มือการสืบสวนติดตามคนหาย**. นครปฐม: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ติดตามคนหายและระบบพิสูจน์ศพนิรนามพ.ศ. 2558. (2558, เมษายน 29). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 132 ตอนพิเศษ 98(ง)
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. **คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 476/2554 เรื่องจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการคนหายและศพนิรนาม**. ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2554.
- **คำสั่งศูนย์บริหารจัดการคนหายและศพนิรนาม ที่ 1/2554**. ลงวันที่ 15 กันยายน 2554
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2553). **เอกสารสรุปสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี**. ฉบับตั้งแต่วันที่ 6 กรกฎาคมถึงวันที่ 28 กันยายน 2553.
- สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม. **ค้นหาข้อมูลบุคคลสูญหาย**. (ม.ป.ป.) รายงานประจำปี 2554
- Henderson, M & Henderson, P (1998). **Missing People: issues for the Australian Community**. Commonwealth of Australia, Canberra.
- Hickman, M.J., K.A. Hughes, K.J. Strom, and J.D. Roper-Miller, **Medical Examiners and Coroners' Offices**. (2004), Washington, DC: U.S. Department of Justice. Bureau of Justice Statistics, June 2007, retrieved on 3 March 2013 from <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/meco04.pdf>.
- LuizAntonio, F., Wilkon, V., Dalmo, A., Geraldo, M. Lede, F. & Benisio, F. (2009). **Missing and unidentified persons database**. Forensic Science International: Genetics Supplement Series 2(2009), pp 255-257
- Ritter, N. (2007). **Missing persons and unidentified remains: The nation's silent mass disaster**. *NIJ Journal*, 256, 2-7. January 2007, retrieved on 3 March 2013 from <http://www.nij.gov/journals/256/missing-persons.html> .
- U.S. Department of Justice, Office of Justice Programme. **NamUs National Missing and Unidentified Person System**. retrieved on 3 March 2013 from <http://www.namus.gov/>